

לאחר שעיינו במסמכים הנוספים שקיבלה הועדה הנכבדה ובפרוטוקולים הנוספים שהופצו (למעט הפרוטוקול של מר רז נזרי שטרם הועבר אלינו) נוסף בקצרה רבה את הדברים הבאים :

1. חשוב לנו לפתוח ולציין כי אנו מייצגים 960 פרקליטים. איננו מבקשים להשיג שיפור בתנאי השכר או בתנאי עבודתם של הפרקליטים. אנו מבקשים להעלות טענות בדבר הקשיים המשפטיים והמעשיים הנוגעים להקמתה ולפעילותה של נציבות הביקורת ובפרט בכל הנוגע לביקורת האישית כנגד הפרקליטים. כל זאת מתוך דאגה כנה לחוסנה של הפרקליטות ומתוך חובתנו למנוע פגיעה בלתי ראויה ובלתי מוצדקת בפרקליטים ובעבודתם.

2. גם מן הטעם הזה אנו סבורים כי לא היה מקום להשתלחות אישית בנציגי הפרקליטים שטענו בפני כבודו, במסגרת המסמך המשלים מטעם הנציבות. במסמך נעשה שימוש בלשון בוטה ופוגענית כאשר אף פורט במסגרתו כי יו"ר הארגון פגשה את שר המשפטים (לשעבר) שכידוע איננו ח"כ מכהן היום, בבית קפה. פירוט זה אף מעלה תמיהות וחששות באשר לאופן שבו נודע הדבר לנציבות ולמטרה של ציון הדברים במסגרת מסמך טענות משלים. כך גם פורט במסמך המשלים שמה של פרקליטה שהשתתפה בפגישת הפרקליטים עם כבודו, למרות שניתנה על ידו החלטה מפורשת לתיקון הפרוטוקול ולהסרת שמות הפרקליטים ממנו.

3. אמירה אחרת במסמך המשלים, ייחסה לפרקליטות "תחכום רב", דבר שחייב לשיטת הנציבות מערך ביקורת מיוחד, כך ש"ייתן ביטוי לערך העליון של שמירה על שלטון החוק". כמו כן נאמר לגבי הפרקליטות כי מדובר ב"גוף עם פוטנציאל פגיעה באזרח" (עמוד 13 בעמודת התייחסות הנב"ם) – דברים שמוטב היה שלא היו נאמרים ובפרט כשמטבע הלשון של "ארגון מתוחכם" נאמר בפסיקה, לא אחת, ביחס לארגוני פשע חמורים. כל זאת כאשר ארגון הפרקליטים הקפיד להתייחס לגופן של טענות ולא לנציבה או לנציבות באופן אישי.

4. הנציבות מצידה טוענת כי מסמכי הנהלת הפרקליטות וארגון הפרקליטים כוללים ביטויים חריפים, קשים וחסרי ביסוס, כאשר הדוגמא היחידה הניתנת בעניין זה, היא טענת הנהלת הפרקליטות והארגון כי הנציבות "חותרת תחת סמכותם של גופי ביקורת אחרים". האם טענה משפטית היא טענה מקוממת, חסרת ביסוס וקשה? טענה זו משמעותה כי בהקמת הנציבות ובפעולתה יש כדי לפגוע בסמכותם של גופי ביקורת אחרים. כך למשל נכונים הדברים ביחס לביקורת הפנים במשרד המשפטים שחלשה גם על הפרקליטות ופועלת כדין מכח חוק הביקורת הפנימית. הנציבות טענה בפני כבודו כי הושגה הסכמה עם מבקרת הפנים בעניין תחומי פעולתה, אלא שמפניית מבקרת הפנים לכבודו, עולה כי לא הושגה עימה כל הסכמה באשר לעבודתה ולגבולותיה, למרות פניות רבות שלה. ממילא, ספק אם הסכמה כזו

היתה יכולה לגבור על הוראותיו של חוק הביקורת הפנימית. עוד ציינה מבקרת הפנים בפנייתה כי דוח שערכה והיה בשלבים מתקדמים בנוגע לנפגעי עבירה הופסק לקראת סיומו על מנת שהנציבות תוכל לערוך דוח באותו עניין בדיוק. כך גם באשר לנסיון של הנציבות להגיע להסדר עם ועדת האתיקה בלשכה כך שהועדה תעביר לה התלונות שהוגשו לה כדין, ולאחר סיום הטיפול בהן בנציבות יושבו התלונות להמשך טיפולה של הועדה בצירוף הממצאים והמסקנות של הנציבות. הסכם זה בוטל אך משקף נסיון פסול ובעייתי שכולל הוצאת ממצאים פנימיים ומסקנות לגורם חיצוני, תוך פגיעה בפרקליטים ובזכויותיהם.

5. אנו מבקשים אף למחות על הזלזול ועל הפגיעה העולה מהשורות ומבין השורות בפרקליטות ובראשיה, כאשר צויין לא אחת כי הטענות שהציגו היו "הצגה מעוותת של העובדות", וכן כי מדובר בטענות אשר הוצגו "באופן מסולף למדי". הדברים כמובן רחוקים מכך. בכל מקרה לא היה מקום להתבטאויות אלה מצד הגוף המבקר, כלפי הפרקליטות וראשיה. אף צויין כי יש בידי הנציבות "דוגמאות מביכות להתנהלות מצד הפרקליטות והעומדים בראשה". כשכך הם פני הדברים אין זה פלא כי גם בגיליון החג החגיגי של עיתון גלובס אליו התראיינה לאחרונה הנציבה, נאמר על ידה, כי הפרקליטות אינה לוקחת אחריות.

6. אם באמון הציבור עסקינן, אין ספק כי האמירות במסמך המשלים ובראיון הנ"ל, כמו גם בהודעות אחרות מטעם הנציבות לתקשורת, שחלקן הוצגו בפני כבודו, יש בהן כדי להחליש את אמון הציבור בפרקליטות, לבטח לא לחזקו.

7. אף אין זה פלא שהנציבות טורחת לציין בעמוד 11 למסמך המשלים מטעמה כי עד היום העניקה להנחלת הפרקליטות את האפשרות להגיב לטיוטת דוח ביקורת מערכתית בתוך 30 ימים אבל מעתה יוענקו לה 21 ימים בלבד. קשה שלא לקבל את הרושם שהדבר קשור לסכסוך שקדם להליך זה ואולי אף כולל מרכיב של ענישה מסויימת.

8. לנוכח דברים אלה, כמו גם אמירות על תחושת כעס וצער, מצד הנציבות, במסגרת המסמך המשלים מטעמה, בגין טענות משפטיות וענייניות שהועלו בפני כבודו, על ידי הנהלת הפרקליטות וארגון הפרקליטים, עולה החשש, כי לא תתקיים עוד האובייקטיביות הנדרשת. עבודת הביקורת מחייבת אובייקטיביות, אמון הדדי ושיתוף פעולה במרקם שהוא עדין מעצם טיבו ולהתנגחות אישית או לכעס על המבוקר אין מקום במסגרתה.

9. מקריאת המסמך האחרון שהוגש על ידי הנציבות עולה בפנינו התמונה העגומה הבאה: הנציבות רואה אפשרות לפגוש את המתלונן באופן לא פורמאלי ולקבל ממנו מסמכים, לעתים אף באופן אנונימי כשהנילון עצמו איננו יודע מה נאמר ומה הוגש. למדנו כי הנציבה אף איננה רואה מניעה לשלוח נציגים לאולמות הדיונים כשהיא רואה בנציבות גוף שהינו פנימי וחיצוני גם יחד, מערכת ופרטני כאחד. אף ראינו כי הנציבות רואה לנכון, לאחר בירור שיעשה על ידה ובכלל זה עיון בתיק ובתרשומות הפנימיות שערך הפרקליט בתיקו, לפרסם הכרעה שיפוטית

כשידוע לה שזו עשויה להתפרסם וניתן לעשות בה שימוש. בירור זה, לגישה, יכול להיעשות גם ביחס לבדיקת עצם הפעלתו של שיקול דעת, ביחס לחשדות בעניינים פליליים ומשמעתיים ומתוך מקרים שהתבררו, הוא אף יכול להיעשות ביחס לכל פעולה ופעולה הנעשית באופן שגורתי ויומיומי למרות שיש כבר גורמים מתאימים ומוסמכים לבדקן. כך לדוגמא: נבחן אם היה מקום לצרף מסמך מסויים לעמדת היועץ המשפטי לממשלה המוגשת לבית המשפט, שאלה שנשאלה בחקירה נגדית, החלטה בערר, החלטה על סגירת תיק ועל אי הגשת כתב אישום ועוד. אין ולא יכול להיות הליך כזה ואין זה פלא כי נעשה בגוף זה שימוש פסול ובלתי ראוי להטלת מורא על הפרקליטים, אשר אף שיבש את עבודתם.

10. אף אם היינו יכולים לצייר תמונה אחרת, שלפיה תלונה תתברר באותו אופן שבו היא מתבררת על ידי הממונה על תלונות הציבור במשרד המשפטים או נציב תלונות הציבור במבקר המדינה אזי מדובר בהליך כפול ומיותר. גורמים אלה ידעו וידעו לעשות את עבודתם נאמנה ולברר תלונה עד תום, זאת באופן מקצועי ואחיד לכלל עובדי המדינה, או המשרד, כפי שפורט במסמכים שהוגשו מטעם הארגון לכבודו. הנוקים בגוף ייעודי, ובפרט כאשר הוא נדרש לבדל את עצמו, עולים לאין שיעור על התועלת, בוודאי בהתקיים גופי ביקורת מקצועיים מנוסים וותיקים לצד גורמי פיקוח ובקרה ניהוליים והיררכיה מובנית וברורה.

11. באשר לביקורת המערכתית. מבקרת הפנים הציגה בפני כבודו פירוט של שמונה דוחות מקיפים ורציניים שנערכו על ידה בשלוש השנים האחרונות. כפי שידוע לנו דוחות אלה הביאו לשינוי ולשיפור של ממש בעבודת הפרקליטות ולא היתה הצדקה לפסול את המשך עבודתה, הן מטעם ענייני ומקצועי והן לנוכח הוראותיו המחייבות של חוק הביקורת הפנימית. ביקורת מערכתית בפרקליטות אכן צריכה להיעשות, על פי דין, לפי הוראותיו של חוק הביקורת הפנימית הכולל גם הגנות וזכויות שונות ולא ניתן לדמיין פעולת גוף המבקש לבצע ביקורת כזו במשרד ממשלתי, במנותק מחוק זה ומתכליתו.

12. לא בכדי בפגישותיה של הנציבה עם כבודו לא ניתנו תשובות לשאלות החשובות שכבודו העלה. כך למשל, לא ניתן הסבר לשאלה מהי הסמכות להחלטה בדבר הקמת גוף ביקורת במסמך העקרונות; לא ניתנה תשובה לשאלה מהו היחס בינה לבין מבקרת הפנים, על פי חוק הביקורת הפנימית והוראות הדין ולא ניתנה תשובה בנוגע לפעולת גורמי בירור וביקורת מוסמכים, המכסים כל התנהגות אפשרית של פרקליט ועוד.

13. נבקש לציין כי טענת הנציבות במסמך הנוסף שהגישה היתה כי המחקר שערכה עורכת דין אורנית מלמד על היעדר אמון בפרקליטות, כאשר דברים אלה אינם נכונים. המחקר בחן את היקף הפרסום השלילי לעומת היקף הפרסום החיובי בכלי התקשורת. עולה מכך המסקנה כי בהיעדר פרסום חיובי הציבור נחשף רק לפרסום שלילי שיוזמים אחרים. אין בכך כדי ללמד על אמון הציבור אך יש בכך ללמד כי כדי לזכות בו על הפרקליטות להגביר את הפרסום החיובי. הקמת הנציבות המלווה במערך דוברות עצמאי המטיל, מעצם העניין, זרקור שלילי

תגובה משלימה מטעם ארגון הפרקליטים:

במסמך משלים זה נבקש להתייחס בקצרה לפרוטוקולים שהועברו לנו ולדברים שנאמרו בהם וזאת מבלי לגרוע ממסמך העמדה שהוגש מטעם ארגון הפרקליטים ומהדברים שנאמרו בפגישה שקיימו נציגיו עם כבוד השופט (בדימוס) גולדברג.

פתיח

1. לפני כשנה החלו שרת המשפטים והיועץ המשפטי לממשלה, בהפעלת מערך נוסף של ביקורת אישית על הפרקליטים בשילוב עם מערך של ביקורת מערכתית וזאת בדרך של הנחיה פנימית (להלן – מסמך העקרונות). מאחר שדובר בשינוי מהותי ומשמעותי ביחס לפרקליטות הוחלט כי לאחר שנה תיערך בדיקה מחודשת ביחס להפעלתו של מערך חדש זה.

2. בחלוף שנה, בעקבות טענות שהשמיעו הפרקליטים כנגד הקמתו ופעילותו של מערך ביקורת נוסף זה, הוחלט כי הבדיקה שתבצע על ידי ועדה ציבורית בראשותו של כבוד השופט (בדימוס) גולדברג, תתקיים הן לנוכח האמור בסעיף 7 למסמך העקרונות והן לנוכח טענות שנשמעו בדבר הקמתה ופעילותה של הנבתי"מ. נקבע גם באופן מפורש וברור כי תיבחן יעצם קיומה של הביקורת הפרטנית".

3. מכאן שכבוד הועדה מונתה לא לשם עריכת שינויים קוסמטיים או מינוריים אלא לצורך בחינה כוללת ומהותית, בחינה דה נובו, ובכוחה להמליץ גם על שינויים של ממש במבנה הנבתי"מ ועל ביטולה של הביקורת הפרטנית.

4. הועדה הנכבדה שמעה גורמים שונים שהשמיעו את טענותיהם בפניה, בסבלנות רבה, ועל כן מסורה לה תודתנו.

5. מסקנתנו, כפי שיובהר בקצרה, היא כי כבר בתוך חודשים ספורים התברר כי צדקה ועדת השמונה, שמונתה עובר להקמת הנבתי"מ, לצורך בחינת סוגיה זו, כשקבעה כי לנוכח מארג צפוף ואפקטיבי של גופי ביקורת, אין צורך בגוף נוסף ייעודי לקבלת תלונות מהציבור. ובקובעה כי הקמת גוף כזה תוביל להכבדה, לשיבוש ולסרבול ויתרה מכך זו עלולה להוביל להרתעת יתר ולפגיעה ביכולתם של הפרקליטים לתפקד ואף לפגוע בחוסנה של הפרקליטות.

6. עתה עומדים כולנו בפני פרשת דרכים. האם להנציח את הטעות ולהמשיך בניסוי שאין לו הצדקה או שמא הגיעה העת לקבל החלטה ראויה וחשובה, שאינטרס הציבור בבסיסה, לביטולה של הביקורת האישית ולצמצומה של הביקורת המערכתית למימדים סבירים ומאוזנים. החלטה זו מונחת על כתפיה של הועדה הנכבדה.

7. בכל מקרה, ברי כי לא ניתן לדלג לקבלת החלטה, זו או אחרת, מבלי לברר ולהכריע בסוגיות חשובות ומהותיות ובכללן:

- מהי ההצדקה להקמת גוף ביקורת נוסף ונפרד על הפרקליטים?
- מדוע אין די בכל מנגנוני הבדיקה והביקורת הקיימים?
- האם הקמתו של גוף ביקורת נפרד אינו מהווה פגיעה במנגנונים מוסדרים וסטטוטוריים שכן בעצם הקמתו התקבלו למעשה הטענות כי מנגנונים חשובים אלה אינם פועלים כנדרש והם חסרים במקצועיות?
- האם כשלים או היעדר אפקטיביות במנגנוני הבדיקה והביקורת הקיימים, ככל שבכלל מתקיימים, מחייבת את איונם או את החלפתם בגוף נוסף חדש או שהדרך הראויה היא לשפרם ולחזקם?
- מהו היקף הביקורת המערכתית הרצוי והמתאים להמשך התנהלותה המיטבי של הפרקליטות?
- האם הגברת הזרקור התקשורתי המופנה לפרקליטות לנוכח קיומו של הנבתי"מ ובפרט לנוכח דוברות נפרדת הינה ראויה ונדרשת? האם אין במיקוד שלילי זה כשלעצמו כדי לפגוע באמון הציבור ובחוסנה של הפרקליטות?
- האם הביקורת המערכתית מחייבת הגנות למבוקריה, בדומה לביקורות מערכתיות שמקיימים מנגנונים מוסדרים אחרים?
- האם קיומה של הנבתי"מ מועילה או פוגעת באמון הציבור בפרקליטות?
- והאם הנזקים מתקמתו של גוף זה עולים על התועלת שנובעת ממנו?

היעדר הצדקה להקמת מנגנון פיקוח וביקורת נוסף:

8. גורמים רבים, בעלי ותק רב בשירות הציבורי; שופטים; בעלי מומחיות בביקורת ובאתיקה ובעלי ניסיון ניהולי רב הבהירו ואף הדגישו את שבדקה ועדת השמונה בצורה אמפירית ובאופן יסודי: קיימות כתובות ידועות ומוסדרות בדין לבירור פרטני, באופן ראוי ושוויוני לכלל עובדי

המדינה ולכלל עורכי הדין ולכן אין צורך ואף אין הצדקה בהקמת גוף נוסף לפרקליטים (בכללם כל יתר הגורמים המבוקרים) ולהם בלבד.

9. גורמים אלה כמו גם הפרקליטים והנהלת הפרקליטות, אינם מתנגדים לביקורת ולבירור תלויות ואף רואים בהם ערך רב, אלא שאלה כבר מתקיימים אף ללא הנב"מ, באופן סדור ומאוזן המגדיר את גבולות הסמכות של כל אחד מהמנגנונים הידועים והוספת מנגנון חדש פוגעת ומשבשת איזונים והסדרים אלה. כך מוסדר כי:

- חשדות לעבירות פליליות מתבררות על ידי משטרת ישראל היא הגורם המתאים והחוקי לבררן;
- חשדות לעבירות משמעתיות מתבררות במסגרת נציבות שירות המדינה ובתי הדין המשמעתי או במסגרת ועדות האתיקה בלשכת עורכי הדין ובית הדין המשמעתי, לפי טיבן.
- החלטות הפרקליט והתנהלותו בבית המשפט נבחנות "בזמן אמת" על ידי בתי המשפט, הם הגורם המתאים והנכון שנדרש לבחינתם. החלטה שיקבל בית המשפט באשר אליהם היא סופית ואין לערער עליה באמצעות הליך ביקורת;
- כל אדם רשאי להגיש תלונה נגד פרקליט לנציב תלויות הציבור שבוחן "מעשה הפוגע במישרין במתלונן עצמו, או המונע ממנו במישרין טובת הנאה... והמעשה הוא בניגוד לחוק או ללא סמכות חוקית או בניגוד למינהל תקין, או שיש בו משום נוקשות יתירה או אי-צדק בולט; לענין זה, "מעשה" – לרבות מחדל ופיגור בעשיה". החריגים לכך נקבעו במשורה בחוק המסמך;
- תלונה נגד פרקליט ניתן להגיש גם לממונה על פניות הציבור במשרד ולגורמים הבכירים במשרד ובכללם שרת המשפטים, היועץ המשפטי לממשלה, פרקליט המדינה והממונים על הפרקליט;
- תפקוד הפרקליט מפוקח ומבוקר מידי יום ביומו על ידי הדרג הניהולי שבמבנהו חלו שינויים רבים בשנים האחרונות ובעיקרם הוספת דרגי ביניים של ניהול המגבירים את יכולת הפיקוח הצמוד ואת הבקרה;

• במקרים חריגים יכולה להבחין התנהגותו של הפרקליט גם על ידי בתי המשפט במסגרת

תביעה שמוגשת נגדו.

10. כל אחד ממנגנונים אלה פועל על פי מסורת רבת שנים, על פי סטנדרטים אחידים ובאופן שיוויוני ביחס לכלל עובדי המדינה או לכלל עורכי הדין. כחלק מהגבולות הברורים ומהתכלית המונחת בבסיסו של כל הסדר והסדר מתקיימת הבחנה ברורה בין "מנגנונים עונשיים" - שיפוטיים" לבין "מנגנונים משפריים". כך שהמנגנונים העונשיים - שיפוטיים (בתי הדין המשמעתיים, הליכים פליליים, הליכים בבית משפט במסגרת תביעה אזרחית) מוסדרים בהליך הוגן, הכולל הגנות, סדרי דין ואפשרות להגשת ערעור. ואילו המנגנונים המשפריים, ובכלל זה בחינתו של נציב תלונות הציבור ומבקר הפנים במשרד - ממונה על פניות הציבור, כוללים הסדרים שונים שתכליתם איננה עונשית ושיפוטית ולגביהם מתקיימות הגנות אחרות.

11. עירוב התחומים, של גוף חיצוני ופנימי, מערכתי ופרטני, ללא תכלית מוגדרת וברורה (ענישתית - שיפוטית או שיפורית), ללא הגנות מתאימות וללא הסדרה, מתקיים לגישתנו ולגישתם של גורמים נוספים, שהופיעו בפני הוועדה הנכבדה, בנבתיים ולא מתקיים באף לא אחד ממנגנונים אלה.

12. עוד הובהר, על ידי גורמים רבים שהופיעו בוועדה הנכבדה, כי אף אם כשלו המנגנונים המוסדרים כדין או חסרה בהם האפקטיביות הנדרשת, כי אז הדרך הנכונה והמתאימה יותר היא לפעול לחיזוקם ולא להחלפתם. שהרי כינונו של גוף חדש במארג קיים וצפוף של מנגנונים מוסדרים אחרים, יוביל בהכרח להפרת האיזונים הקיימים ולשינוי של ממש. וכך העיר היועץ המשפטי לממשלה לשעבר, השופט רובינשטיין: "גם לא ברור מה היחס בין כל מערכי הבדיקה הללו ובנידון בדיקה פרטנית שלא על פי חוק, אל מול מנגנוני בדיקה סטטוטוריים, ומדוע אין די בביקורת המנגנונים הללו". נפנה גם לדבריה של עו"ד בתיה ארטמן ממשרד הרווחה בהופעתה בוועדה הנכבדה: "הקמת גוף חדש נדרשת כשאינן פונקציה אחרת שממלאת תפקיד זה".

13. מתחייבת אם כן הכרעה בדבר החוסר הקיים בפועל, אם בכלל, אותו נדרש למלא. היועץ המשפטי לממשלה לשעבר, השופט מזוז, שהופיע בפני הוועדה הנכבדה, הבהיר כי תחסר שהוא איתר היה מנגנון של ביקורת פנים. הוא התייחס בדבריו לצורך במנגנון בדיקה רק למקרים ספורים ב"פרופיל גבוה" שחייבו טיפול רציני. וכך הבהיר בפגישתו עם כבוד השופט גולדברג: "המחשבה שלי לגבי כל העניין היתה הפוכה למה שקורה עכשיו בפועל. אני רציתי שהמנגנון

יהא צוות מצומצם של בכיר ושני עוזרים, אשר יהיה כפוף ליועץ המשפטי לממשלה...אשר
בראשה יעמוד מישהו כמו פרקליט המדינה לשעבר...".

14. מנגד, באו אחרים, ברובם סניגורים המופיעים מול הפרקליטות בתיקים והציגו גישה אחרת.
כל אחד בדרכו ביקש להציג את נחיצותו של הנבתיים ועם טענות אלה נבקש להתמודד עתה. חלק
ניכר מהתלונות שהוגשו לנבתיים והועברו לתגובה הוגשו על ידי עורכי דין או ב"כ. נציין כבר עתה
כי גורמים אלה, שהופיעו בפני הועדה, לא הציגו נתונים אמפיריים, והם ברובם התבססו על
תחושות ודעות. עוד נבאר כי לא נתייחס לכל הטענות העובדתיות שהועלו על ידם כנגד
הפרקליטים או הפרקליטות, כדי לא להכביר מילים ובשל היעדר רלבנטיות, אך נציין בקצרה כי
הן ברובן אינן מדויקות.

15. בבסיס דבריו של עו"ד אלי זוהר עמדה הטענה, כי בעבר הגיש תלונה למשרד המשפטים, כי זו
נבחנה, וכי הודיעו לו שתלונתו נמצאה מוצדקת אך לא הודיעו לו מה נעשה לפרקליט. נשיב, כי
בכל הכבוד, אין בטענה זו כדי להצדיק הקמת גוף חיצוני נוסף ואף יש בטענה זו כדי לשפוך אור על
סדר היום הברור של המתלוננים וכדי להבהיר ששיפור המערכת איננו בראשם. גם אם המערכת
נדרשת להשתפר במתן המענה לפונים, זו אינה סיבה להקים גוף חיצוני לצורך זה.

16. כאשר נשאל מדוע לא די בגופים האחרים השיב עו"ד זוהר כי: "לשכת עו"ד לא מטרידה את
הפרקליטים כלל, מבקר המדינה ונציב קבילות הוא מאד...נשאר בית המשפט ונציבות שירות
המדינה, נציבות שירות המדינה מתעסקת באישורי כניסה, עבודה פרטית...אלו דברים שלא
מעסיקים אף אחד". אלה טענות כלליות ובעלמא, אשר לא נתמכו בנתונים ממשיים, ואף אין בהן
ממש.

עוד הוסיף עו"ד זוהר, שהוא כידוע עורך דין פרטי, שתלונתו עדיין מתבררת על ידי הנציבות, וכי
הנציבה נפגשה עמו כבר בתחילת עבודתה "פעם פעמיים רק לתאר לה איזה דברים מחכים לנו
במערך היחסים בינינו לבין הפרקליטות", ויש לתמוה על הדברים.

17. ד"ר לוריא שהופיע בפני הועדה הנכבדה הבהיר כי לשיטתו יש חשיבות בהוספת גוף כי "...אין
גוף שבאמת מכיר היטב את עבודת הפרקליטות ויודע בעצם לקבוע סטנדרטים נכונים". ביחס
למבקר המדינה ולנציב תלונות הציבור השיב ד"ר לוריא כי נציב תלונות הציבור מקבל בעיקר

תלונות על עיכובים בטיפול וכי ביקורת על גוף תביעה זה לא תפקיד קלאסי של מבקר המדינה ("זה יכול לגרום אפילו לפגיעה בתפקיד מבקר המדינה, הסטה לכיוונים לא נכונים בעיניי").

18. אמירות אלה, כמו גם אמירות שהציבור איננו רואה במבקר המדינה כתובת משום שאיננו יודע על אפשרות זו, אינן נכונות לגישתנו. בהקשר זה נבקש להפנות לדבריו של מר שוקי למברגר שהעיר, כי: "יש נציב תלונות ציבור במשרד מבקר המדינה, גוף יעיל, לי יש עשרות תלונות כאלה בשנה... זה מקצוע שלו, שם צריכה להיות פנייה אם יש ביקורת על התנהלות פרקליט. לא ידוע אז שיפרסמו – מי שיש לו תלונה על פרקליטים יכול לפנות לנציב תלונות הציבור במבקר המדינה... יש יחידת תלונות ציבור במשרד המשפטים. זה גוף קיים, עוסקת במתן מענה לתלונות ופניות בנושאים הקשורים למשרד. יש שם שירות מהיר, תוך 14 יום, מסלול ארוך תוך 21 יום... לא מספיק יעיל? תעשה אותם יעילים יותר. לא מספיק מקצועי? תביא עוד אנשים מקצועיים".

19. מר למברגר הוסיף בהקשר זה, כי: "יש 4 גופים חיצוניים. אם גוף זה מחר, השופטת גרסטל תתעייף, תעשה כך, יקימו עוד גוף, לא ישפרו אותו. אני לא מכיר מנגנון כזה... אני לא מתחיל להבין את הטענה הזאת. הטענה לא מופנית לפרקליטות, אלא אולי למבקר המדינה שיעשה את עבודתו יותר טוב, שיהיה עיקש יותר ואסרטיבי".

לגבי הטענה שכל הגופים האחרים הם "על הנייר" השיב, כי "אם אלה גופים על הנייר, אני לא מכיר מצב שאומרים שהגוף הוא רק על הנייר ומקימים עוד גוף. משכללים משפרים. אם אומרים שהפרקליטות לא מספיק חזקה ואסרטיבית. יש שתי דרכים להתעסק עם זה. אפשרות אחת היא לשקם אותה, לשפר אותה, להביא עוד כוחות, למשוך אנשים טובים... להכווין אותה בצורה אחרת. אפשרות אחרת היא לומר: תשאירו את זה כך, נקים פרקליטות חדשה. זאת האנלוגיה".

20. באשר לטענות בדבר היעדר מקצועיותו של מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור השיב מר למברגר, כי: "לגבי מבקר המדינה, יכול להיות שמבקר המדינה, פקידים שיושבים שם ברחוב גבעת שאול, מה הם מבינים במשק הדלק? מה הם מבינים במונופול, בטפסים, בדלק? מה הם מבינים ברכש טילים מארה"ב? איזו הבנה יש להם? אין להם יכולת להבין. זו הטענה. הפרקליטות בתחום הפלילי והאזרחי לא מתעסקת בפייזקה גרעינית, אלא בדברים פשוטים, כי נושאים שמבקר המדינה מתעסק בהם הם בתחום המקצועי, במגוון נושאים, בריאות, אנרגיה,

כלכלה, בביטחון, אז הוא לא יכול לבדוק פרקליט שהתנהג לא יפה למישהו, שהסתיר חומר חקירה? לא מקבל את זה".

21. התנועה לאיכות השלטון ציינה, שלא בצדק לגישתנו, כי: "לא נעים לי לומר, מבחינת מבקר המדינה אין למה לפנות...לשכת עורכי הדין מתנהלת כגוף פוליטי ולא נותנת מענה...גש"ם לא מטפל בתהליכי ביקורת אותו דבר נכון גם ביחס לוועדת האתיקה...הם גם לא עושים ניתוחים, מוסד מבקר המדינה לא יכול שהרי הוא בעצמו לא רואה עצמו שהם עצמם כמי שעושים ביקורת על הפרקליטות". אנו סבורים כי דווקא למבקר המדינה ולנציב תלונות הציבור, שהינם גורמים מקצועיים וותיקים בתחום הביקורת, יש ראייה כוללת וחוצת ארגונים ומשרדים, ויכולת לבחון תהליכים מראשיתם, לכל אורכה של השרשרת, הכוללת לרוב מספר משרדים וגופים ציבוריים.

22. גם השופט (בדימוס) וינוגרד שהגיע כדי להלין על הפרקליטות בתיקים בהם הורשע מרשו ז"ל וזאת בשישה פסקי דין שניתנו נגדו בהרכבים שונים, רובם בבית המשפט העליון, סבר בטעות כי הפרקליטות הייתה חסינה מביקורת למעט זו של מבקר המדינה שלא עוסק בעניינים פרטניים אישיים. לשיטתו של מר וינוגרד יש לאפשר לנציבה לברר פעילות משמעתית ואף פעילות פלילית. אנו סבורים כי בדברים אלו יש דוגמא לכך שעורכי דין במסגרת "זירת ההתגוששות" לא יוותרו על אף כלי שיינתן להם ובכלל זה האפשרות להגיש תלונות רבות לכל גורם ואף להופיע לשם כך בפני ועדה ציבורית. דוגמאות נוספות לקיומן של תלונות, כהמשכה של "זירת התגוששות", ניתנו בפרוטוקול הנהלת הפרקליטות והן באות לידי ביטוי גם בתלונות נוספות שצורפו על ידי הנציבה.

23. גם עו"ד דרור ארד איילון ביקש להשיב על שאלה זו וענה כי לדעתו הרוב הגדול של התלונות נגד הפרקליטים לוועדת האתיקה היו בעלות אופי די קנטרני וכי "הפגיעה דיברה ולא השכל". תלונות אלה לא הגיעו, אם כן, לברור בבית הדין המשמעת, אך מדבריו של עו"ד איילון גם ברור שהדבר לא נבע מאזלת יד או מהיעדר אפקטיביות של גוף זה. כאשר נשאל על ידי כבוד השופט לגבי האפשרות להגיש לשכת עורכי הדין את התלונות המוגשות לנבתי"ם השיב כי "אי אפשר להגיש. אי אפשר להפוך טעות קשה בשיקול דעת לעבירה אתית" ובהמשך הבהיר, כי: "תלונה לגבי הפעלת כח מקצועי, שיקול דעת מקצועי, חייבת שתהיה לה כתובת". בדברים אלה חשף את טעותו, כי חשיבותו של הנבתי"ם נעוצה ביכולתה לדון בתלונות בעניין שבשיקול דעת, כאשר אין חולק כי אין מקום לכך וכי לנבתי"ם אין סמכות כזו.

24. עו"ד יעל גרוסמן הציגה דוגמאות לצורך בראייה כוללת, בקביעת נהלים אחידים ובקביעת סדרי עדיפויות מערכתניים יותר הגיוניים. היא הפתיעה כשאמרה כי הייתה בוחרת "בפרטני, האישי, שמופנית כלפי פרסונה", אילו נדרשה להכריע בין ביקורת מערכתית לבין ביקורת פרטנית. הפתיעה עוד יותר כשסיפרה שלא עלה בדעתה שאפשר להגיש תלונה למבקר המדינה, אף על פי שמצאה לנכון להופיע בוועדה שבוחנת את הביקורת על הפרקליטות. וכאילו זה לא הספיק גם דיווחה שלמרות שלא ידעה שיש כזו אופציה היא בטוחה שהיא לא יעילה ולא מספקת. יחד עם זאת, הודתה כי "מידי פעם בתי משפט באים לעזרת סנגורים שמקימים קול צעקה. אבל רק במקרים מתאימים".

דהיינו היא לא מכירה את מנגנוני הביקורת הקיימים אבל גם לשיטתה בתי המשפט מהווים כתובת מבקרת ואף כזו שבוררת בתבונה את המקרים המתאימים.

25. לגבי מוסדות הלשכה השיבה עו"ד גרוסמן כי לשיטתה יושבים שם שופטים בלי ידע מקצועי פלילי ואין להם אפשרות לבחון באמת את הנושא. לגישתה הנושאים שיש לברר הם לא נושאים של אתיקה (מסכימה שהסתרת ראיות היא עבירה אתית), אלא של "חוסר סבירות, חוסר יעילות, ניהול לא נכון". דהיינו, לגישתה של עו"ד גרוסמן חשיבות הנבתי"מ נעוצה ביכולתו לנהל את הפרקליטות. היא כמובן שוגה בגישתה ואין על כך חולק.

עוד רואה בעיה בכך שיש לפרקליטות מיסוי וכלכלה זמן רב מידי לתיקים ולכן הם, לשיטתה, מדקדקים בקוצו של יוד ולא מוותרים על אף טענה.

26. טעם נוסף שהועלה, להקמת הנבתי"מ, הוא קיומו של "כח חסר תקדים" כדבריו של יוסי סידבון "שיכול לעשות כל העולה על ראשו". מולו הוא מבקש להציב מוסד שידע להתמודד בצורה מקצועית עם טענות הפרקליטות. אלא שהכוח עליו מדבר עו"ד סידבון נוגע להחלטה להגיש כתב אישום, לסגור תיק, לפתוח בחקירה או לחתום על הסדר טיעון. כל אלה הן החלטות בשיקול דעת שממילא אין בסמכות הנבתי"מ. וממילא אינן נתונות להחלטתו הבלעדית של הפרקליט הבודד אלא מחייבות קבלת אישור של גורם בכיר ממנו, לעתים אף קבלת אישורו של פרקליט המחוז. בנוסף, מר למברגר מנה בהופעתו בוועדה גופים רבים המפעילים כוח שלטוני רב, ולמרות זאת אין ביחס אליהם החלטה על העמדת גוף ביקורת נפרד וייעודי.

27. בנוסף, הדוגמאות שנתן סידבון, נוגעות כולן, לעיכוב בקבלת החלטה ואין חולק כי נציב תלונות הציבור במבקר המדינה ובמשרד המשפטים טיפלו בתלונות כאלה באופן יעיל, מקצועי ואפקטיבי. דומה גם שהאמון שנתן סידבון הוא לא במוסד הנציבות אלא בנציבה עצמה עליה הוא סומך ("מעט מאד אנשים שאני נותן בהם אמון כמו בגרסטלי") ויש מקום לחשוש שמא האמון הפרסונאלי יפקע בעת שתגיע נציבה חדשה בעתיד. יש להניח כי אם הנציבה הנוכחית הייתה בתפקיד אחר כמו למשל מבקרת המדינה, פרקליטת המדינה, שרת המשפטים, מבקרת הפנים של המשרד או היועצת המשפטית לממשלה, הרי שגם אז היה סידבון שם בה את מבטחו ולא היה מוצא קושי בפניה דווקא לגורמים אלה. ברור הוא שלא ניתן לבצע ולהצדיק רפורמות מרחיקות לכת רק מטעמים פרסונאליים.

28. טעם אחר שהעלתה די"ר לימור זר גוטמן היה שנדרש גורם שיבחן דווקא התנהגות שלא עולה כדי עבירת משמעת. דהיינו בעיות תפקוד או התנהלות ברמות הנמוכות יותר. בעמדת הארגון ובהופעתו בוועדה, כמו גם בדבריה של הגב' שרית דנה, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה לשעבר, הובהר מדוע ההסדר הקודם, שמוציא מפיקוחו של הדרג הניהולי רק את הבעיות החמורות ומותיר לטיפול את בעיות התפקוד וההתנהלות הקלות יותר, בכלים המגוונים והמידתיים שיש בידי דרג זה, הינו המתאים, הראוי והמאוזן. הקושי הינו דווקא בהעברת הטיפול בבחינת התנהגות הפרקליט לגורם חיצוני בשלב מוקדם, כשהגורם המתאים לבירורן הוא הדרג הניהולי.. נציב תלונות הציבור במבקר המדינה או ממונה על תלונות הציבור במשרד המשפטים, לא רואה עצמו כמי שמבקש לשפוט ולבחון את התנהגותו של הנילוון, אלא ובהתאם לתכלית דברי החקיקה המסמיכים גורמים אלה, מטרתו היא לברר את התקלה עצמה וזאת בראייה צופה פני עתיד, ולכן אין קושי בבירור המתקיים על ידם.

29. לבסוף, הטעם העיקרי שהביאה הנציבה עצמה היה שיש צורך באגף הביקורת האישית והפרטנית כי בלעדיו אגף הביקורת המערכתי יהיה "נכה" וכי לשילוב בין השניים יש ערך הוליסטי. גם בעניין זה הרחבנו, בעמדתנו הכתובה ובטיעון בעל פה, את הקושי בטענה זו. ראשית, ביקורת מערכתית איננה נכה. כך היא מתקיימת בזכות עצמה במבקר המדינה, במבקר פנים של משרדי ממשלה וגופים ציבוריים ואף אם קיימים בהם שני אגפים הרי שהם נפרדים ואין מתקיימת זליגה הדדית. תכנית העבודה נקבעת על פי יעדי הארגון המבוקר והסיכונים המתקיימים לגביו ולא בהתבסס על תלונות המתקבלות בדרך כלל באופן ספורדי. ממילא, אין

מניעה כי הגורם המופקד על הביקורת המערכתית יעיין בתלונות פרטניות המוגשות לגורמים הרלבנטיים למטרה זו בלבד.

30. הנה כי כן, לגישתנו, לא נמצאה הצדקה להקמתו של מנגנון נוסף לבחינת התנהגות הפרקליט הבודד. הנתונים שקדמו להקמת הנבתי"מ בדוחות שפרסם נציב תלונות הציבור והממונה על פניות הציבור במשרד המשפטים מלמדים כי הפרקליטים לא דורגו במקומות הראשונים, ביחס לעובדי מדינה אחרים, בהיקף התלונות שהוגשו נגדם או בהיקף התלונות המוצדקות, אלא ההיפך הוא הנכון. לכן לא נדרשה כלפיהם התייחסות חריגה ונפרדת, המוציאה אותם ממסגרת הטיפול של כל עובדי המדינה והשירות הציבורי בכללותו. הקמתו של גוף נפרד דווקא ביחס לפרקליטים מהווה כשלעצמה פגיעה מוראלית שלא הייתה לה הצדקה, ופגיעה באמון הפרקליטים במערכת עצמה. העמדת הפרקליטים, כבודדים, בחזית התלונה, מאפשרת את בידודם מהמערכת ואת החלשתם ויוצרת אצלם את התחושה כי הם נשלחים ללא גיבוי וללא הגנה, ונדרשים לשאת במחיר אישי.

31. נסקור לחלן את הגישה הגורסת כי קיימים יתרונות לגוף ייעודי לעומת מנגנונים החלים על כלל עובדי המדינה או על כלל עורכי הדין, אל מול הגישה הגורסת כי באפשרות זו גלומים חסרונות של ממש.

יתרונות וחסרונות של גוף ייעודי - לעומת יתר המנגנונים הקיימים

32. המצדדים בקיומו של הנבתי"ם כגוף ייעודי מציינים כי ריכוז התלונות והביקורת בגוף אחד יביא להתמקצעות ולהבנה טובה יותר של הגוף המבוקר. אלא שממילא, ואין על כך חולק, הנבתי"ם אינו מבטל את סמכותם של כל יתר המנגנונים האחרים המוסמכים כדון, להמשיך ולהפעיל את סמכותם, ועל כן אין בכוחו להפוך לגוף בלעדי.

33. מה גם שאין מחלוקת כי משרד מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור הינם גורמים מקצועיים המסוגלים לקיים ביקורת על הפרקליטות ואף קיימו ביקורות רבות. כך, בין היתר, ביררו תלונות בנוגע לעיכוב בקבלת החלטות, שהן מרבית התלונות שהוגשו והתבררו אצל הנבתי"ם. אין צורך להרחיב בדבר יכולותיו ומקצועיותו של גורם זה הזוכה לאמון הציבור, כגוף חיצוני נטול פניות.

34. כנגד יתרוננו האפשרי של גוף ייעודי מתקיימים בו חסרונות רבים ומשמעותיים. בראש ובראשונה מסמנת הקמתו של גוף ייעודי, כי הגוף המבוקר עצמו הינו בעייתי שכן לא בכדי נדרש לו מנגנון ייעודי משלו והפרדתו מכל יתר עובדי המדינה, הזוכים לאמון הציבור גם ללא הקמתו

של גוף ביקורת נוסף. עצם הקמת מנגנון נרחב הכולל משאבים ייעודיים מהווה כשלעצמו מסר של הזמנת תלונות וריבוי תלונות סרק. מבחן המציאות מלמד כי הדברים נכונים.

35. דווקא גוף שאינו ייעודי, אלא מכיל משרדים וגופים רבים, כמו משרד מבקר המדינה, מאפשר תהליך ביקורת מלא ושלים שכן ביכולתו לבצע ביקורת אפקטיבית על סוגיה מסוימת במספר משרדים או לבחון את מלוא הממשקים בכל הגופים הרלבנטיים. יתרונו של משרד מבקר המדינה הוא ביכולת לראות את התמונה המלאה ולבצע ביקורת רוחבית שמציגה תמונה רב מימדית. כפי שהבהיר עו"ד שוקי למברגר, עבודת הפרקליטות היא במקרים רבים המשך של עבודת אגף החקירות במשטרה. כן הבהיר כי פעילות רבה בפרקליטות כוללת גם משרדים וגופים אחרים כמו רשות המיסים, משרד האוצר, רשויות התכנון והבניה, רגולטורים שונים, הרשות לאיסור הלבנת הון, רשויות מקומיות ועוד, המשלבים כוחות לטיפול בתופעות מסוימות. רק בחינה כוללת של מכלול הגופים הרלבנטיים תאפשר קבלת תמונה מלאה ונכונה. זו בלתי אפשרית בגוף ייעודי.

36. בהקמת מנגנון ייעודי המוציא, דה פקטו, ממערך מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור את הפרקליטות, מתקיימת פגיעה במשרד מבקר המדינה ובתכלית העומדת בבסיסו. למעשה, המכונן והמחוקק, בדרך של חוק יסוד מבקר המדינה ושל חוק מבקר המדינה, הפקיד בידי משרד זה את הטיפול בכלל הגופים הציבוריים ולא בכדי. הדבר מאפשר למבקר המדינה ולנציב תלונות הציבור לבצע פילוחים, השוואות בין המשרדים השונים ולדרג את היקף התלונות המוגשות כמו גם את היקף התלונות המוצדקות וכך למקד את תשומותיו על המשרדים הבעייתיים יותר. הוצאת הפרקליטות ממסגרת טיפולו עשויה ללמד כי נכונות הטענות שאין לו יכולת לטפל בסוגיות מקצועיות כביכול, ולא רחוקה הדרך שבעקבות זאת יתקבלו החלטות על הוצאת גופים נוספים מתחום ביקורתנו.

אמון הציבור מול האינטרס הציבורי

37. הטענה שנשמעה במהלך דיוני הוועדה הייתה שהקמת הנבתי"ם מביאה לחיזוק אמון הציבור בפרקליטות וכי ביטולה יפגע באמון הציבור. למעשה, אנו סבורים כי החלשת הפרקליטות והפגיעה בחוסנה בעקבות המשך התנהלות הנבתי"ם הם שיפגעו יותר מכל באמון הציבור בפרקליטות, וכך סבורים גורמים נוספים שהופיעו בפני הוועדה. אנו אף סבורים כי הציבור, ככלל, נתן אמון במערכת ובראשיה. הוגשו תלונות, הן לשר המשפטים, הן ליועץ המשפטי לממשלה

ולפרקליט המדינה, הן לפרקליטי המחוזות ונזכיר את המנגנון שמוסד בפרקליטות מחוז תל אביב לנוכח היקף התלונות שהוגשו לפרקליטות המחוז עצמה, והן ליתר מנגנוני הביקורת.

38. נפנה גם למכתבם של מרכזי הסיוע לנפגעות ונפגעי תקיפה מינית בישראל, שנשלח לוועדה הנכבדה, בהקשר לטענה שנשמעה כי אין ממש בהליך הבקרה הפנימי לצורך בירור תלונות. ארגונים אלה המייצגים נפגעי עבירה רואים דווקא חשיבות דרמטית בשיתוף פעולה ישיר דווקא מול הפרקליטות. ניסיון זה הוביל אותם למסקנה חד משמעית כי הם אינם מזהים צורך בתיווך של גוף ביקורת חיצוני ואף חוששים כי קיומה של ביקורת חיצונית, אליה יופנו מעתה, רק תפגע בשיתוף הפעולה הישיר, אשר אין לו תחליף. צוין כי תלונות שהובאו בפני הפרקליטות באופן ישיר טופלו במהירות וביעילות.

39. אמנם בירור התלונות האישיות ואגף הביקורת הפרטנית פעל במשך כשנה. במובן זה "הרכבת יצאה מהתחנה", אך יבין הציבור כי מלכתחילה היה מדובר בתקופת ניסיון של שנה שהוגדרה ככזו כבר במסמך העקרונות. אף יבין הציבור, כי השימוש שנעשה בגוף זה לא היטיב עמו, והוביל להגשת תלונות סרק רבות שהרתיעו והחלישו את הפרקליטים ופגעו ביכולתם למלא את שליחותם הציבורית. ויבין הציבור כי קיימים מנגנוני ביקורת מוסדרים ומתאימים יותר ויפנה לעשות בהם שימוש בעת הצורך, כפי שעשה בהם שימוש בעבר הלא רחוק בכלל.

40. ואף אם לא יבין הציבור הרי ששומה על כולנו לבחון את האינטרס הציבורי הרחב ואת נוקי הטווח הקצר לעומת נוקיו של הטווח הארוך. גורמים רבים שהופיעו בפני הוועדה ובכללם הגב' שרית דנה, ששימשה כמשנה ליועץ המשפטי לממשלה, שר המשפטים לשעבר מאיר שטרית, הנהלת הפרקליטות, פרקליט המדינה לשעבר משה לדור, עו"ד שוקי למברגר ופרופ' אסא כשר הבהירו כי הפגיעה הנגרמת לפרקליט ולפרקליטות כתוצאה מקיומה של הנבתיים ומבירור התלונות על ידה עולה משמעותית על הפגיעה הזמנית שתיגרם לדימוי הפרקליטות, אם בכלל, כתוצאה מביטולו של הגוף החדש.

תוצאות הקמת הנבתיים:

41. היועץ המשפטי לממשלה לשעבר, השופט אליקים רובינשטיין שהגיע לוועדה הנכבדה הבהיר כי גם אם התלונה תוקפא עד לסיומו של ההליך המשפטי, הוא חושש "מניצול ציני העלול

להיעשות משימוש במנגנון זה". ואף הבהיר כי הוא נוטה שלא ללכת לכיוון הבדיקה האינדיבידואלית ושצריכה להיות דרך שתמנע התעמרות באדם רק בשל העובדה שהוא מנהל תיק: "היום יש שאינם בוחלים בשום אמצעי. מטרתם, גם כדי לנגח את השירות המשפטי באופן שתוצאותיו תהא על גבו של הפרקליט או התובע היחיד כדברי המסוק "על גבו חרשו חורשים האריכו למענייתם (תהילים קכ"ט ג)".

42. תוצאתו הישירה של הגוף, ובפרט כשהוא מלווה בדוברות עצמאית, הינה הצבת זרקור עוצמתי ורב מימדים על טעויות ותקלות שמתרחשות בכל ארגון, שכן גוף ייעודי מזמין מעצם טיבו תלונות רבות יותר ואלה מתפרסמות, כמו גם ההכרעות המשפטיות שניתנו בעניין. זרקור כזה יחליש את אמון הציבור בפרקליטות ויפגע ביקורתו של הגוף ובנכונותם של עובדים טובים ואיכותיים להצטרף לשורות הפרקליטות.

43. הקמת גוף ייעודי לפרקליטים והצבת זרקור שלילי מוגבר על התנהלות יומיומית, תפגע אף במוראל ובמוטיבציה של הפרקליטים. נרצה להאמין שפרקליטים, המסורים לעבודתם, יתעלמו מהעובדה שדווקא להם, ללא הצדקה ותוך הפלייתם לרעה ביחס לכל עובדי המדינה האחרים, הוקם גוף נוסף ופוגעני, המאפשר השמעת איומים ומשמש ככלי להתעתם ולניגוחם, ונרצה גם להאמין שהם יהיו חסינים וחזקים וימשיכו בעבודתם כתמול שלשום. אך זו תהיה גישה נאיבית, כפי שהבהיר פרקליט המדינה לשעבר משה לדור ופרקליט המדינה הנוכחי שי ניצן. לא נוכל להתעלם מהתחושות הקשות שכבר קיימות, ואין ספק שהפרקליטים, ככל אדם אחר, יושפעו ממהלכים אלה. כאשר קיומם של מסננים שפעלו כדבעי בגופי ביקורת אחרים, לא פעלו לכאורה בענייננו, הרי שלא יהיה בהצבת מסננים נוספים או בהגדרתם הנוקשה של אותם מסננים כדי לסייע. משגוף זה נתפס ככלי ניגוח וכדרך להחליש ולהרתיע את הפרקליטים ממילא תמצא הדרך לצבוע את התלונה בצבעים הנכונים שיאפשרו את כניסתה בדלת הראשית.

44. תוצאות הקמת גוף ביקורת ופיקוח נוסף, במארג צפוף ממילא של גופי ביקורת, יוביל, כפי שהבהרנו בהופעתנו בפני הועדה הנכבדה, לניסיון להעניק ייעודיות ובלעדיות לגוף זה באופן מבני ולא כעניין פרסונאלי. דבר זה כבר הוביל ליצירת הסדרים בלתי סבירים, לכל הפחות, עם ועדת האתיקה בלשכת עורכי הדין ולבירור תלונות סרק שביסודן ניסיונות להפעיל לחצים ולהתערב בשיקול הדעת, כמו גם לברר נושאים שכבר בוררו והוכרעו בהחלטת בית המשפט ולפעול כערכאת ערעור ממש. כאשר מדובר במצב שבו מתקיימת ערבוביה של "פנימי חיצוני", "מערכת פרטני",

"ביקורת ופיקוח שיפוט" וכאשר התכלית עצמה אינה ברורה, אזי שיבוש המערכות וההסדרים הינו אף מוגבר.

45. פגיעה בזכויות – תוצאה נוספת מהקמתו של גוף נוסף היוצר כפילות וחסר בהסדרה המתאימה, המאפיינת את הגוף הסדור והמתאים, הינה פגיעה בזכויות מוקנות ואף איוון. היבטים אלה הובהרו ופורטו בעמדת הארגון אשר הוגשה לוועדה הנכבדה.

46. הרתעת יתר ופגיעה ביכולת התפקוד של הפרקליטים – התהליך שבו הפרקליטים או חבריהם מאוימים בהגשת תלונות על כל צעד ושעל, ובירור תלונות מתקיים בנוגע לכל התנהלות יומיומית שבעבר טופלה על ידי הדרג הניהולי, והיא ממשיכה להיות מטופלת על ידי הדרג הניהולי במשרדי ממשלה ובגופים ציבוריים אחרים, כשבסופו של בירור זה עלולה להיות להסתיים בהכרעה עליה חתומה נשיאת בית המשפט מחוזי לשעבר וזו עלולה להיות מפורסמת לציבור או אף להיות מוגשת בהליך משפטי נוסף, הרי שאין זה פלא שהושגה הרתעת יתר של הפרקליטים. גורמים אינטרסנטיים וגורמים עברייניים יכולים לרשום לטובתם הישג, אך הציבור ינחל הפסד של ממש.

47. נפנה לדבריו של מר לדור בפרוטוקול מהופעתו בפני הוועדה: "עבודתו של פרקליט כרוכה מבוקר עד ערב בשורה של החלטות שהוא אמור לקבל. הפרקליט אינו עוסק במדע מדוייק, זה עולם מאד גמיש. כשאני שואל שאלה בחקירה נגדית, אני קצת מתלבט, אני לא פעם יוצא לדרך עם איזו שהיא הנחה. אם אני אשלם מחיר שאני משלם על החלטה שקיבלתי, המשמעות היא שאני הופך להיות פרקליט "נכה". בעידן החדש שהפרקליט מאד ריאלי, והצד השני יתלונן על כל מעידה, או על כל מה שנראה לו כמעידה הוא מייד מגיש תלונה, המחיר מתבטא בכך שאני אמנע מלהפוך את עצמי מתובע לנילון. הם יגידו שהשיח בתוך המערכת יהא: "אני לא צריך את הצרה הזו". המחירים האלה הם מחירים כאלה שיאלצו אותי לשנות את התנהגותי. אין לנו את השומנים האלה של ביטחון עצמי בתרבות במדינת ישראל. כך שיווצר מצב כי הרבה יותר יימנעו מלהפעיל את שיקול הדעת... המוסד הזה הופך את הפרקליטים לשחקנים מפוחדים... התהליך והסיקור הם הרבה יותר מאיימים מאשר התוצאה... אתם במו ידיכם הופכים את הפרקליטות לחיוורת, חסרת מעוף, חסרת תעוזה, הפרקליט יאמר אני לא אעשה את ההחלטות הקשות כי אין מי שיגבה אותי".

48. עו"ד בתיה ארטמן יועמ"ש משרד הרווחה סיפרה בפגישתה שבשנים האחרונות הולך וגובר מסע של הכפשה והפחדה נגד עובדים סוציאליים ועורכי דין שמופיעים בתיקים אלה, תוך

איומים, פרסומים ופגיעה בפרטיות. פונים אלה יודעים ומכירים את כל הכתובות ואף עושים בהם שימוש (ממונים, מבקר פנים, מבקר מדינה, שר). מוגשות גם תביעות אישיות כאשר עובדי הציבור עומדים חסרי אונים ובמקום לחזק אותם מעמידים עליהם זרקור, של גוף נוסף, מה שיוביל להחלשתם ויהווה כלי ניגוח שירתיע את עובדי הציבור מלעשות את עבודתם. די בכך שכל עורך דין המופיע בתיקים יבקש גיבוי לכל פעולה הרי שתפקוד המערכת יפגע ולא ניתן יהיה לעבוד כך. היועצת המשפטית הסבירה כי היא חוששת שעורכי דין בלשכתה לא ירצו להופיע בתיקים אלה. עו"ד מיכל ברגר מהלשכה המשפטית במשרד הרווחה סיפרה, כי: "גם אם אני יודעת שמדובר במתלונן סדרתי, המשרד יתמודד עם התביעות, אבל אני פה ויכולה לטעון לסיכון לילד שלו, בלי שאחשוש למשרתי, לקידומי, לשמי הטוב. יכולה באמת להכנס לבית משפט, להגן על שלומו של הילד, בלי לחשוש לעצמי. כל הביקורת האישית הזאת הופכת את הקערה על פיה".

49. גם שר המשפטים לשעבר מאיר שטרית הבהיר בהופעתו בפני הוועדה כי הוא רואה בהקמת הנבתיים פגיעה חמורה ביכולת של הפרקליטים למלא את תפקידם ובאכיפת החוק במדינת ישראל: "אני חושב שפרקליט, שצריך לעמוד בלחץ שאולי מחר יגישו נגדו תלונה – אף כי זה אחרי גמר המשפט – יודע שכבר שמו יפורסם בעיתון, אז למה לו להתעמת מול עבריין או כל אחד אחר? הוא ינסה לברוח משם. המטרה לחזק את אכיפת החוק. כשר משפטים הייתי מפיל כל הצעה כזאת, נלחם בה בכל תוקף. זו פגיעה חמורה ביכולת לאכוף חוק במדינת ישראל. יש בזה החלשה מאד משמעותית של הפרקליטים בעבודתם השוטפת, לא קל להיות פרקליט במדינה, שבה לכל פרקליט עשרות מקרים שחם מטפלים במקביל".

42. היבט חשוב נוסף שנובע במישרין מהתלונות המוגשות כנגד הפרקליטים הוא החלשת הפרקליטות והחלשת הפרקליטים בעקבות ניתוקם מהמערכת על ידי הפניית זרקור אישי ופרסונליזציה של המערכת. הפרקליט כבודד אינו חזק ואינו מסוגל לעמוד מול כוחות מתוחכמים, מסוכנים ובעלי השפעה. היותו חלק ממערכת הוא שמאפשר לו את יכולת העמידה ולכך מתווספים הגיבוי והתמיכה שניתנים לו על ידי מערכת זו. לכן תלונה המופנה במישרין לפרקליט והפרדתו מהמערכת, רק בגין העובדה שביצע את שליחותו ואת מלאכתו הציבורית, מביאה כשלעצמה להחלשתו וכפועל יוצא מכך גם לפגיעה בחוסנה של הפרקליטות כולה.

50. תשומות הזמן שמושקעות בביקורת היא תוצאה קשה נוספת הנובעת מהתנהלות הנבתיים במתכונתה הנוכחית – בפגישתה הבהירה הנהלת הפרקליטות כי כמחצית האנרגיה של יחידת

הניהול מופנית לטיפול בנבתי"מ ופרקליטי המחוז העידו על עצמם כי כ – 15%-20% מזמנם מופנים לטיפול בנבתי"מ. אף פרקליט המדינה העיד על עצמו כי כ – 10%-15% מזמנו מופנים לעיסוק בנבתי"מ. נטען כי זה בא על חשבון ניהול הפרקליטות, מביא לשינוי סדר היום הניהולי ופוגע בעבודה התקינה של הנהלת הפרקליטות. מדובר בנתונים חסרי תקדים בהיקפם ביחס לכל גוף ביקורת אחר. מנכ"לית המשרד הבהירה בהופעה בוועדה הנכבדה כי: "ביקורת לא צריכה להפוך למשהו שמשבש את מהלך העבודה הרגיל. השיקוף של מה שראיתי ושמעתי בשנה האחרונה, עוד לפני ה"פול גז" מבחינת היכולת של הנציבות, זה משהו שמשבש את מערך העבודה".

התפתחויות בעניין האחריות של עובדי ציבור בעולם:

51. במחקרו עתיר השבחים והפרסים של Michael Lipsky בנושא עובדי ציבור אשר עומדים בקשר ישיר עם הציבור ומוגדרים כ – street level bureaucracy מצויינת בעמודים 233-235 לספרו Street level bureaucracy-Dilemmas of the individual in public services - משנת 2010 ובהם דוגמא חשובה שממנה ניתן ללמוד לענייננו. מדווח שם כי כנגד פקידי סעד בארה"ב היו מתקפות אישיות וטענות לכוח מופרז שיש בידיהם להוצאת ילדים מהבית, המחייב פיקוח צמוד. צוין בספר כי אכן החלטתם חורצת גורלות של משפחות ולמעשה נדיר שהחלטות המתקבלות על ידם הן "clear cut". האתגר של שירותי הרווחה במסצ'וסטס היה לצמצם את הצבת הזרקור התקשורתית על התנהלות עובדים אלה שכן זרקור מוגבר זה מנע, בסופו של יום, מאנשי מקצועי טובים להסכים לקבל על עצמם את התפקיד הקשה.

52. אמון הציבור כלפי עובדים אלה היה נמוך כי הציבור התוודע לעבודתם רק כשהתגלו בה כשלים ואלו פורסמו והוצגו בהרחבה. גם בישראל פורסם לאחרונה מחקר בנוגע להשפעה השלילית שיש לפרסום על מדד אמון הציבור בפרקליטות, תוך קביעה כי בכלי התקשורת היקף הפרסום השלילי כנגד גופי התביעה עולה באופן ניכר על הפרסום החיובי. מצ"ב הפרסום.

53. מלבד השקעה בהכשרה טובה יותר של עובדים אלה, נערכו במדינת מסצ'וסטס שתי רפורמות שהובילו לשינוי מהותי וחשוב בהקשר זה. האחת הייתה מיסוד של אוירה פתוחה וחיובית לדיון בטעויות. מצוין כי עד אז העובדים חששו לסנקציות נגדם ולכן פחדו לדבר על כשלים שנעשו ולבקש עזרה. היה צורך לעשות שינוי תרבותי של אימוץ מנגנון המקובל בבתי החולים בארצות

הברית שאיננו ממסד accountability בדרך של "חיפוש אשמים" אלא בדרך של דיון בטעויות כדי ללמוד מהן והדבר הוביל לשינוי ולשיפור מתמיד. רפורמה נוספת הייתה ארגון העבודה בצוותי עבודה שאף היא הובילה לשיפור של ממש. השיפור בקבלת החלטות התרחש כאשר לעובדים הובטח כי אם יפעלו בתום לב הם יהיו מוגנים גם במקרה של תוצאות קשות ואף טעויות שיובילו לנזקים. במקרה זה הבינו כי שיקול הדעת משתפר כאשר הוא מנוטרל מפחד וממורא, שמובילים דווקא לפתרונות הקלים והבטוחים יותר, אך לא בהכרח הנכונים יותר:

In the new approach to accountability, Spence promised never to scapegoat workers when a child died in the care of the department- if the worker had made a good-faith effort to execute agency policy. He acknowledged that the work was fraught with danger and uncertainty, and said he would protect workers when misfortune occurred, as it inevitably would. This approach to reforming protective services recognizes that human judgment is essential for effective public policy, and that the central challenge for management is to improve workers' capacity to render that judgment dispassionately, as much as possible based on the presenting case, and as little as possible on extraneous fears or the instinct to take the easy way out. In the case of street-level bureaucracies with episodically high, negative profiles, much more attention should be paid to helping citizens appreciate the complexity of efforts to achieve public purposes and the futility of banishing all mistakes.

54. החשש מהשפעה על שיקול הדעת של עובד המדינה הוביל לפני מספר שנים לתיקון חוק הנוזיקין ולהענקת חסינות לעובדי הציבור (אם כי לא מדובר בחסינות מוחלטת):

"ההצדקה העיקרית למתן חסינות לעובד הציבור מפני הטלת אחריות אישית בנוזיקין היא הרצון להגן על שיקול דעתו של עובד הציבור הממלא תפקיד שלטתי, כדי שיוכל להמשיך ולבצע את תפקידו זה למען הציבור בלי להיות מוטרד מאיום בתביעות נזיקין נגדו, דבר העלול להשפיע על שיקול דעתו בקבלת החלטות ובביצוע התפקיד. עובד הציבור הוא נאמן הציבור. אין לו משל עצמו ולא כלום ועליו להפעיל את סמכויותיו למען הציבור. הגשת תביעות נזיקין בשל רשלנות מערערת את שיקול הדעת של עובד הציבור ומכניסה למערכת השיקולים שעליו לשקול שיקול זר – החשש לעורו אם יקבל את ההחלטה ה"לא נכונה". נימוק נוסף התומך במתן החסינות הוא החשש מפני התרעת יתר, שתוביל לקיפאון בפעילות הרשות. החשש הוא שהאיום באחריות בנוזיקין יפגע במוטיבציה של עובדי הציבור, יהפוך אותם להססנים ונטולי יזמה, אשר ישקיעו את מרצם לא בהגשמת המטרות שלשמן מונו לתפקידם, תוך נטילת יזמה ואחריות, אלא לנקיטת אמצעי התגוננות נגד איום האחריות הרובץ בפתח והבטחה כיסוי לכל פעולה הננקטת על ידם. התוצאה עלולה להיות שיבוש פעולת המנהל הציבורי."

55. ר' לאחרונה, והדברים יפים גם לענייננו מקל וחומר, פסק דינו של בית המשפט העליון ברע"א 1992/15 מ.ע.ג.ג. ייעוץ וניהול נכסים בע"מ נ' אלירס ליפה (ניתן ביום 6.8.15) שקבע כי לא ניתן להגיש תביעה נגד מומחה מטעם בית המשפט וזאת במטרה למנוע חשש להרתעת יתר ופגיעה בהפעלת שיקול דעתו ללא מורא:

"כן עולה חשש ליצירת הרתעת יתר מפני מילוי תפקיד של מומחה מטעם בית משפט, באופן שיביא להימנעותם של אנשים ראויים ובעלי שם בתחומם להיעתר למינוי על-ידי בית המשפט... גם אם תפקידו כמומחה מטעם בית המשפט אינו תפקיד מעין-שיפוטי, עדיין הוא חב בניטרליות והגינות מיוחדת, עליו להפעיל שיקול דעת עצמאי, ללא מורה, מבלי שיהיה נתון להשפעות בלתי הוגנות, ללא משוא פנים או ניגוד עניינים. שומה על בתי המשפט להגן על מעמדו של המומחה מטעם, למען יוכלו המומחים למלא תפקידם נאמנה, מבלי שיעמדו חשופים יתר על המידה לתובענות מצד הצדדים... הגנה על מעמדו של המומחה הכרחית, אפוא, על-מנת להבטיח את האפקטיביות של נדבך חשוב וחיוני זה בהליך השיפוטי, בהיותו כלי עזר מן המעלה הראשונה בידי בית המשפט. גישה אחרת עלולה לסכל באחת את מעמדו של נושאי תפקידים אלה, ומערכת אכיפת החוק והציבור בכללותו יצאו נפסדים. יש לעודד מומחים בעלי שיעור קומה להתמנות מטעם בית-המשפט. מטרה זו בוודאי לא תושג, ככל שמומחים אלה יהיו חשופים לתביעות מצד מי מבעלי הדין שחוות דעתו של המומחה לא תניח את דעתו. להשקפתי, השיקול המרכזי שמכותו יש מקום לשיקול בכובד ראש הגבלת אפשרות הגשת תביעה בנזיקין נגד מומחה מטעם בית המשפט נעוץ בחשש שאפשרות התביעה, אם זו לא תצומצם למקרים חריגים שיש להם סממני חומרה מיוחדים, תרתיע את המומחה מלפעול באופן חופשי ונטול פניות במילוי תפקידו כמומחה מטעם בית המשפט ותחשוף אותו ללחצים (לדיון בסוגיה ראו: דפנה אבניאלי דיני חסינות 273-269 (2014); וראו בהקשר דומה: בר"ע (מחוזי י-ם) 2339/00 וילניוס מהנדסים בע"מ נ' מעוז (30.11.2000)."

56. בשני מקרים אלה, עולה כי אף אם האפשרות להגיש תביעה כספית נגד עובד המדינה או נגד המומחה מטעם בית המשפט הייתה מובילה לשביעות רצון של הציבור ולחיזוק האמון שלו, הרי שאפשרות זו נשללה בשל קיומו של אינטרס ציבורי רחב וחשוב יותר, המבקש להגן על שיקול הדעת של גורמים אלה ועל קיום פעולה תקינה של מערכות אכיפת החוק.

57. בדיון שקיימנו עם נציג של חיל האוויר הישראלי, שהיה נכון להגיע לוועדה הנכבדה ולהציג בפניה דברים אלה, הבהיר כי גישת "חיפוש האשמים" שליוותה את התחקירים הצבאיים לאחר תאונות מטוסים ותאונות דרכים בשנות החמישים של המאה הקודמת, לא הובילה לאחריותות גבוהה יותר ולא הפחיתה את היקף התאונות. גם "חיפוש המפקדים" בשנות התשעים לא גרם לשינוי משמעותי. למעשה, רק כשעברו לגישה שאיננה מחפשת אשמים אלא מבקשת לקיים דיון/תחקיר פנימי, על ידי גורמים מתוך המערכת, בפתיחות וללא חשש, לצורך למידה והפקת

לקחים ובמטרה למצוא את "ההיגיון שבכישלון", חל שינוי מהותי לטובה. הדבר כמובן איננו גורע מנקיטה בצעדים משמעותיים ופוליטיים כאשר הדבר נדרש.

58. עו"ד שוקי למברגר הדגיש סוגיה זו בדבריו והבהיר כי תהליך של הפקת לקחים פנימיים הוא התהליך שדרוש וחסר בפרקליטות ואותו צריך לתקן. כאשר תהליך כזה חייב לצמוח מלמטה ולשתף את כל השרשרת ההיררכית, ולהיעשות במציאות של פתיחות ונכונות לחשוף תקלות וכשלים. זהו המכשיר הטוב ביותר לשיפור ולצמיחתו של ארגון, המאפשר לזהות קשיים מקצועיים, גם בזמן אמת כשכולם שותפים לתהליך. תהליך זה החל בפרקליטות בטרם הוקם הנב"ם, אך הוא איננו יכול להיעשות במקביל לפעילותו של הנב"ם שבצמם קיומו מוביל לחששות ולסגירות ובפרט בהיותו גוף שיפוטי המוסמך להמליץ המלצות אופרטיביות. ובדבריו של מר למברגר: "אני לא יכול לראות בדמיוני ארגון שלא בודק הצלחה או כישלון, ולא בודק מה היה מהתחלה עד הסוף כדי לבדוק איפה טעינו ואיפה הצלחנו. התחילו לעשות זאת, אחרי זה עשינו הצלבות, שפרקליט מחוז אחד עושה לפרקליט מחוז אחר. אפשר לעשות דבר כזה כאשר יש אמון, אין לחץ, יש פתיחות, אין חשש ממשוהו שיפוטי, יש תפיסה שהגוף רוצה ללמוד ולהיות מחר יותר טוב...יש תרבות של פתיחות, של יכולת הכלה של טעויות בשיקול דעת וגם בטעויות יותר חמורות בשיקול דעת, אבל יש נכונות לבדוק את הדברים. זה ייעלם. אני משוכנע שדברים אלה ייעלמו כי אנשים יפחדו ויצטמצמו".

לסיים:

59. עמדנו על הכשלים בהקמת הנב"ם ועל הפרת האיזון הקיים בין כלל מנגנוני הבקרה, הפיקוח והביקורת, באופן בלתי מוצדק ובלתי שוויוני. אלה מובילים לפגיעה של ממש בעבודתם של הפרקליטים ולפגיעה בפרקליטות עצמה. לא ניתן להתעלם מהזרקור הרב מימדי ומהכפלת מספר התלונות מאז תחילת עבודת הנב"ם ומהשימוש שנעשת בגוף זה כ"זירת התגוששות" וככלי לניגוח הפרקליטים. מכך שפגיעה זו מועצמת לנוכח קיומו של מערך דוברות ולנוכח היקפו של גוף זה שכלל לא ברור אם אנשיו מוכשרים לעסוק בתחום הביקורת.

60. אף לא ניתן להתעלם מפעילותו האינטנסיבית עד כה. כך למשל נכתב בנספח 16 לנספחיה של הנציבה לעמדה הכתובה שהגישה לוועדה, כי נתבקש עיון בכ – 2000 תיקי פרקליטות, וחדירה למערכת הממוחשבת הפנימית, תנופ"ה.

חדירה שכזו לתרשומות הפנימיות שעורך הפרקליט המטפל, עשויה להזיק לאין ערוך יותר מאשר להועיל. התרשומות הפנימיות נועדו לתעד את הפעילות בתיק, לשמש כלי ניהולי ובמיוחד לתת פתרון לאופן עבודת בפרקליטות, לפיה תיק אחד עשוי להיות מטופל על ידי ידיים שונות, ועל הפרקליט המטפל להבין את הלך הרוח של זה שטיפל בתיק לפניו. ככל שהפרקליט יחשוש שתרשומותיו יוכלו לשמש נגדו, הוא ימנע מרישום מדויק של המהלכים בתיק, ויפגום בעבודה המקצועית (אף ללא כוונה מצידו אלא מעצם היותו בן אדם).

לכל אלה מצטרפים החששות הגוברים לנוכח קיומו של הליך שיפוטי המחליף את המנגנונים המוסדרים והמתאימים בהם ניתנות הגנות מתאימות וראויות, המסתיים, לעתים, בהכרעה משפטית. אף לא ניתן להתעלם מכך שגוף זה מחזיק בנהלי עבודה הכוללים הגנות מסוימות, לא מספיקות, אך גם אלה תלויים ברצונה הטוב של הנציבות, ללא הצדקה.

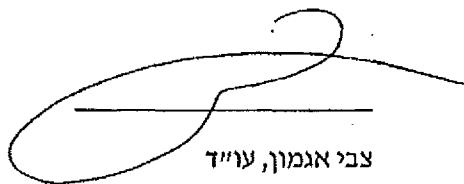
61. כל זאת, באצטלה של סמכות ניהולית וזרוע ארוכה של היועץ המשפטי לממשלה, כמקור הסמכות, כאשר זו עשויה, למעשה, להקים לכל היותר כלי עזר ניהולי, פנימי, הכפוף למרותו של היועץ, אך לא להוביל להקמתו של גוף חיצוני ועצמאי ובטח לא להקמת גוף ביקורת.

62. הפרקליטים לא הסכימו להשלים עם טעות קשה זו, לא משום שביקשו להטיב את שכרם ולא משום שדאגו לשפר את תנאי עבודתם, אלא משום שביקשו לאפשר להם לבצע ללא חשש וללא מורא את השליחות הציבורית שבגינה הצטרפו לשורות הפרקליטות. תחושת אי הצדק, הפגיעה בשם הטוב והעוול עמה מסתובבים הפרקליטים מאז החלטתה על הקמת גוף זה, היא קשה מנשוא. אובדן האמון במערכת הוא משמעותי ורק חלק מתחושות אלה הועברו במהלך הדיון בוועדה הנכבדה.

63. זהו צו השעה. עיני הפרקליטים נשואות להחלטתה של הוועדה הנכבדה. אמון הפרקליטים במערכת ששולחת אותם, במדינה שאותה הם משרתים ובמערכותיה הוא חשוב לא פחות ואולי אף יותר מאובדן כלי בארגון הכלים של עורכי דין מסוימים. החשש מפני החלשת הפרקליטים ומפני פגיעה בחוסנה של הפרקליטות צריך לנקר. צודקים הגורמים שהבהירו לוועדה הנכבדה כי הפרקליטים לא יוכלו לשאת בסיכון ולכן ישנו לאלתר את דרכי עבודתם, את היקף התיקים שהם נכונים לשאת על גבם ואת מידת האחריות האישית שהם מוכנים לקבל על עצמם. יהא בכך כדי לצמצם במשהו את המחיר האישי הנגזר מהקמת הנבתיים, אך המחיר הכבד לפרקליטות ואולי אף לשלטון החוק, כתוצאה מכך, עלול להיות כבד מנושא. ובפרט, לא יהיה בו כדי להצדיק את

התועלת הקטנה, הזניחה לגישתנו, בקיומו של הנבתיים, לנוכח ריבוי המנגנונים והגורמים המפקחים והמבקרים. מחיר תפסקת התחקירים הפנימיים כבד אף הוא ומתקיים כבר עכשיו.

דווקא לנוכח כל אלה יש להביט אל היתרון העצום שמתקיים בהותרת הביקורת המערכתית לבדה, בהיקף מצומצם יותר, שיהיה בכוחה של הפרקליטות לשאת. התועלת שתחיה משיתוף הפעולה מצד הפרקליטים, שיוכו להגנות המתאימות, בדומה לאלה שניתנו במסגרתה של כל ביקורת מערכתית אחות, תחא רבה. זאת כאשר הביקורת תופעל בשיתוף, בהבנה ובשקיפות ומבלי לבקש לשפוט את התנהגותם של הפרקליטים עצמם. מתוך שיתוף ופתיחות תבוא צמיחה ויבוא שיפור לטובת הפרקליטים. לטובת הפרקליטות. לטובת הציבור כולו.

צבי אגמון, עו"ד

ב"כ ארגון הפרקליטים

לימור פלד, עו"ד

יו"ר ארגון הפרקליטים

משרד המשפטים
לשכת פרקליט המדינה

י"א אלול תשע"ה
26 אוגוסט 2015

סמך : 047-99-2015-019033

תגובה משלימה מטעם הנהלת הפרקליטות

1. הנהלת פרקליטות המדינה מתכבדת להציג בפני הוועדה לבחינת פעילות נציבות הביקורת על מערך התביעה ומייצגי המדינה בערכאות (להלן: "הוועדה" ו- "נב"ם" או "הנציבות" בהתאמה) את תגובתה המשלימה, לאחר קבלת חומרים שהוגשו לוועדה עד עתה על ידי גורמים אחרים, ולאחר עיון בפרוטוקולים של הפגישות שנערכו במסגרת הוועדה.
2. בראשית הדברים, ברצוננו לציין כי אנו עומדים על עמדתנו כפי שהובעה בעמדת ההנהלה שהוגשה לוועדה וכפי שבאה לידי ביטוי בפגישה שנערכה עם נציגי הנהלת הפרקליטות והשתקפה בפרוטוקול הפגישה. מטבע הדברים, בחרנו שלא להתייחס לכל נושא או עניין שעלו מהחומרים והפרוטוקולים האמורים, בוודאי לא לנושאים שהועלו על ידי גורמים שונים בפני הוועדה ואינם אמורים להיבחן על ידי הוועדה הנכבדת במסגרת כתב המינוי שניתן לה. יחד עם זאת, ברצוננו להוסיף ולחדד מספר סוגיות וטיעונים אשר עלו במסגרת עבודת הוועדה.

התייחסות לטענות אודות שיתוף הפעולה בין הפרקליטות לנב"ם:

גישת נב"ם למערכת מחשוב תנופ"ה:

3. בעמדת הנהלת הפרקליטות שהוגשה לוועדה הובאה, בתמצית, בסעיף 77א, עמדת הנהלת הפרקליטות בכל הנוגע לאופן מתן הגישה לנב"ם למערכת תנופ"ה. בהמשך לאמור במסמך ובהמשך לפרוטוקול הפגישה שערך כבי' השופט גולדברג עם הנציבה ולשאלות שהופנו בהקשר הגישה לתנופ"ה לנציגי הנהלת הפרקליטות בשיחה שנערכה עימם, נבקש כעת להתייחס לטענות שונות שהועלו ולהרחיב עמדתנו בסוגיה זו.

משרד המשפטים לשכת פרקליט המדינה

4. מערכת המחשוב "תנופי"ה" (להלן: "המערכת"), נכנסה לשימוש בפרקליטות לראשונה בשנת 2011 ונועדה להחליף את מערכות המחשוב הישנות והשונות אשר היו קיימות ביחידות הפרקליטות מאז סוף שנות ה-80 במערכת כוללת אחת שמרכזת את המידע הקיים במערכת ומאחדת את תהליכי העבודה בפרקליטות. כמו כן, המערכת נועדה לאפשר לפרקליט לנהל תיק מכל מקום תוך ריכוז החומרים ושימורם במקום אחד, ולתת למנהל כלי ניהולי המאפשר ניהול עבודה יעיל ואפקטיבי המבוסס על נתונים מהימנים. כדי למלא את ייעודיה השונים מכילה המערכת נתונים רבים מאוד, חלקם רגישים ביותר.
5. בתחילת שנת 2013 הושלמה פריסת המערכת בחטיבה הפלילית וביוני 2014 עלתה לאוויר גרסה ראשונה של המערכת המיועדת לתחום האזרחי – מנהלי, שהופעלה תחילה בפרקליטות מחוז חיפה (אזרחי) ולאחרונה בפרקליטות מחוז דרום (אזרחי).
6. מטבע הדברים, לאור מאפייני המערכת והנתונים הרבים אשר היא מכילה, בשל שיקולים של אבטחת מידע ומניעת פגיעה בפרטיות, ואף לאור היותה של הפרקליטות גוף המנוהל במבנה היררכי, הנגישות למערכת בתוך הפרקליטות מוגבלת כך שכלל, כל עובד רשאי לגשת באמצעותה רק לתיקים אשר תחת אחריותו ואשר מתנהלים ביחידת האם שלו בלבד. המשמעות היא שגם בתוך יחידה מסוימת בפרקליטות הגישה לפרקליטים באותה היחידה הינה לחלק מסוים בלבד מהתיקים, אלה מבינם שהם זקוקים להם באופן ישיר לצורך עבודתם. לעובדים **ספורים בלבד** בפרקליטות ישנה נגישות רחבה יותר לתיקים, כמתחייב לצורך מילוי תפקידם, וגם הם מוגבלים לעתים ואינם יכולים לגשת לכל הפרטים והמסמכים בתיקים.

משרד המשפטים לשכת פרקליט המדינה

7. סוגיית מתן גישה לנבתיים למערכת תנופ"ה עלתה עוד ביום 10.11.2014 במסגרת פגישה שערכה המנהלת הכללית של משרד המשפטים. הפגישה התקיימה בהשתתפות הנציבה, פרקליט המדינה, נציגים של יחידת הניהול בפרקליטות ומנהל מערכות המידע של משרד המשפטים (מצ"ב סיכום הישיבה כנספח א'). בפגישה ביקשה הנציבה לקבל גישה לתנופ"ה לצורך ביצוע הביקורות המערכתיות. הנהלת הפרקליטות הסבירה כי, אפילו מבקר המדינה, הרשאי על פי חוק לקבל כל מידע מהגופים המבוקרים, איננו בעל גישה ישירה למערכות המחשוב של כל הגופים המבוקרים. משלא לובנה הסוגיה עד תום, הגיעו הנהלת הפרקליטות והנציבות להסכמה לפיה יאשר פרקליט המדינה את הגישה לתיקים סגורים לצורך הביקורת המערכתית, אותה עת, תוך שהנציבה לא תעשה בגישה זו שימוש לצורך טיפול **בתלונות פרטניות**. הסכמה זו היוותה פשרה בין עמדת הפרקליטות לעמדת הנציבה, נוכח מורכבות הנושא, ולטעמנו אין מדובר ב"תנאי לא לגיטימי", כהגדרת הנציבה בסעיף 2(ט) למסמך שהגישה לוועדה ביום 18.6.15.

8. איננו חולקים על כך כי עבור עריכת הביקורות המערכתיות נדרשת לנבתיים גישה לצפייה בתיקים במערכת תנופ"ה ולאורך כל הדרך סברנו כי יש לאפשר לנבתיים, לצד העיון בתיק הפיזי ו"לצורך השלמת התמונה" עיון גם בתיק הממוחשב.

9. כך, אפשרנו ועודנו מאפשרים לנבתיים לגשת באמצעות המערכת הממוחשבת לתיקים שנבחרו על ידה לשמש כתיקי המדגם לביקורת מתוך מסד הנתונים הכללי (אותם התיקים אשר כחלק מהביקורת המערכתית יתבצע בהם עיון גם "בתיק הנייר"). לאור מגבלות טכניות במערכת תנופ"ה, ההרשאה שניתנה עד לעליית הגרסה האחרונה של המערכת לאוויר ביום 23.7.15 הייתה הרשאה שאפשרה גם טיפול בתיק (דבר שהוא בהחלט אינו רצוי) ואולם מאז יום 23.7.15, בעקבות עליית גרסה חדשה של מערכת תנופ"ה, ההרשאה הניתנת היא הרשאה **לצפייה בלבד**. הרשאת הצפייה ניתנת על ידנו, על פי רשימת תיקים המועברת מראש, לקבוצת עובדי הנציבות העוסקת בביצוע הביקורת הספציפית, והכוונה היא לבטל הרשאה זו לאחר גמר הביקורת.

10. ככלל, התיקים בהם ניתנת הרשאת צפייה הינם תיקים סגורים שהטיפול בהם הסתיים. עיון בתיקים פתוחים מתאפשר בנסיבות חריגות - כאשר יש לכך הצדקה עקב נושא הביקורת, כגון עת מדובר בביקורת על טיפול בתיקי מב"ד (תיקים תלויים ועומדים).

משרד המשפטים לשכת פרקליט המדינה

לטעמנו, דרך זו מאזנת כראוי בין כלל השיקולים הרלוונטיים. היא מאפשרת לנציבות גישה – לצורך ביקורת מערכתית – לכל תיק הרלוונטי לנושא הביקורת, ואינה מאפשרת גישה "און-ליין" לכלל התיקים המתנהלים בתנופ"ה, שהגישה הגורפת אליהם לא נדרשת לביקורת.

11. בשולי הדברים ובהקשר זה, נציין כי לא מצאנו לנכון להתייחס פרטנית לחוות הדעת בנושא "תנופ"ה" אשר צורפה כנספח 17 למסמך מטעם הנציבה. הגם שחוות הדעת מתיימרת לסקור את מאפייני המערכת והנתונים שהיא מכילה, ולהגיע למסקנות על בסיסן, הרי שעורכי חוות הדעת, מעולם לא פנו אל הפרקליטות בבקשה לקבל התייחסות או מידע בנוגע למערכת, ולמיטב ידיעתנו לא עבדו עם המערכת ולא מכירים את מאפייניה. עורכי חוות הדעת גם לא ביקשו התייחסות מקדימה לנושא חוות הדעת מהפרקליטות, בטרם גיבשו מסקנות. ייתכן כי מסיבה זו מבוססת חוות הדעת גם על נתונים שחלקם אינם נכונים או מדויקים. מכל מקום, מסקנות חוות הדעת באשר לאופן בו יש לאפשר צפייה במערכת תנופ"ה לעובדי הנציבות אינן מקובלות על הנהלת הפרקליטות, ועמדתנו בהקשר זה הובאה לעיל.

12. כאן המקום להדגיש, כי מיום הקמת נב"ם, הושקעו ומושקעים מצד הנהלת הפרקליטות בכלל ויחידת הניהול בפרט, משאבים רבים, תשומות ניחוליות, ושעות עבודה ממושכות, על מנת לאפשר לנב"ם גישה לתיקי המדגם שהתבקשו על ידה במערכת תנופ"ה ומתן מענים נוספים מסוגים שונים אשר התבקשו על ידי נב"ם לאורך התקופה (מענים לשאלות הקשורות במערכת הממוחשבת, יכולותיה והמענים השונים שהיא מאפשרת, בניית מסדי הנתונים הכלליים לצורכי הביקורות המערכתיות השונות, סיוע באיתורם וריכוזם של מסמכים שונים שהתבקשו ועוד). זאת, לעתים קרובות, "על חשבון" משימות אחרות שאינן פחותות בחשיבותן ובדחיפותן.

13. מטבע הדברים, חלו לעיתים עיכובים בהעברת הנתונים והמידע לנב"ם. זאת, בהתחשב בעומס העבודה הרב בפרקליטות, סכסוך העבודה שהוכרז על ידי ארגון הפרקליטים, היקפן הנרחב של הביקורות המערכתיות וכפועל יוצא מזה היקפן הנרחב עוד יותר של פניות נב"ם לקבלת נתונים ומידע מהנהלת הפרקליטות ומיחידת הניהול, בטווחי זמן קצרים שהוגדרו על ידי נב"ם, לרוב ללא כל תיאום מוקדם עם הפרקליטות, ואף בשל מגבלות וקשיים טכניים במערכת המחשוב.

משרד המשפטים לשכת פרקליט המדינה

עם זאת, הפרקליטות עשתה מאמץ להיענות לבקשות ולמשאלות המרובות שהציגה הנציבות בהקשר זה, בטווחי זמן סבירים ביותר.

14. לשם הדוגמה, (אחת מיני רבות), יצוין במענה לאמור בסעיף 3(ה) למסמך מטעם הנציבה, כי מתן הרשאת הגישה למאות הרבות של התיקים שביקשה נבתי"ם לצורך הביקורות המערכתיות השונות, בוצע, עד לאחרונה, באופן פרטני ביחס לכל אחד מעובדי נבתי"ם המשתתפים בביקורת המסוימת, ולעיתים ביחס לכמה ביקורות במקביל. יובהר כי פתיחת כל תיק (ל-5 גורמים שונים בנבתי"ם כפי שהתבקש) לכ-1100 תיקים, דבר שהתבקש בחודש יוני, לקחה בממוצע כ-3 דקות עבודה לתיק ובסח"כ נדרשו כ-65 שעות עבודה נטו מעובדים המנהליים בפרקליטות למטרה זו (ויובהר – זאת רק לצורך מתן הרשאת הגישה).

15. מכל מקום, על מנת לייעל ולשפר את תהליך העבודה מול נבתי"ם וכדי להתגבר על אותם הקשיים בעלי "אופי טכני של הרשאות והגדרות מחשוביות" שציינה הנציבה בסעיף ט למסמך מטעמה, פותח, לאחרונה, לבקשת יחידת הניהול של הפרקליטות, על ידי אגף מערכות מידע של משרד המשפטים, בהליך אפיון מזורז, פתרון מחשובי המאפשר את מתן ההרשאות בתיקים הנדרשים לצפייה בתנופייה לקבוצת עובדי נבתי"ם מסוימת בכל פעם, בהליך ממוחשב ומהיר שאנו סבורים שיהיה בו כדי לשפר משמעותית את תהליך העבודה .

16. יחד עם זאת הפתרון הטכני לבדו אינו מספיק, ולטעמנו, חיוני שיוגדר במסגרת נוהל עריכת הביקורת המערכתית הליך עבודה מסודר וקבוע מראש בין נבתי"ם לבין הפרקליטות, שייקח בחשבון את עומס העבודה המוטל על הפרקליטות וכן את מספר הביקורות המערכתיות לגביהן נדרשים לנבתי"ם נתונים בכל זמן נתון. ככל שיקבעו מועדים מסודרים ומוסכמים על שני הצדדים להעברת הרשאות הצפייה במסגרת נוהל עבודה לעריכת הביקורות המערכתיות, כך ניתן יהיה לצמצם למינימום את "המשוכות הטכניות" והקשיים האחרים אליהן מתייחסת הנציבה.

17. נקודה נוספת אליה נבקש להתייחס נוגעת לאופן מתן הגישה לדו"חות הניהוליים של הפרקליטות, דו"חות המוזכרים גם בסעיף 3(ב), למסמך מטעם הנציבה.

משרד המשפטים
לשכת פרקליט המדינה

18. ככלל, ניתן לחלק את הדו"חות הניהוליים בפרקליטות לשניים: דו"חות סיכומיים ודו"חות תפעוליים. הדו"חות הסיכומיים מסכמים בדיעבד נתונים שונים בתקופה נבחרת ונועדו להצביע על מגמות שונות בתהליכי העבודה. לעומתם, הדו"חות התפעוליים נועדו לצרכים ניהוליים פנימיים בזמן אמת, הם משקפים מצב נתון ביחס לתיקים וביחס לטיפול בהם, מאפשרים לבחון את אופן חלוקת העבודה בין הפרקליטים בתוך היחידה ונועדו בראש ובראשונה לסייע בניהול יעיל ואפקטיבי של העבודה השוטפת בכל יחידה וברמת המטה.

19. בחודש ספטמבר 2014, לבקשת הנבתיים ועל מנת לקדם את שיתוף הפעולה מול נבתיים, הוסכם על ידי פרקליט המדינה ליתן לנבתיים גישה חלקית, בנגזרת שאושרה על ידו, לצפייה בשלושה דו"חות של הפרקליטות: "דו"ח התפלגות", שהינו דו"ח סיכומי ו"דו"ח תיקי חכנה" ו"דו"ח יועץ", שהינם דו"חות תפעוליים. ההסכמה ליתן הרשאת גישה לדו"חות תואמה מול אגף מערכות מידע במשרד המשפטים אשר יידע את הנציבה ואותנו באשר לתאריכים בהם תינתן ההרשאה ואשר נקבעו לחודש אוקטובר 2014. רק בחודש יוני 2015, לאחר שנבתיים ביקשה לעיין בנגזרת של דו"ח היועץ, התברר כי מסיבה שאינה ידועה לנו לא השלים אגף מערכות מידע את פתיחת הרשאת הגישה לדו"ח זה בחודש אוקטובר 2014 כפי שעודכנו בעבר. בסמוך לאחר פניית הנבתיים, אשר רק במועד זה יידע אותנו בכך שלא ניתנה לו ההרשאה, ניתנה על ידנו תזכורת לאגף מערכות מידע והאגף השלים את מתן ההרשאה לעיון בנגזרת הדו"ח שאישר פרקליט המדינה.

20. חשוב להבהיר כי הדו"חות התפעוליים נועדו לשימוש ניהולי פנימי של הפרקליטות "בזמן אמת" ומשקפים תמונת מצב על תיקים מתנהלים. הניסיון מלמד כי ההרשאה שניתנה לנבתיים לעיון בנגזרות של דו"חות אלה לא ייתרה בקשות שונות שהופנו ליחידת הניהול לקבלת מידע ונתונים שניתן להפיק מהדו"חות. מכל מקום, אין כל הצדקה למתן הרשאת צפייה קבועה לנבתיים בדו"חות תפעוליים ניהוליים "בזמן אמת". עם זאת, מובן שאין מניעה להעביר במקרים המתאימים ובתיאום מראש, פלטים מתוך הדו"חות, על פי צרכי הביקורת המערכתית הספציפית, וזאת על פי בקשה שתעביר נבתיים לפרקליטות.

משרד המשפטים לשכת פרקליט המדינה

21. מעבר לכך, נדמה כי מרבית הקשיים הנוספים המוזכרים בסעיף ט למסמך מטעם הנציבה (למשל בסעיף ט3ד), הינם קשיים אשר נבעו מעיצומי הפרקליטים, מעומס העבודה שהוטל על כלל הפרקליטות עם סיום העיצומים והחזרה לשגרת העבודה וכן מהיבטים טכנולוגיים שונים הקשורים במערכת תנופ"ה, ואשר כמפורט לעיל, ניתן להם לאחרונה, על ידי אגף מערכות מידע, פתרון מחשובי שכבר נמצא בשימוש,

טענות בדבר אי-שיתוף פעולה של הנהלת הפרקליטות עם נבתי"ם:

22. בעמדה שהוגשה מטעם נבתי"ם נטען כי עם הקמת הנציבות התקיים שיתוף פעולה עם הפרקליטות, אשר "הלך ודעך" במהלך החודשים שחלפו. לטענת נבתי"ם, הנהלת הפרקליטות הערימה קשיים הן על עבודת אגף התלונות הפרטניות והן על אגף הביקורת המערכתית, זאת על אף שהתנגדות ארגון הפרקליטים נגעה לתלונות הפרטניות בלבד. אנו סבורים כי הצגת הדברים בצורה זו אינה תואמת את התנהלות הנהלת הפרקליטות בשנה החולפת, וצר לנו מאוד על הצגת הדברים בצורה זו.

הנהלת הפרקליטות שיתפה פעולה באופן מלא עם נבתי"ם, החל מהקמתה ועד לעת הזו, לרבות בנושא הפניות הפרטניות, שעמד בלב סכסוך העבודה שעליו הכריז ארגון הפרקליטים. כך, במהלך כל תקופת העיצומים, שלחה נבתי"ם פניות הממוענות לפרקליטים. חברי הנהלת הפרקליטות, אשר שיתפו פעולה באופן מלא עם נבתי"ם, השיבו לנבתי"ם לפניות אלה, ככל שידיעתם אפשרה זאת, ונבתי"ם המשיכה בבירור הפניות על סמך התייחסות ההנהלה.

למותר לציין כי ללא שיתוף פעולה זה לא הייתה נבתי"ם מקבלת התייחסות לפניותיה הפרטניות.

משרד המשפטים לשכת פרקליט המדינה

23. הקשיים בעבודת נבתיים המתוארים בעמדת נבתיים, נבעו בחלקם הגדול, כפי שצוין לעיל, מעומס העבודה הרב הקיים גם כך בפרקליטות, מהיעדר משאבים וממחסור בכוח אדם ומהקושי של הנהלת הפרקליטות להתמודד עם נפח העבודה החולך וגובר בעבודה מול נבתיים. ככל שהביקורות, המערכתיות והפרטניות, הלכו וגברו, כך נדרשה הנהלת הפרקליטות להסטת משאבים רבים יותר מעבודת הפרקליטות לעבודה מול הביקורת. בעמדתנו תיארנו בהרחבה בסעיפים 40-49 את הקשיים הרבים הנובעים מהיקף הביקורת ועומס העבודה שאף הביאו למצב של שיבוש מהלך העבודה הרגיל. הנהלת הפרקליטות לא ניסתה "להערים קשיים", אלא להתמודד כמיטב יכולתה עם בקשות נבתיים, אשר פעמים רבות נקבו במועד קצר טווח. עיכובים במתן מענים לנבתיים נבעו אפוא מהיעדר המשאבים ומהצורך להמשיך בניהול הפרקליטות ובביצוע המשימות השוטפות העומדות לפתחה של הפרקליטות.

בנוסף, מטבע הדברים, אי שיתוף הפעולה של הפרקליטים עצמם עם נבתיים הקשה על מנהלי הפרקליטות לתת תשובות מפורטות ומלאות בפרקי זמן סבירים לכל שאלות הנציבות.

זוהי תמונת הדברים האמיתית. היו קשיים לא מבוטלים שהקשו – אובייקטיבית – על המנהלים, אך הם שיתפו פעולה באופן מלא עם נבתיים.

24. בעמדתה ציינה הנציבות מספר דוגמאות הממחישות את הקשיים הניצבים בפניה בעת שהיא מבקשת לקבל מידע מיחידת הניהול בפרקליטות. כאמור, שטף הביקורות ועומס העבודה הנובע מדרישותיו של אנף הביקורת המערכתית ועומס העבודה הרגיל המוטל הפרקליטות, אינם מאפשרים לכוח האדם הנוכחי לענות לבקשות נבתיים בצורה מלאה, במועדים שנקצבים על ידם. נושאי הביקורת, היקפן והמועדים המבוקשים, נקבעים ללא כל תיאום עם הנהלת הפרקליטות, דבר אשר מקשה על הפרקליטות ובפרט על יחידת הניהול בפרקליטות אשר עליה הוטל לרכז את מרבית התקשורת מול נבתיים.

בהקשר זה נציין כי לעתים מבקשת נבתיים מהפרקליטות המצאת תומרים ומסמכים אשר אינם מצויים בידיה או אשר נדרש מאמץ רב להפיקם או לאתרם.

משרד המשפטים לשכת פרקליט המדינה

כך למשל, נבתיים ביקשה לקבל חומרים בנושא ביקורת בנושא נפגעי עבירה (סעיף 3.3 ד. לעמדת נבתיים). חלק מהחומרים שהתבקשו על ידי נבתיים נוגעים למסמכים מלשכת שרת המשפטים או ממחלקת ייעוץ ותקינה במשרד המשפטים, אשר אינם נמצאים בהכרח ברשות הפרקליטות. בנוסף, חלק מן החומרים ישנים ולכן אינם נמצאים במערכות הממוחשבות. איתור החומרים, הן מגורמים מחוץ לפרקליטות והן מארכיבים, דורש הקצאת זמן ומשאבי כוח אדם. כן עולה השאלה, האם באחריות הפרקליטות לאתר עבור נבתיים חומרים אשר מצויים בידי גורמים אחרים במשרד המשפטים.

אשר לחוסר שיתוף פעולה של הרפרנטיות לענייני חוק זכויות נפגעי עבירה עם נבתיים – נבקש לציין כי העיכוב בקביעת הפגישות עם הרפרנטיות לחוק נפגעי עבירה לא היה על דעת דרג ההנהלה בפרקליטות. משהובא העניין לידיעת ההנהלה, פעלה ההנהלה להסדרת המצב בהקדם. מצ"ב מכתב אשר יצא לנבתיים בעניין זה.

טענות בדבר התנהלות ההנהלה אל מול ארגון הפרקליטים:

25. בסעיף 5.ז.ה לעמדת הנציבות צוין כי נבתיים הביאה לידיעת הנהלת הפרקליטות כי ארגון הפרקליטים שכר שירותיו של משרד יחסי ציבור וכי אף פנה לפוליטיקאים בעניין זה.

26. כאן המקום להבהיר, כי אין להנהלת הפרקליטות יכולת או סמכות להתערב בשיקול הדעת ובהחלטות ארגון העובדים. תפקידו של ארגון עובדים במישור הקיבוצי מחייב עצמאות בפעילותו, במיוחד בעת שהוא מייצג את האינטרסים של העובדים במאבק קיבוצי. מצב בו ארגון העובדים נמצא תחת השפעה של ההנהלה מוביל, על פי הפסיקה, לכך שהארגון לא יכול למלא תפקידו כראוי, שכן הוא מצוי במצב של ניגוד עניינים באופן שאינו מתיישב עם חובת הנאמנות של ארגון העובדים.¹ מכאן, כי על אף שהובא לידיעת ההנהלה כי ארגון העובדים שכר שירותים של משרד יחסי ציבור, לא יכולה הייתה ההנהלה להתערב באופן בו בחר ארגון העובדים לנהל את סכסוך העבודה. כמו כן, יש לציין כי ועדי עובדים רבים נעזרים בשירותיהם של יחצ"נים, וכי שכירת גורמים חיצוניים נעשית מתקציב ארגון העובדים, הממומן מדמי החבר שמשלמים חברי הארגון.

¹ בג"ץ 7029/95 הסתדרות העובדים הכללית החדשה נ' בית הדין הארצי לעבודה, פ"ד נא(2) 63 (1997).

משרד המשפטים לשכת פרקליט המדינה

27. על אף האמור, הנחלת הפרקליטות, ופרקליט המדינה באופן אישי, קיימו קשר עם ראשי ארגון פרקליטי המדינה כל העת, במהלך העיצומים, לפנייהם ואחריהם, במטרה להביא ככל הניתן לשיתוף פעולה, ואף שימשו כמעין "מתווך/מגשר", במטרה להביא לסיום הסכסוך ולצמצום הנזקים והפגיעה הן בעבודת הפרקליטות והן בעבודת נבתיים.

התייחסות לטענות בדבר נחיצות הביקורת הפרטנית

28. אנו חוזרים על עמדתנו כפי שהובעה במסמך שהוגש מטעמנו לוועדה וכפי שהיא משתקפת בפרוטוקול הפגישה שנערכה עם נציגי הנחלת הפרקליטות, לפיה אין מקום לקיומה של ביקורת פרטנית ייעודית על הפרקליטות. לא מצאנו כי יש בחומר הנוסף שהובא לפני הוועדה ובעמדות השונות שהובאו בפניה, כדי לשנות את עמדתנו ביחס לנחיצות הביקורת הפרטנית.

29. אכן, כפי שהובהר בעל פה, אין לטעמנו מניעה, במקרים חריגים, על פי החלטת היועץ המשפטי לממשלה או פרקליט המדינה, וייתכן שאף על פי בקשת השר בהסכמת או בהתייעצות עם היועץ המשפטי לממשלה, להעביר מקרים פרטניים חריגים לבדיקה של נבתיים. אולם ככלל, עמדת הנחלת הפרקליטות היא כי אין מקום לבירור תלונות מן הציבור לא באופן גורף ואף לא לאחר סינון של גורם כלשהו. עמדתנו היא כי העברת עניין פרטני, שאינו פלילי או משמעתי (שאו יש גורמים מוסמכים אחרים) לבירור על ידי גורם תיצוני, צריכה להיות עניין נדיר ויוצא דופן, ולהצטמצם למקרה שעל פי מאפייניו אינו יכול ואינו מתאים להיבדק על ידי הנחלת הפרקליטות או גורם שימונה מטעמה. סמכות העברה שכזו צריכה להינתן רק לגורמים שפורטו לעיל.

30. בהקשר זה, נבקש להתייחס למספר טענות שהועלו ביחס לנחיצות הביקורת הפרטנית על עבודת הפרקליטות:

התייחסות לטענת הצורך בביקורת פרטנית נוכח כוחה הרב של הפרקליטות:

31. בחלק מהפרוטוקולים והעמדות שהוגשו לוועדה עולה הטענה לפיה יש צורך בביקורת פרטנית על הפרקליטות, נוכח הטענה כי בידי הפרקליטות מצוי "כוח רב" המצריך ביקורת ופיקוח.

משרד המשפטים לשכת פרקליט המדינה

לטעמנו, "כוחה" של הפרקליטות מתבטא בעיקר בשיקול הדעת הרחב שניתן לה – ככל גוף תובע בעולם – להכריע בשאלות הנוגעות להגשת כתב אישום, סגירת תיקים פליליים והגעה להסדרי טיעון. אולם, הביקורת אינה עוסקת כלל בתחומים אלה, אשר נוגעים ללב ליבו של שיקול הדעת המקצועי-משפטי, וכך ראוי שיהיה. החוק מסמיך את הפרקליטות לאכוף את הדין הפלילי. לשם כך, חייבים הפרקליטים שתהא להם עצמאות ואי-תלות בעת הפעלת שיקול הדעת, על מנת שיכריעו על פי שיקולים מקצועיים בלבד ומתוך הגנה על האינטרס הציבורי. על כן, אין מקום כי הביקורת תוביל לפגיעה בעצמאות התביעה. עיקרון זה אף עמד בבסיס מסקנות ועדת השמונה ובבסיס מסמך העקרונות.

כך נקבע בסעיף 2.א. למסמך העקרונות:

"2. פעילותה של הנציבות תתבסס על העקרונות הבאים:

א. עצמאות התביעה כגוף ויכולתו המעשית של כל פרקליט או תובע להפעיל שיקול דעתו המקצועי, באופן עצמאי וללא מורא."

מכאן, כי הביקורת הפרטנית ממילא אינה עוסקת בסמכויות הייחודיות של הפרקליטות המצויות בלב הדיון הציבורי. נמצא, כי אין כל קשר בין טיעון "הגבלת כוחה של הפרקליטות" לבין גוף הביקורת שהוקם, אשר אין בסמכותו לבקר החלטות הנוגעות לאופן הפעלת שיקול הדעת המקצועי.

32. חלק מן הטוענים לנחיצותה של הביקורת מבקשים - הלכה למעשה - להחילה על עניינים הנוגעים לליבת עבודת התביעה.² עמדת הנהלת הפרקליטות היא כי אין כל מקום לביקורת אשר תוביל לפגיעה בעצמאות התביעה ובאופן הפעלת שיקול הדעת המקצועי שלה, ועמדה זו אומצה על ידי שרת המשפטים (דאז) והיועץ המשפטי לממשלה, עת הקימו את נבתיים.

² כך למשל הסנגורים שטענו בפני הוועדה – ראו דברי ד"ר וינוגרד בעניין פרי; עו"ד אלי זוהר ועו"ד יעל גרוסמן.

משרד המשפטים לשכת פרקליט המדינה

33. משלא חלה הביקורת ואין כל מקום להחילה על הסמכויות הייחודיות של הפרקליטות והתביעה בכל הנוגע להפעלת שיקול הדעת המקצועי, לא ניתן למצוא הצדקה מהותית כלשהי להבחנה והחלת כללים אחרים לגבי הפרקליטים לעומת יתר עובדי המדינה. היעדר הצדקה להחלת הביקורת מתחדד נוכח העובדה כי גופים רבים בשירות המדינה הינם בעלי סמכויות נרחבות המשפיעות בצורה משמעותית ביותר על עבודת הממשלה ועל הציבור בכללו (כך לדוג', מס הכנסה, ביטוח לאומי, אגף התקציבים במשרד האוצר וכיו"ב). ברי כי אין מקום לכינון גופים ייעודיים עבור כל אחד מגופים אלו, כפי שאיננו סבורים כי יש מקום לייחוד הפרקליטות והחלת מנגנון ביקורת ייעודי על הפרקליטים, נוסף על המנגנונים הקיימים.

התייחסות לטענות כי גופי הביקורת הקיימים אינם מתאימים לביקורת על הפרקליטות:

34. סגורים ואחרים טענו בפני הוועדה כי הפרקליטות אינה נתונה לביקורת ממשית, וכי אין כיום כתובת טובה לבירור תלונות על פרקליטים. אלא שהטענה לפיה הפרקליטות אינה נתונה לביקורת אינה משקפת את המציאות, כפי שפורט בהרחבה בדו"ח השמונה ובעמדתנו. ישנם מספר גופים חיצוניים לפרקליטות המבצעים ביקורת פרטנית ופתוחים לקבלת תלונות מן הציבור: נציב תלונות הציבור במשרד מבקר המדינה; מחלקת פניות ציבור במשרד המשפטים; לשכת עורכי הדין; אגף המשמעת בנציבות שירות המדינה, ועוד. בנוסף, פניות רבות מגיעות ומבוררות על ידי הנחלת משרד המשפטים – על ידי השרה, היועץ המשפטי לממשלה ותמנכ"לית. מלבד גופים אלו, נעשית ביקורת פנימית בשרשרת הניהול בפרקליטות, בין אם במסגרת תהליכי הפקת לקחים ובין אם כבירור תלונות מן הציבור.

משרד המשפטים לשכת פרקליט המדינה

35. חלק מהבאים לפני הוועדה טענו כי גופי הביקורת החיצוניים הקיימים אינם מתאימים או כשירים לביצוע ביקורת פרטנית על עבודת הפרקליטות. הנהלת הפרקליטות אינה מסכימה עם טענה זו. הנתונים אשר הובאו לפני הוועדה הנוגעים לחלק מגופי הביקורת מלמדים כי עשרות ומאות תלונות מהציבור מטופלות מידי שנה על ידי נציב תלונות הציבור במשרד מבקר המדינה ועל ידי המחלקה לפניות הציבור במשרד המשפטים. כמו כן, אגף המשמעת בנציבות שירות המדינה וכן לשכת עורכי הדין מטפלים בחשדות לביצוע עבירות משמעת או עבירות אתיקה. הטענה בדבר היעדר "כשירות" הגופים הקיימים הינה מופרכת ולא מבוססת. כך לדוגמא, נציב התלונות במשרד מבקר המדינה מתמודד עם פניות בתחומים מגוונים ומסובכים בכל שירות המדינה. איננו סבורים כי עבודת הפרקליטות שונה באופן כה מהותי מגופים אחרים וכי אין ביכולת נציב תלונות הציבור לברר תלונות פרטניות אודות פרקליטים, כפי שהוא אכן עושה ועשה במהלך השנים.

36. מכל מקום, גם אם תתקבל הטענה כי ישנם ליקויים באופן בו פועלים גופים אלו, סבורה הנהלת הפרקליטות כי הפתרון אינו בהקמת גוף ביקורת ייעודי חדש, אלא בייעול והתאמת הגופים הקיימים לנדרש. אין להעלות על הדעת כי כאשר יש טענות כלשהן כלפי התנהלות גופים ממשלתיים, הפתרון לכך יהיה בדמות הקמת מנגנון חדש בנוסף למנגנונים הקיימים, במקום לשפר ולייעל את עבודת הגופים הקיימים.

37. דומה כי חלק מהטוענים כי אין גוף מתאים לביורר תלונות אודות פרקליטים, אינם מכירים כלל את כלל גופי הביקורת ודרכי הגישה אליהן. לעמדת הנהלת הפרקליטות, יש להפריד בין הטענה כי אין כתובת טובה לביורר תלונות על פרקליטים לבין הטענה כי דרכי הפנייה לגופי הביקורת הקיימים אינם נגישים מספיק לאזרח. לעמדתנו, יש לשפר את הנגישות של הציבור לגופים והמנגנונים הקיימים, ואין מקום להקים גוף ביקורת חדש רק מכיוון שהגישה לגופי הביקורת הקיימים אינה ידועה דיה לציבור.

משרד המשפטים לשכת פרקליט המדינה

38. היו אשר טענו כי גופי הביקורת הקיימים מטפלים רק בעבירות משמעותיות או בעיות אתיות, ואינם עוסקים בעניינים "רכים" יותר אשר ראוי שיתבררו. לעמדת הנהלת הפרקליטות, אירועים "רכים" יותר שכאלה, מהווים מקרים המתאימים מטבעם לבירור על ידי הממונה על הפרקליט (כפי שאכן עוגן בסעיף 3.ד לנוהל הבדיקה וטיפול בתלונות פרטניות). אכן, יש מקום לשמוע את עמדת הציבור ולברר את טענותיו, גם בסוגיות שאינן עולות לכדי עבירה משמעותית או סוגיה אתית, אך אין להחליף את שיקול הדעת של המנהל בהכרעה של גורם חיצוני, במיוחד במקרים "רכים" אלו הנוגעים לשגרת העבודה של הפרקליט.

טענות אחרות נשמעו בגנות קיומה של ביקורת פנימית שתבצע על ידי ממונה. לתפיסתנו, הדרך הטובה ביותר להפעלת ביקורת על התנהלות והתנהגות פרקליט היא באמצעות בירור על ידי הממונים עליו. הטענה כי אין זה סביר, כפי שנטען בסעיף (ח)2 לעמדת הנציבות, כי הממונה הוא זה שיבקר את הכפוף שלו, אינה עולה בקנה אחד עם עקרונות הניהול והמבנה הארגוני הקיים בכל גוף היררכי. תפקיד הממונה – בין היתר – הוא קיום ביקורת ופיקוח על התנהלות הכפופים לו. הכלים העומדים לרשות הממונים לקיומה של ביקורת שוטפת הם מגוונים ובעלי עוצמות שונות. זאת התל משיחה אישית מיוחדת או במסגרת משוב שנתי, נזיפה בעל פה או בכתב שתרשם בתיק האישי, עיכוב במתן דרגה, המלצה לפיטורין, ועוד. חלק מן האמצעים הללו ננקטים באופן קבוע, וחלקם לפי הצורך. מדובר בכלי ביקורת המתאים למגוון רחב של מקרים, אשר במרביתם ראוי ורצוי כי בירורם ייעשה על ידי הדרג הממונה.

39. כן נשמעו בפני הוועדה טענות כי ניתן יהיה להגיע להסדרים עם גופי הביקורת האחרים, כך שיהיה גוף ביקורת אחד ייעודי וכולל על עבודת הפרקליטות והתביעה, שבפניו ייסוגו שאר גופי הביקורת. אלא שכידוע, רוב הגופים האלו פועלים מכוח חקיקה ראשית וכלל לא ניתן למנוע מהם לממש את סמכויותיהם. בנוסף, לגופים אלה יש פרספקטיבה רחבה ביחס לכלל משרדי הממשלה או כלל מקצוע עריכת הדין. לא נכון להחריג את הפרקליטות מראייה זו ולמקד עליה זרקור ייעודי ומיוחד. זאת במיוחד כאשר גם במבחן התוצאה ברי כי אין לכך הצדקה ממשית, שכן בודדות התלונות שנמצאו מוצדקות על ידי נבתי"ם ועל ידי גופי ביקורת אחרים במהלך השנים. לעמדתנו, קיומו של גוף ביקורת ייעודי מעודד הגשת תלונות, כפי שאכן מלמד הניסיון החל מהקמת נבתי"ם, כאשר בפרק זמן של כשנה וחצי הוגשו למעלה מ-400 תלונות פרטניות על עבודת הפרקליטות, שרק מיעוט שבמיעוט שלהן נמצאו מוצדקות. לכך יש להוסיף את הנזקים הרבים שגורם מנגנון הבירור הפרטני הייעודי, כפי שציינו בהרחבה בעמדתנו בכתב ובע"פ.

משרד המשפטים
לשכת פרקליט המדינה

התייחסות לטענות בי ביקורת פרטנית הברחית לצורך שמירה על אמון הציבור וכי ביטולה יפגע באמון הציבור:

40. חלק מהבאים לפני הוועדה, ובהן הנציבה, טוענים כי הביקורת הפרטנית נדרשת לצורך שמירה וחיזוק של אמון הציבור בפרקליטות. לעמדת הנהלת הפרקליטות, במתכונתה הנוכחית של הביקורת, לא זו בלבד שאין היא מגבירה את אמון הציבור, אלא שהיא אף פוגעת בו. סימונה של הפרקליטות כגוף המצריך ביקורת ייעודית-פרטנית נפרדת, מוביל לחשד מתמיד כי התנהלות הפרקליטות אינה תקינה ולכן נדרש מנגנון מיוחד לפיקוח על התנהלות הפרקליטים. נוכח הנתונים המלמדים כי רובן המוחלט של התלונות נגד הפרקליטות והפרקליטים נדחות, אין כל הצדקה לסימון הפרקליטות בעיני הציבור כגוף "חשוד" הדורש ביקורת מיוחדת וייעודית.

41. יתירה מזו, אפילו הייתה מושגת מטרת הגברת אמון הציבור בפרקליטות נוכח הביקורת הפרטנית, לא מקובלת עלינו התפיסה לפיה בביקורת הפרטנית יש פוטנציאל רק להגברת אמון הציבור בפרקליטות, ללא עלות בצדה. לעמדת הנהלת הפרקליטות, החסרונות מקיומה של הביקורת הפרטנית עולים משמעותית על הפגיעה האפשרית בתדמית הפרקליטות שעלולה להיגרם מביטולה. לטעמנו, הנתונים מפעילות נבתיים עד כה מלמדים על היעדר הצדקה ממשית להמשך קיומה של הביקורת הפרטנית, עובדה אשר לבטח תאפשר מזעור ואף ביטול הפגיעה האפשרית בתדמית הפרקליטות בעיני הציבור, אם תבוטל הביקורת הפרטנית. לטעמנו, אם ביטול הביקורת הפרטנית ינומק, יובהר ויתבסס על מסד נתונים, לא תגרם עקב כך פגיעה באמון הציבור, ואף אם תגרם פגיעה שכזו בטווח הקצר, חיתרונות שיופקו מביטול זה – בטווח הארוך – יעלו על חסרונותיו באופן משמעותי ביותר. במקביל, יש כאמור להגביר את השקיפות ולפרט את דרכי הגישה לגופי הביקורת הרבים הקיימים, אשר מטפלים כיום בבירור תלונות ופניות מהציבור.

משרד המשפטים
לשכת פרקליט המדינה

התייחסות לטענות אודות אופן התנהלות הביקורת הפרטנית

42. בסעיף 7 לעמדתה של נבתי"ם, צוין כי נשלחו 29 תלונות בלבד להתייחסות פרקליטים מסוימים. מכך מסיקה כנראה נבתי"ם כי התלונות נגד פרקליטים פרטניים הן מועטות. אלא שלטעמנו, אין בהכרח משמעות לשאלה אם בתלונה נקב שמו של פרקליט ספציפי בהעברת הפנייה מטעם נבתי"ם, אם לאו. תלונה פרטנית אודות תיק, בהחלט יכולה להתייחס לדרך טיפולו בתיק של הפרקליט האחראי לו גם אם שמו לא נקב. מטבע הדברים, תיק מוקצה לפרקליט, והוא אשר מתבקש - בין על ידי הנציבה, ובין על ידי הממונים - להתייחס לטענות המועלות בפנייה. ממילא, אין מדובר רק ב-29 תלונות הנוגעות לפרקליטים מסוימים, אלא במספר גבוה בהרבה.

43. בעמדת נבתי"ם שהוגשה לוועדה מוצגות הקטגוריות לפיהן מסווגות התלונות הפרטניות³: עיכובים בהגשת כתבי אישום ובסגירת תיקים ו/או במענה לפניות, ו/או בהחלטה בעררים; היעדר אחידות ביישום נהלים, הנחיות ומדיניות; מינהל לא תקין/חריגה מסמכות; ליקויים בתהליכי עבודה ובניהול; ליקויים בדרך ניהול ההליך המשפטי; ליקויים בהתנהלות שלא במסגרת הליך משפטי. לדידנו, חלק מהנושאים הללו בוודאי אינו צריך להתברר במסגרת פרטנית, אלא במסגרת ביקורת מערכתית – כך למשל: בדיקת אחידות ביישום נהלים, הנחיות ומדיניות; ליקויים בתהליכי עבודה וכו'.

44. בפרוטוקול הפגישה עם נבתי"ם, עלתה הטענה כי פעמים רבות הם מסייעים לאזרחים שנמצאים במצוקה מסוימת מול הפרקליטות. כן נטען בסעיף 5 לעמדת נבתי"ם כי מספר התלונות המוצדקות אינו משקף את מידת ההשפעה שיש לקיומה של נבתי"ם על התנהלות המבוקרים, וכי פעמים רבות עצם התערבות נבתי"ם כשלעצמה מביאה לידי פתרון את נושא התלונה.

³סעיף ה(10)

משרד המשפטים לשכת פרקליט המדינה

אכן, לעיתים הפרקליטים המטפלים מתישים את הטיפול בתיק נוכח התערבות נבתיים. אולם, במקרים מסוימים אין הצדקה של ממש בהעלאת התיק נשוא התלונה לראש סדר העדיפויות של היחידה הרלוונטית על חשבון תיקים אחרים, מלבד עצם הפנייה של הנבתיים. בנסיבות אלה, נשאלה השאלה אם תוצאת התערבות נבתיים, שבעקבותיה ניתן טיפול מהיר יותר לעניינו של הפונה, על חשבון מהירות הטיפול בתיקים אחרים, הינה תוצאה ראויה. כך למשל, בפנייה 146/14 התלונה עסקה בתיק אשר הועבר להשלמת חקירה במשטרה. נבתיים פנתה אל הפרקליטות וביקשה לזרז את טיפול המשטרה בתיק ספציפי זה. איננו סבורים כי פנייה לנבתיים, צריכה לשנות את סדרי העדיפויות של רשויות האכיפה, בפרט כאשר הדבר בא בהכרח על חשבון המשאבים המוקצים לטיפול בתיקים אחרים.

כמו כן, במקרים מסוג זה לעיתים אין הצדקה מהותית לבירור עניינו של הפונה במסגרת ביקורת פרטנית חיצונית על ידי נבתיים. כך לדוג' במקרים מסוימים מדובר בפונה אשר יכול להגיש בעניינו ערר, או להסתייע בהליכים הפתוחים בפניו במסגרת ההליך הפלילי/המשפטי, אך ממניעיו הוא בוחר לפנות לערוץ של ביקורת.

התייחסות לטענות אודות הממשק בין אגפי הביקורת – המערכתית והפרטנית

45. במסמך שהוגש מטעם נבתיים, מצוין בפירוט הממשק בין שני אגפי הביקורת – האגף לתלונות פרטניות והאגף לביקורת מערכתית. כן צורפה כנספח טיוטת נוהל בין האגפים, אשר הובאה בפעם הראשונה במסגרת זו לעיני הנהלת הפרקליטות. מסמך העקרונות מסדיר כיום אפשרות של מעבר מביקורת מערכתית אל ביקורת פרטנית. כמובא בהרחבה בעמדת הנהלת הפרקליטות, איננו סבורים כי יש מקום או הצדקה לקיומה של ביקורת אישית-פרטנית מטעם נבתיים. כמו כן, ציינו, בפרט בסעיפים 144-145, כי לעמדתנו, ממשק עבודה המאפשר מעבר מביקורת מערכתית לביקורת אישית, עשוי לגרום נזק לביקורת המערכתית. בעוד שהביקורת המערכתית, אשר נועדה להביא לתיקון ליקויים במערכת, מחייבת שיתוף פעולה ופתיחות מצד הגורמים המבוקרים, הסמכות להסיק מסקנות אישיות אודות אירועי עבר עשויה באופן טבעי לפגוע במוכנות המעורבים להגיע לרמת הפתיחות הרצויה. לטעמנו, יש לשתי התכליות הללו קושי לדור בכפיפה אחת, וכך מעיד גם ניסיון השנה החולפת. נשוב ונפנה, בהקשר זה, לפסקה 89 בעמדתנו המסבירה את קשיים אלו ואת עמדתנו בעניין זה.

משרד המשפטים לשכת פרקליט המדינה

46. עוד נציין בעניין זה כי לפי עמדת נבתיים, תלונות פרטניות עשויות ללמד את נבתיים אודות עבודת הפרקליטים והפרקליטות. אולם, לעמדתנו, היכרות עם עבודת הפרקליטות אינה יכולה להיעשות רק דרך משקפיים של פניות פרטניות. פניות פרטניות בהכרח משקפות את גישתם של אנשים שאינם מרוצים מהמגע שהיה להם מול הפרקליטות, ולא פעם מדובר באנשים בעלי אינטרסים להתעמת עם הפרקליטות. על כן, היכרות עם עבודת הפרקליטות והפרקליטים באמצעות אגף התלונות הפרטניות היא היכרות חלקית בלבד אשר אינה משקפת את התמונה במלואה, אלא להיפך, מציירת תמונה "מעוותת". כך למשל, עשויה להיווצר הטיה כי מחלקה מסוימת, נוכח ריבוי התלונות הפרטניות, אינה מתפקדת בצורה טובה, בהשוואה ליתר המחלקות. אולם, כל מחלקה מתמודדת עם סוגים שונים של הליכים משפטיים ובמגע משתנה מול הציבור. כזו היא, למשל, מחלקת עררים, המקיימת מגע רחב יותר בהשוואה למחלקות אחרות עם הציבור. על כן, לא ניתן להסיק כי ריבוי פניות לגבי עבודת מחלקה זו, לעומת יחידות אחרות, מלמד על כשלים מערכתיים במחלקה זו.

נדמה לנו כי קיום פגישות עבודה, לימוד דרכי עבודת הפרקליטות, וביצוע יסודי של ביקורות מערכתיות, יתן לנבתיים תמונה טובה בהרבה אודות עבודת הפרקליטות, מאשר זו שתרכש על סמך עיון בתלונות פרטניות כאלה או אחרות.

טענות פרטניות שהועלו נגד הפרקליטות

47. חלק מהבאים לפני הוועדה העלו טענות אודות התנהלות הפרקליטות בתיקים מסוימים. אנו מודעים לכך שהוועדה אינה עוסקת בנושאים אלו ואין בכוונתה לתת את הדעת לטענות הפרטניות שהועלו. יחד עם זאת, למען הסר כל ספק, ונוכת הרצון שלא להשאיר טענות פרטניות חסרות בסיס שעלו בפני הוועדה ללא התייחסות, נבהיר בזאת כי אנו דוחים מכל וכל טענות פרטניות שהועלו, כגון על ידי עו"ד וינוגרד, עו"ד גרוסמן ועו"ד זוהר.

מדינת ישראל
משרד המשפטים

הוועדה לבחינת פעילות נציבות הביקורת על מערך התביעה ומייצגי המדינה בערכאות

ירושלים, י"ב תמוז תשע"ה
29 יוני 2015
מס' מכתב: 027-99-2015-003098
(בתשובה נא לציין מס' מכתבנו)

פרוטוקול מס' 4
ישיבה עם ד"ר גיא לוריא, חוקר במכון הישראלי לדמוקרטיה
שהתקיימה ביום ראשון י"א בתמוז התשע"ה (28 ביוני 2015), בשעה 14:00

נכחו:

יו"ר הוועדה, כבוד השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג.
עו"ד איילת לוי, מרכזת הוועדה.

ד"ר גיא לוריא, חוקר במכון הישראלי לדמוקרטיה ומחבר המחקר "ממונים על הצדק רפורמות ברשות השופטת וברשויות התביעה ד"ר גיא לוריא בהנחיית פרופ' מרדכי קרמניצר".

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: קראתי את המחקר, הוא התפרסם ב-2011, עוד לפני שהוקם הגוף שהיום עוסק בקבלת תלונות או בכלל עוסק בביקורת, גוף הביקורת הוקם ב-2013.

ד"ר גיא לוריא: הגוף התחיל את פעילותו באפריל 2014, אבל הוקם בדצמבר 2013.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: מסמך העקרונות הוא מתאריך 16 בספטמבר 2013. אני מניח שאתה מעורה ועוקב, או שאני טועה.

ד"ר גיא לוריא: אני עוקב.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: רציתי לשמוע, ואני רוצה לדעת גם, איך אתה מתרשם ממה שקורה היום עם הביקורת. אם יש לך ביקורת על מה שנעשה היום, כל מה שיש לך להגיד כדי להאיר את עיניי.

ד"ר גיא לוריא: גילוי נאות, אני עקבתי אחרי הדברים וגם בעצם התחלתי לעסוק בזה עוד לפני שזה התפרסם, אז הצגתי את הטיוטה של המחקר עם פרופ' קרמניצר לפרקליט המדינה דאז, משה לדור. זה היה סדר גודל של 2010, אוקטובר 2010, השתתפתי בדיונים בכנסת, וגם הופעתי בפני הצוות של היועץ המשפטי לממשלה, בוועדת קורן. והאמת שגם שהנציבה גרסטל מונתה אפילו עוד לפני שממש נכנסה לתפקיד, הייתי בקשר עם העוזרת שלה והעברתי לה חומרים, גם נציגי איגוד פרקליטים נפגשו איתי פעמיים וניסו לשכנעני בצדקת טענותיהם.

אני מעורב, והדעה שלי היתה ועודנה שצריך גוף ביקורת, פחות או יותר לפי המתכונת כפי שהוקמה, אני חושב שצריך גם את הצד של הביקורת המערכתית וגם את הצד של בדיקת התלונות, שניהם נחוצים לדעתי.

לגבי התלונות, חשיבותן היא בכך שאין כתובת באמת טובה היום לביקורת, להבעת תלונה על פרקליטים.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: יש הרבה גופים שעוסקים בזה.

ד"ר גיא לוריא: ההמחשה הכי טובה היא באופן שבו האפשרות להתלונן על פרקליטים מפורסמת היום באתר משרד המשפטים. הסתכלתי בשבוע שעבר לוודא שזה כך עדיין. דרך המלך זה תלונות על פרקליטים – יש להפנות לפרקליט המחוז או מנהל המחלקה בה מכהן הפרקליט. בנוסף הוקמה נציבות הביקורת על מערך התביעה ומייצגי המדינה בערכאות. גם אליה ניתן לפנות.

בעיניי זו גישה לא שקופה, זה כל מה שכתוב, אין דרכי פנייה, אין באמת כתובת, שום דבר - הפניה למספר טלפון, משהו שאפשר לפנות. כל יתר גופי הביקורת שמוזכרים תמיד: לשכת עורכי הדין, נציבות שירות המדינה, לא מוזכרים שם, דרך המלך, כפי שמוזכרת שם, היא באמצעות פנייה לממונה. אין באמת שום שקיפות איך באמת אפשר לפנות. בעיניי זה לא רציני. אם אני חושב על עצמי לא בתור משפטן אלא בתור אזרח שלמשל העדתי באיזשהו משפט, ואני חושב שהתנהגות של פרקליט היתה לא תקינה ואני רוצה להתלונן, אסתכל באתר משרד המשפטים, אראה שצריך להתלונן בפני הממונה עליו. לי זה ייראה לא רציני. אם אני מתנהל מול חברת ביטוח או משהו כזה, אני מצפה שלפחות יהיה גוף ביקורת פנימי שאפשר להתלונן, לא ממונה על האדם שעליו אני רוצה להתלונן, בטח גם מזוהה איתו.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אחר כך נזכרת גם הנציבות?

ד"ר גיא לוריא: הנציבות מוזכרת – כתוב: לאחרונה חוקמה הנבתיים, גם אליה ניתן לפנות בתלונה. זה מוזכר בתור משהו שולי. אם דרך המלך זה עדיין הממונה על הפרקליט, זה נראה לי לא רציני. אין עדיין כתובת טובה מלבד הנציבות.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הם טוענים שיש מספיק גופים שבודקים אותם. נעזוב את הביקורת הפנים-פנימית – זה גם לא ביקורת פנים – זה ביקורת לממונה. נעזוב את זה, יש גופים שבודקים התנהגות פרטנית של עורך דין בלשכת עורכי הדין, אפשר לפנות לשם. אפשר לפנות לנציבות שירות המדינה בדין משמעותי, אפשר לפנות למבקר המדינה, כלומר, לנציב תלונות הציבור במבקר המדינה. יש מספר גופים שממלאים את הפונקציה הזאת. עזוב את מה שכתוב באתר שלהם, אבל יש גופים, למה צריך להוסיף עוד גוף?

ד"ר גיא לוריא: אני חושב שאין גוף שבאמת מכיר היטב את עבודת הפרקליטות ויודע בעצם לקבוע סטנדרטים נכונים.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: גם בית המשפט עצמו. כשצריך, גם בית המשפט מביע דעה על התנהגות הפרקליט.

ד"ר גיא לוריא: הוא מגיב דרך אגב, זה לא באמת תפקידו.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אבל הלשכה כן.

ד"ר גיא לוריא: זו ביקורת אגבית.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: עוד משהו, הם אומרים – לגופי המשמעת, נציבות שירות המדינה, יש לה שיניים, יש לה אפשרות להטיל סנקציה, בעוד שהגוף היום שמוקם הוא יכול לכל היותר למצוא את התלונה מוצדקת. הוא לא יכול יותר מזה, אם כך, למה לא להשאיר את הגוף שיכול באמת לאכוף, למה להמיר אותו בגוף שהוא חסר שיניים?

ד"ר גיא לוריא: נציבות שירות המדינה, לשכת עורכי הדין כבודם במקומו מונח, הם לא באמת מכירים היטב את עבודת הפרקליטות, הם עוסקים בהרבה דברים אחרים, בפועל רואים שגם לשכת עורכי הדין מאוד ממעטת לבקר פרקליטים, נציבות שירות המדינה גם...

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: עקבת?

ד"ר גיא לוריא: אין לי נתונים, בזמנו ראיתי שיש כמעט אפס. יש מעט מאוד. בסופו של דבר תבקרה שעושה נציבות שירות המדינה היא יחסית נוקשה, זה על דברים יחסית חמורים. אני

חושב שחלק מהמנגנון תלויות הנוכחי הוא גם על דברים יותר רכים, שלא חייבים להטיל נגדם סנקציה, אולי הערה, תיקון התנהלות.

כבי' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: גם בגופים הקיימים זו רשימה ארוכה, אפשר להתחיל עם הערה וכן הלאה, תלוי בחומרת המקרה. זה לא צריך להיות מיד השעיה או פיטורים.

ד"ר גיא לוריא: זה על עבירות משמעותיות, בעוד שכאן זה על התנהלות שיכולה להיות לא עבירה משמעותית, אלא כשיש למישהו תלויה עליו, אולי צריך לתקן את המדיניות בגללו כדי שיתוקן, אולי צריך לתקן נוהל שגורם לעיוות. זאת אומרת זה לא רק בעיה משמעותית, לא רק בעיה אתית, יכולות להיות גם בעיות הרבה יותר קלות מבחינת חומרה של הפרקליט הבודד, אבל שהטיפול בהם צריך להיות על ידי מנגנון שיכול לשמוע את הציבור.

אני חושב שאחד היתרונות הגדולים בזה, שיש גוף שיכול מצד אחד לעשות ביקורת מערכתית, מצד שני לקבל תלויות, זה בראייה המערכתית שזה נותן. זאת אומרת שהתלויות עצמן מקנות.... אפשר לראות את זה בדוחות של הנציבה, משתמע שבעצם הדוח הנושאי הראשון התחיל מזה שהנציבה שמעה תלויות. זה משתמע, היא אינה אומרת זאת במפורש, אני חושב שיש יתרון מאוד גדול לכך – לא צריך להגיד לך – יש יתרון גדול לכך שמישהו שהוא מבקר מערכתי של התביעה גם ישמע תלויות מהציבור ויתרשם בצורה....

כבי' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: מבקר המדינה כנציב תלויות ציבור שומע תלויות, מקבל תלויות על כל הגופים המבוקרים על ידו ועוסק כל פעם בתלויה הספציפית, וזה לא צריך לעורר קושי מיוחד. למה צריך את ההתמקצעות, את ההתמחות דווקא, למה מבקר מדינה לא יכול לשמוע תלויה על פרקליט שצעק, פרקליט שהתחצף, צריך להקים את כל המערך כדי לדעת אם זה מוצדק או לא מוצדק להתחצף בפני בית משפט? אני יורד לרזולוציה שלך, זה לא המקרה המי יודע חמור, למקרים של התנהגות לא הולמת – למה צריך להכיר את כל המערכת?

ד"ר גיא לוריא: במספרים שאני מכיר מהדוחות, זה כמעט לא קורה. נציב תלויות ציבור מקבל בעיקר על תלויות התעכבות בכל מיני תיקים.

כבי' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אני יכול גם להגיד שהפרקליט התנהג לא יפה, שבאתי לקבל טופס והוא לא היה שם, עזב את משמרתו והייתי צריך לחכות שעתיים עד שיגיע.

ד"ר גיא לוריא: עדיין לדעתי צריך מישהו – מבקר המדינה לא חייב להיות משפטן, אני חושב שצריך גורם מקצוען שיכיר את עבודת הפרקליטות ויוכל באמת.. הראייה שלי, מה שהנציב תלויות הזה צריך להיות...

כבי' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: כמה מבקרי מדינה לא היו משפטנים?

ד"ר גיא לוריא: אף אחד. זה נכון. ביקורת על גוף תביעה זה לא התפקיד הקלאסי של מבקר המדינה, המבקר נועד לבדוק סדרי מינהל תקינים, דברים כאלה, לדעתי, זה יכול לגרום אפילו לפגיעה בתפקיד מבקר המדינה, הסטה לכיוונים לא נכונים בעיניי. אני חושב שיש יתרון גדול לזה עדיין שיהיה גוף שיתמקצע רק בזה. בעיניי הנציבות בבדיקת התלונות לא צריכה באמת שיניי, אני חושב שתפקידה יותר להיות סגן ואפילו יותר מכל דבר אחר, סגן של תלונות, עליה לדעת לנתב את התלונות למקומות הנכונים.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: כדי לשפר.

ד"ר גיא לוריא: בראייה צופה פני עתיד. אם הנציבה רואה שיש בעיה משמעותית, היא יכולה להפנות לנציבות שירות המדינה, או אם רואה שיש בעיה אתית, היא יכולה להפנות ללשכת עורכי הדין. בסופו של דבר רוב הפעילות צריכה להיות פעילות צופה פני עתיד. אחד הדברים שאפשר לראות בדו"ח תלונות הראשון, זה שהרבה מהדברים הסתיימו בשום דבר, היא סגרה את התלונה.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: כי הבירור מוצה. לא היתה סיבה להמשיך.

ד"ר גיא לוריא: בחלק מהמקרים מוצה, ותיקנו מדיניות בעקבות זה. הפרקליטות אמרה שהיא שמתקנת את מדיניות בעקבות בירור שהיה, ובגלל זה הנציבות מפסיקה את בירור התלונה. זה מה שצריך לקרות בדיוק, לא חייב להיות פרקליט מוקע, בסופו של דבר זו המטרה בדיוק, כי התקבלה תלונה מהציבור, הנציבה בדקה, תיקנו את מדיניות, וזה נגמר בלי שום דבר, רק בזה שהשתפרה התנהגות הפרקליטות, שזה הכי טוב לדעתי.

אני חושב שגם בכלל משני הדוחות שאני רואה של הנציבות, אני מתרשם שזה מאוד מועיל בכלל – בעיקר בשל הבקרה מערכתית – הדבר מועיל לאחידות הפעולה של הפרקליטות, באמת בדוח הנושאי הצביעה הנציבה על כך שישנם מחוזות שהתנהגו בצורה מסויימת לעומת מחוזות אחרים שהתנהגו בצורה אחרת, פה אני עובר לביקורת מערכתית, אני חושב שזה היה מוצלח לשקיפות. הם הציפו דברים שאני גם לא ידעתי שהיו בפרקליטות. שיפור של נהלים, שינוי המדיניות – נבע גם מביקורת מערכתית וגם מתלונות, בלי תלונות חלק מהדברים לא היו משתפרים.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אתה אומר שהתלונות במנותק מהביקורת לא תביא את התועלת לעומת מקום שבו שתי המטרות האלה באות יחד?

ד"ר גיא לוריא: יש ערך סינרגטי לזה.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: יש השלכה מתלונות לביקורת מערכתית.

ד"ר גיא לוריא: גם בכיוון ההפוך. רק בזכות ראייה מערכתית שיש לנציבה על התביעה היא תוכל לקבוע סטנדרטים יותר מאוזנים ומידתיים לבדיקת תלונות. היא יודעת באיזה עומס נמצאת המערכת, היא יודעת שאם פרקליט משתהה חודש וחצי זה לא שיהוי גדול בבדיקת תיק, ולא

צריכות להיות השלכות לתלונה. בעיני הביקורות הראשונות, הן היו מצוינות לא רק מבחינת תביעה אלא מבחינת אמון הציבור בתביעה. בדו"ח ראו שאין בעיות בפרקליטות מבחינת התנהלות של פרקליטים, היו רק 3 תלונות שנמצאו מוצדקות, ורק לאחת היו תוצאות מעשיות.

הנציבות הראתה שעיקר הבעיות הן מערכתיות וקשורות למחסור במשאבים, או ניהול ותיאום בין מחוזות. זה מאוד הועיל לדעתי לאמון הציבורי בתביעה. אני חושב שאם אנחנו עכשיו, במיוחד ביחס לנושא של בדיקת התלונות, שארגוני הפרקליטים מתנגד לו ורוצה להוריד, תהיה פה פגיעה די משמעותית באמון הציבור אם נוריד את מנגנון הזה. הציבור מצפה שיחיה מנגנון בדיקה.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: האם יש מקום להכניס גם את תביעה המשטרית?!

ד"ר גיא לוריא: מה שאני מבין, היא כיום בפנים.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אני שואל אם אתה חושב שזה רצוי להשאיר את זה כך? מה שהם אומרים הוא שיש ביקורת כל כך צמודה על אנשי משטרה, ועל אחת כמה וכמה על פרקליטים, כל המנגנונים כיום עוסקים בהיבט הפרטני, למה צריך עוד גוף אחד? שם זה אולי הכי בולט. מה דעתך?

ד"ר גיא לוריא: אני חושב שצריך להכניס את התביעה המשטרית. אם כבר, יש פחות אפשרויות להגשת תלונות וביקורת על תביעה משטרית מאשר על הפרקליטות שהיא יותר לאור הזרקורים. נפת פעילותה הוא הרבה יותר גדול מבחינת מספר תיקים, פי 10. כוח האדם שם הרבה יותר מצומצם, בתביעה המשטרית לכל אחד יש פי 10 תיקים לעומת פרקליט מצוי. אם כבר יש לי איזושהי ביקורת על הנציבות בשלב הזה, זה לעניין תוכנית העבודה. כשקראתי את תוכנית העבודה, ראיתי שהתביעה המשטרית כמעט לא נמצאת בתוך תוכנית העבודה לבאות. לדעתי היא צריכה להיות.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אני לא מדבר על ביקורת המערכתית אלא על הפרטנית.

ד"ר גיא לוריא: אני חושב שזה נכון באותה המידה. כמו שעל הפרקליטות צריכה להיות ביקורת פרטנית, גם על התביעה המשטרית. אין פה סנקציות נוספות שמוטלות, נציבה יכולה לסנן ולראות אם התלונות מוצדקות או לא, אם הן מוצדקות להעביר הלאה.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הא לדעתך הביקורת ככלל, גם פרטנית וגם מערכתית, צריכה להיות רק על התחום הפלילי או גם על אזרחי?

ד"ר גיא לוריא: אני חשבתי בעיקר על התחום הפלילי, אבל כן – מאז שהגוף הוקם, השתכנעתי שאי אפשר לחלק את עבודה של פרקליטות באמת, אז גם על אזרחי. במקור חשבתי על גוף ביקורת, דווקא על הצד הפלילי של התביעה.

אבל כן, זה שהוקם גוף ביקורת גם על הצד האזרחי, זה מבורך.

כבי' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: היום זה גם על האזרחי?

ד"ר גיא לוריא: כן. על כל העבודה, על כל מייצגי המדינה בערכאות.

כבי' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: ודאי.

ד"ר גיא לוריא: אני רוצה לציין מספר נקודות חיוביות נוספות, לפני שאגיע לכמה דברים שלדעתי אינם טובים. קודם אני רואה שהנציבות בעיקר עושה ביקורת צופה פני עתיד, שבאה לתקן ולא באה למצוא אשמים, וטוב שכך. כך היא צריכה לנהוג לדעתי. אני חושב שהיא לא נכנסת לשיקול הדעת של הפרקליטים והיא מקפידה לשמור על עצמאותם, כך לפחות עולה מהדו"חות. זה גם טוב.

מה שעושה הנציבה יותר, היא עוסקת הרבה בסינון תלונות סרק, גם רואים את זה מהשיעור הנמוך של התלונות שנמצאו מוצדקות, מהנהל שלפני שמטרידים את הפרקליט, הנציבה בודקת בעצמה ודוחה תלונות גם בלי לקבל תגובה מהפרקליט. זה טוב, כי כך מונעים הטרדות פרקליטים. בזה הנציבה עושה עבודה טובה.

אם הייתי חושב על כמה דברים שהייתי משפר בעבודת הנציבות, זה קודם כל ובמיוחד על רקע הביקורת מצד ארגון הפרקליטים – קודם כל יש צורך בנהלים לבדיקת תלונות.

כרגע זה נהלים פנימיים לא מחייבים, בעיניי זה אחד הדברים הכי חשובים שיהיו משוריינים. היה עדיף שכל הדבר הזה יהיה בחוק, זו דרך המלך בעיניי. אם מקימים גוף כזה, בעיניי הוא היה צריך להיות בחוק, זה היה מאפשר מתן תשובות לנושאים של סודיות, חיסיון, תיאום בין מנגנוני תלונות, הכל היה נפתר בצורה טובה יותר, כולל השאלה אם היועץ המשפטי לממשלה כפוף לביקורת אם לאו.

אם הולכים על דרך אדמיניסטרטיבית, ואני מבין את שיקולים הפרקטיים שהובילו לזה – אני מסכים שצריך ללכת בדרך אדמיניסטרטיבית ובהמשך לקבוע כחוק – זה צריך להיות במעמד מקביל למסמך שהקים את הנציבות, כלומר, שהנציבות תהיה כפופה לנהלים אלה, ושהיא אינה עושה זאת רק מרצונה הטוב אלא שיהיו נהלי בדיקת תלונות שמחייבים אותה. אם היועץ המשפטי לממשלה הקים את נציבות עליו להיות תתום על נהלים אלה שגם יגנו על הפרקליטים.

כבי' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אחת הטענות היא שהדיונים בעיקר הפליליים בבית משפט הם רוויי מתח בין התובע לסניגור, בין תובע לנאשם, זה מתחיל ונגמר עם המתיתחות הזאת ויריבות בין הצדדים. כשיש לך כתובת לתלונות, המצב הזה הוא כר פורה לתלונות. אם אין את הכתובת הזאת, לפעמים דברים עוברים בשתיקה. ברגע שיש לך את הגוף הוא "מזמין" תלונות. זה מקשה על התובע, על הפרקליט שמופיע. הפרקליט יכול לעשות חשבון נפש ולהגיד: אם בודקים

אותי על כל תנועה, על כל צעד ושעל, אחיה ראש קטן, לא אעשה כל מה שהייתי עושה אלמלא המציאות הזאת. אתה נותן משקל לטיעון כזה? אתה חושב שיש מקום להתחשב בו באופן שגם הביקורת תהיה שונה, קיומו של הגוף יהיה בספק?

ד"ר גיא לוריא: אני חושב שהחשש הזה הוא מוצדק ואיך ובאופן שהוא מיוצג על ידי ארגון הפרקליטים הוא מוגזם. לפני שהוקמה הנציבות, היו ועדות אתיקה של לשכת עורכי הדין, זה הרי אותו הדבר. אני חושב שניצב טוב ידעו לסנן את התלונות האלה, הכוונה כאן לתלונות סרק שמקשים על הפרקליטים. נציב טוב ידע לסנן את תלונות אלה גם בלי לפנות לפרקליט. זה חלק מהנהל כיום, כך אני קורא מהדו"ח, הנציבה מסננת תלונות ולא מטרידה.

כבי' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: בינתיים זה מטריד את הפרקליט, אולי צריך להגיב, להסביר.

ד"ר גיא לוריא: הוא לא צריך להגיב ולהסביר. בשלב ראשון הנציבה יכולה לדחות תלונות בלי לבקש הסבר, רוב תלונות בדוח נדחו בלי שפנו לפרקליטות.

כבי' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: לפעמים תגיע תלונה לפיה הפרקליט אמר איזו אמירה שנותנת עילה לתביעה. אפשר לסנן ולומר: אין בזה כלום? נכון, אם כותבים בתלונה שפרקליט לא אמר לי שלום בבוקר, תלונה זאת נדחית על הסף. אבל אם מצטטים שם דברים שאם נאמרו, הרי שלא היו צריכים להיאמר, בינתיים מטרידים את הפרקליט.

ד"ר גיא לוריא: מצב זה היה קיים גם עם ועדות האתיקה. אני חושב שניצבה טובה יכולה להגן על הפרקליטים, מעבר לזה שיש עבריינים או עורכי דין לא טובים שיתחילו להציק לפרקליטים בעניין הזה. זה חשש שקיים, אבל לא צריך להגזים בגלל החשש מגורמים אלה, ולהגיד שאנחנו נכנעים ומוותרים על מנגנון תלונות שהוא כן נחוץ בעיניי. אני חושב שחששות אלה, שהם במידה מסוימת מוצדקים, יש לגביהם תגובה לא מידתית לחששות מצד ארגון הפרקליטים. מה שאני רואה מהדוח הראשון, הוא שלא היתה רדיפה מוגזמת של פרקליטים. אם יש חששות, גם אם אני לא חושב שבאופן אובייקטיבי הם מוצדקים, עצם החששות של פרקליטים שהם נרדפים זו בעיה מערכתית שצריך להתמודד איתה. ההתמודדות היא לתת להם הגנות, אם זה אומר סודיות של הדברים, אם זה אומר זכות לייצוג.

כבי' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: איך אפשר לשמור על סודיות?

ד"ר גיא לוריא: דרך המלך זה לפי חוק, אבל אני חושב שדברים יהיו כפי שהם היום. נשמרת היום סודיות, הליכי בדיקת התלונות הם לא גלויים, השמות לא אמורים לדלוף החוצה. צריכים לשמור על סודיות...

כבי' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אם היום אזרח יבקש פרטים מהנציבה על תלונות שהוגשו ונגד מי הוגשו, האם בתלונות המוצדקות – אם היה הבדל בין שנה שעברה לשנה הזאת, מה בין גופי הפרקליטות לבין גופי המשטרה, כל החתכים, הוא רוצה את הפרטים האלה.

ד"ר גיא לוריא: זה בוודאי לתת, למה לא. אני מדבר על הגנה על הפרקליט הבודד.

כבי' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: לגבי הפרקליט בודד אפשר יהיה לשמור על סודיות? על סמך מה? הרי יש את חוק חופש המידע.

ד"ר גיא לוריא: כי זה דיונים פנימיים אני חושב.

עו"ד איילת לוי: זה דיונים פנימיים? זו עבודה של גוף ביקורת.

כבי' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: מה זה דיון פנימי?

ד"ר גיא לוריא: כיום היא שומרת על סודיות.

כבי' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: מחר אזרח יבוא יבקש את כל הפרטים כולל שמות, איך אפשר להגיד: לא תוכל לקבל. על סמך מה?

ד"ר גיא לוריא: זו בעיה.

כבי' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: איך אתה פותר את הבעיה הזאת?

ד"ר גיא לוריא: אני חשבתי במקור שדרך המלך היא ללכת לפי חוק, ובחוק אפשר לקבוע סודיות של הדיונים של הנציבות, החוק קובע חיסיון של הדברים. נכון, יש חיסרון למנגנון אדמיניסטרטיבי. אין לי תשובה טובה מזה. סוף התהליך צריך להיות שהדברים יהיו בחוק, גם אם לא עכשיו. אם למשל, נסתכל על מה שקרה בדוגמא האנגלית, בהתחלה חוקם המנגנון מכוח הוראה אדמיניסטרטיבית, היה לו מעמד אדמיניסטרטיבי, עם הזמן גיבו את מעמדו בחוק. לא חושב שלאורך שנים נכון שהנציבות תפעל שלא מכוח חוק, במיוחד בגלל נושא של סודיות ותיאום בינה לבין גופים אחרים. אני לא רואה דרך טובה לפתור את זה כרגע, אם יש מתלונן סדרתי שפונה לפה ופה, צריכה להיות דרך לעצור את זה.

כבי' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: איך אפשר לעצור את זה היום?

ד"ר גיא לוריא: היום זו בעיה. ברגע שהנציבה שומעת שיש מתלונן סדרתי בדרך כלשהי או שומעת שיש תלונה למקום אחר, היא לא מבררת את התלונה עד שלא אומרים לה שהתלונה תתברר רק אצלה. דרך נכונה לעשות זאת זה היא על פי חוק. ברגע שמישהו מגיש תלונה לגוף הביקורת,

ההליך צריך להתנהל אצלו. דרך טבעי בעיניי לעשות זאת בדרך סטטוטורית ולא בדרך אדמיניסטרטיבית.

אני מבין שרצו דרך גמישה יותר, בשליטת משרד המשפטים, אני מבין את השיקולים שהובילו לכך, החסרונות הם אלה. בסופו של דבר צריך לתת לנציבות הזאת הזדמנות להצליח. אנו רואים שגם ארגון הפרקליטים וגם הפרקליטות במידה מסוימת לא באמת נותנים הזדמנות לנציבות להצליח בעבודתה. הם הפעילו מהלכים נגד הנציבות לפני שהנציבה ממש מונתה לתפקיד ביחס לתלונות הפרטניות. בפועל זה גם לגבי הבדיקה המערכתית. אני חושב שהם פשוט לא משתפים פעולה.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: זה בשלב יותר מאוחר. מההתחלה התנגדו לביקורת מערכתית?

ד"ר גיא לוריא: בהתחלה הם היו בעד. בדיוק כמו הדוגמא האנקדוטלית של אתר משרד משפטים, שעדיין פנייה לנציבות מוזכרת כדרך משנית להתלונן. זה מיותר. אם זה גוף ייעודי לבדוק תלונות, ועדיין אתה אומר שדרך המלך זה תלונה לממונה, זה לא באמת לתת לנציבות הזדמנות להצליח. או שאומרים שלא רוצים נציבות או שנותנים לה אפשרות לעבוד כמו שצריך. לגבי התביעה המשטרית, חלק ממה שיקרה ברגע שתהיה יותר ביקורת, שהביקורת תהיה לא רק על הפרקליטות אלא גם על התביעה המשטרית ומיפוי הכוח.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: זה המצב היום.

ד"ר גיא לוריא: אבל כיום זה לא נתפס כך. ברגע שזה יחלחל לתודעת הציבור, הפוקוס על הפרקליטות קצת ירד וגם החשש של הפרקליטים קצת יפוג.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אתה מדבר על חקיקה, איך בחקיקה אתה יכול לגרום לכך שרק הנציבות הזאת תבדוק תלונה ולא גורמים אחרים שקמו על פי חוק. איך אפשר?

ד"ר גיא לוריא: ברגע שמישהו פונה, יהיה ייחוד סמכות לנציבות.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: מה עושים עם לשכת עורכי הדין? מגבילים אותם? אתה מונע אפשרות להגיש תלונה גם להם?

ד"ר גיא לוריא: לא מונע. אבל מי שפונה לנציבות, לא יכול לפנות גם לוועדות האתיקה. קודם לתת לנציבה, לדעתי הנציבה צריכה להיות סנן תלונות, לא עוד גוף עם שיניים שיכול להטיל סנקציות. ואם היא חושבת שיש חשש לעבירה אתית או משמעתית, יכולה להעביר הלאה.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: היא לא יכולה לברר את התלונה? ניקח דוגמא של עבירה אתית, למה שלא תברר?

ד"ר גיא לוריא: תבדוק אם יש ממש, אבל לא תוכל להפעיל סנקציות.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: היא תברר. מה עם לשכת עורכי הדין?

ד"ר גיא לוריא: נקבע בחוק שאי אפשר להגיש במקביל גם ללשכת עורכי הדין. אם מישהו בוחר לפנות ללשכת עורכי הדין, זה החלטה שלו.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: ואז הם כן יוכלו לברר?

ד"ר גיא לוריא: כן.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אפילו בהנחה שעדיף חוק על הסדר הקיים, איך נכתוב – לשלול, אתה אומר לשלול מהלשכה את האפשרות לדון בתלונה. אתה אומר אם המתלונן פנה לנציבות, נחסמה הדרך להגיש תלונה ללשכת עורכי הדין.

ד"ר גיא לוריא: אני לא רוצה שאנשים יפנו במקביל גם לפה וגם לכאן.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אתה שולל את הסמכות של היום.

ד"ר גיא לוריא: אני שולל, כן. ברגע שמישהו פנה לנציבה לא יכול לברר את התלונה שלו גם בלשכת עורכי הדין. אני לא חושב שזה נכון לאפשר בדיקה במקביל, זה לא נכון מבחינה מערכתית שיתנהלו כמה בדיקות חופפות של אותו מקרה. לעמדתך, זה גם חוסר ניקיון כפיים של המתלונן להתלונן בכמה מקומות.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: היום יש רצון טוב של הנציבה לומר: אם אני יודעת שהוגשה תלונה ללשכת עורכי הדין, אני מושכת ידי מהתלונה הזאת, אבל זה מרצון טוב. זה לא נאמר בשום מקום. אתה אומר להסדיר את זה בחוק, שאם הוגשה תלונה לגוף מסויים לא ניתן יהיה להגיש תלונה בכמה מקומות.

ד"ר גיא לוריא: התלונה לא תתברר בכמה מקומות.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אתה לא משנה את המצב היום. אתה אומר שאם הוגשה תלונה ללשכת עורכי הדין, הנציבות לא מבררת. כך יהיה גם בחוק.

ד"ר גיא לוריא: אם הוגשה לנציבה, לשכת עורכי הדין לא תברר.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הוא הגיש ללשכה, הנציבות מחוץ לתמונה.

ד"ר גיא לוריא: זו בחירה של המתלונן, אם הוא הגיש ללשכת עורכי הדין, זו הבחירה שלו.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: זה אומר שאין לך גוף ייעודי שמטפל בתלונות.

ד"ר גיא לוריא: בסופו של דבר הנציבות תהפוך לגוף הייעודי, היא כבר הפכה לגוף ייעודי כי היא הגורם המקצועי ביותר שמכיר עבודת הפרקליטות בצורה טובה, ומכירים אותה יותר.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הסברת למה רצוי שהנציבות תברר תלונות, אבל אני שואל לגבי ההסדר בחקיקה. הדבר יכול אולי לשלול מעשית מהנציבות את התפקיד הייעודי שלה. נניח אנשים אומרים – למה שאפנה לנציבות? אין להם שיניים, אין להם אפשרות להטיל סנקציה, אני אפנה ללשכת עורכי הדין, וזה יהיה הטעם שיגישו אנשים תלונות רק ללשכת עורכי הדין. לה יש שיניים, לנציבות אין שיניים. אבל אתה אומר לי שאתה רוצה שהנציבות תהיה הגוף הייעודי.

ד"ר גיא לוריא: לא אמרתי שהנציבות תהיה הגוף הבלעדי, אני לא רוצה לקחת סמכויות ללשכת עורכי הדין. זה הגוף הייעודי שיכיר הכי טוב את עבודה של הפרקליטות, של התביעה. גם אני חושב שצריך להיות תיאום בין הדברים.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אם המטרה שאתה שם לנגד עיניך שזה יהיה גוף ייעודי, ואתה משאיר את זה פרוץ גם למקומות אחרים, אתה לא מבטיח שזה יהיה גוף ייעודי. אפשר יהיה להגיש ללשכת עורכי הדין, או לגוף המשמעת בנציבות שירות המדינה. אתה אומר יש לי רצון טוב אבל זה בורח ממני, אנשים הולכים למקומות אחרים. מה הרווחת?

ד"ר גיא לוריא: לא חושב שיש סכנה כזאת, אני מרוויח את זה שאנשים לא יפנו למקומות אחרים כלומר, פחות יפנו. לנציבה הוגשו כ-200 תלונות רק בשנה ראשונה שפעלה, זה הרבה יותר מהתלונות שמוגשות לנציב תלונות הציבור. וזה כשאין לה את היכולת הזאת לקבל ייחוד סמכות. יש לי במחקר הצעה שכתבתי. שם יש ניסוחים שחשבתי עליהם בזמנו, אבל לא חושב שזאת הסכנה, שתילקח מהנציבות האפשרות להיות גוף ייעודי.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: המציאות תוכיח, יכול להיות שכן, יכול להיות שלא.

ד"ר גיא לוריא: דבר שבעיניי – יש צדק מסוים בטענות של ארגון הפרקליטים, אני חושב שיש יחסית מעט התייחסות מפורשת בדוחות לבעיית העומס שמוטלת על התביעה, העומס המערכתית. אני מניח שבעצם הרבה מהחלטות שהיא קיבלה הם על רקע זה, על רקע העומס. עומס על התובעים, על הפרקליטים.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: שהם צריכים להתייחס לשאלות ולהתייחסות לנושאים מערכתיים שהיא מעלה. אבל אז זה לא עניין של הפרקליטות.

ד"ר גיא לוריא: לא על זה חשבתי, אלא על העומס שמוטל על פרקליט מבחינת מספר תיקים לטיפול. חלק מהסטנדרטים שהיא תצטרך לקבוע נוגעים לעבודת פרקליט, בהינתן זה שהוא צריך

לנהל עשרות תיקים במקביל. לכן, למשל, שאלת השיהוי בטיפול בתיק, להגיד תבחן בהינתן העומס.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: כלומר, שיהוי יחסי. ד"ר גיא לוריא: היחסיות הזאת צריכה להיות מפורשת. בדוח הנושאי למשל אפילו כתבו במפורש שהיא לא מתייחסת לנושא של העומס שמוטל על הפרקליטים, ואז קשה לה להסביר איך צריך לייעל את התהליך בלי קשר לעומס.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אפשר להגיד על אף העומס כי שיהוי של שנתיים הוא חריג. בגלל העומס, שיהוי של חודש אינו שיהוי. זה ברור, הכל יחסית למטרית, לשאלה שצריך אותו פרקליט להתמודד איתה.

ד"ר גיא לוריא: אחת הטענות של ארגון הפרקליטים היא שהנציבה לא מתייחסת לכך. בזה הם צודקים, הדברים האלה צריכים להיות על השולחן. כשהיא בודקת נושא או תלונה, זה בהינתן זה שלמשל, פרקליט ממחוז ירושלים צריך להתמודד, להשיב למשהו בתיק, יש לו במקביל עוד 100 תיקים שהוא מנהל. השיהוי היחסי צריך להיות בעיניי על השולחן, זה אחד מהדברים שהם התמרמרו עליהם, בזה הם צודקים. הרבה מהעניין פה הוא הגנה על הפרקליטים, על חששות שיש להם, צריך לעשות מה שאפשר כדי שהם לא יחיו באווירה של פחד. צריך להיות ברור שלא כל תלונה צריכה להסתיים בזה שפרקליט תלוי בסוף, אלא התמודדות מערכתית.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אתה דיברת עם פרופ' קרמניצר?

ד"ר גיא לוריא: כן, שוחחתי איתו. אני יכול לומר

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: רק לצורך הפרוטוקול, שוחחתי איתו כשהוא בחו"ל.

ד"ר גיא לוריא: שוחחתי איתו בטלפון, הוא בצרפת. אם אתה רוצה, אני יכול להשמיע בנקודות מה אמר. הוא אמר שהוא שעוקב אחרי הדברים מתוך פרסומים בתקשורת, לא מקרוב, חלק מהדברים שאמרתי זה בדעה אחת איתו, חלק אני אוסיף עכשיו.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: פרופ' קרמניצר היה מנחה במחקר שאתה עשית.

ד"ר גיא לוריא: הוא גם בתחושה שארגון פרקליטים לא נתן הזדמנות לנציבות לעבוד, ההתנגדות של הארגון זה לעצם הביקורת בכלל, לא רוצים להיות נתונים לביקורת, גם מערכתית, מבחינה זאת הוא לא מסכים איתם. הוא לא מתרשם מטענות שיש נגד הנציבה, אחת הטענות שיש לארגון הפרקליטים שהיא לא שומעת אותם בחלק מהתלונות, הוא הושב שזו דרך התנהלות טובה במיוחד כאשר יש הרבה תלונות סרק בתקופה ראשונית. אחר כך יהיו פחות תלונות סרק, דווקא בהתחלה צריך מסננת יותר טובה. הוא אומר שממצאים של בדיקת הנציבה מחמיאים לנציבות, ארגון הפרקליטים לא רגיש לעניין אמון הציבור, לא מבין מה שהתנגדותם לביקורת עושה לאמון הציבור.

פרופ' קרמניצר חושב שנציבה עם ראייה מערכתית יכולה לקבוע סטנדרטים של התנהגות בצורה מאוזנת. הוא אומר שהנסיגה מביקורת תפגע באמון הציבור, לדעתו השופטים לא באמת בודקים תלונות, זה לא הפונקציה שלהם. גם לגבי שאר הגופים, הם לא באמת נותנים את ביקורת התלונות הנחוצה ברמה אישית – נציבות שירות המדינה, לשכת עורכי הדין, הוא לא חושב שזה תחליף לגוף בודק תלונות. לא צריך לחשוש מביקורת אישית, לא על כל ביקורת אישית צריך לבוא חשבון עם פרקליט, אבל כן לאפשר לתבוע אחריות אישית מפרקליט, הוא צריך לעמוד מאחורי הדברים.

לגבי התגובה של ארגון הפרקליטים והחשש מאיומים שיש עליהם, פרופ' קרמניצר חושב שנציבה טובה לא תאפשר לאיומים לפגוע בפרקליטים, וניכר שהנציבה מבינה את זה.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: לא נותר לי אלא להודות לך על הסקירה שנתת.

ד"ר גיא לוריא: נקווה שהייתי לעזר.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: ישנה עוד מלאכה לפניי, לשמוע עוד גורמים. בכל אופן תודה.

איילת לוי: הפרוטוקול מועבר לכל מיני גורמים רלוונטיים. אם תרצה ניתן לך עותק, ותראה אם יש לך תיקונים. איך שתרצה. אבל באופן עקרוני הוא מופץ לפרקליט המדינה, לארגון הפרקליטים, לנציבה, למשנים ליועץ....

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אני חוסך התכנסות של כולם, אם אין לך התנגדות שיעבור לגופים המעוניינים.

ד"ר גיא לוריא: בוודאי שלא. אני עומד לרשותכם.

הישיבה הסתיימה: 15:03

מדינת ישראל משרד המשפטים

הועדה לבחינת פעילות נציבות הביקורת על מערך התביעה ומייצגי המדינה בערכאות

ירושלים, י"ט תמוז תשע"ה
06 יולי 2015
מס' מכתב: 027-99-2015-003409

(בתשובה נא לציין מס' מכתבנו)

פרוטוקול מס' 5
ישיבה עם כבוד השופט אליקים רובינשטיין, משנה לנשיאת ביהמ"ש העליון
שהתקיימה ביום חמישי ט"ו בתמוז התשע"ה (02 ביולי 2015), בשעה 15:30

נכחו:
יו"ר הוועדה, כבוד השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג.
עו"ד איילת לוי, מרכזת הוועדה.

כב' השופט רובינשטיין, משנה לנשיאת בית המשפט העליון.
הערת: הוספו הערות השלמה של השופט רובינשטיין בעקבות הדיון מיום 15.07.2015.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אני אתן לך מעט רקע על הנושא. בשנת 2011 הגישו שני חברי כנסת שתי הצעות חוק פרטיות העוסקות בהקמת נציבות ביקורת על הפרקליטות. זה עורר הדים בזמנו. לאחר מכן, היועץ המשפטי לממשלה הקים צוות משפטיים כדי שיביעו את עמדתם בנושא זה.

הצוות ישב, ועשה עבודה יפה, המשתרעת על פני עמודים רבים. בצוות דובר על ביקורת מערכתית ולא פרטנית. גם בנושא זה היו חילוקי דעות – חלק אמרו כי הביקורת המערכתית צריכה להיות במשרד מבקר המדינה, אחרים אמרו כי הביקורת המערכתית תהא בתוך משרד המשפטים. ציפי לבני, שרת המשפטים דאז והיועץ המשפטי לממשלה, עו"ד ויינשטיין קבעו את הקמת הגוף שבראשו עומדת הנציבה, גרסטל במסמך עקרונית (מספטמבר 2013). חודש לאחר מכן, החלו חילוקי הדעות לגבי פרשנות המסמך. המסמך קובע כי אחרי שנה, ייבדקו היבטים הקשורים לסמכויות גוף הביקורת. חלפה שנה והנושא הועבר לבדיקתי ולבחון הצעות ביחס להמשך.

כב' השופט אליקים רובינשטיין: במסגרת גילוי נאות אציין כי רעייתי הייתה כ- 33 שנים בפרקליטות ובתפקידיה הייתה גם משנה לפרקליט המדינה (עניינים אזרחיים). עבדתי עם

הפרקליטות, כיועץ המשפטי של משרדי החוץ והביטחון, כמזכיר הממשלה, וכמובן ובמיוחד, כיועץ המשפטי לממשלה, תקופה שבגללה אנו נפגשים.

אוסף, כי יש לי הערכה גבוהה לפרקליטות מכל שנות שירותי ומהופעותיה בבית המשפט העליון, ובסך הכל גם אם אין שלמות, זהו גוף עם הישגים, הכולל אנשים מעולים רבים.

לעמדת, אין חולק כי יש צורך בביקורת מערכתית ותמיד יש מה לשפר, לעניין סדרי עדיפויות, איכות טיפול וגורמים אחרים. לגבי שאלה זו גם מדובר במעשה עשוי. השאלה היא ביקורת על פרקליט בתיק מסוים לעניין זה אדגיש: מקום שישנה אפשרות תלונה לנציבות שירות המדינה, ללשכת עורכי הדין, ולנציב קבילות הציבור בהתאמה, הבעיות שראיתי בתקופתי כיועץ משפטי היו מערכתיות בעיקר: ריבוי תיקים שלא טופלו במועד, פיגור גדול שהצטבר – גם ביחס לתביעה המשטרתית (אולי אף יותר מבפרקליטות). לעיתים, עלו גם שאלות מקצועיות (ביחס להסדרי טיעון, תחבולות בתיק וכו'). התלונות האינדיבידואליות שהתקבלו היו בעיקר ביחס לפרקליטים שהשתהו בטיפול, זו שאלה במיוחד כשמדובר בתיקי נוער. עולה השאלה מדוע תיק של נער לא מטופל שנה, או כשמדובר בעבירות מין למשל והטיפול משתהה. אז עלתה השאלה כי ייעשה סדר במובן של תוכנה שתתריע לפרקליט. בסך הכל, היו מעט מקרי תלונות פרטניות שהגיעו אליי, והן היו רק במעט על השתהות בהגשת מסמכים. לא זוכר שהיו תלונות על איכות הייצוג. לגבי התנהגות לא ראוייה של פרקליט – היו מספר קטן של מקרים, אני זוכר שלושה מקרים בלבד שהגיעו כתלונות בטיפול לשכת עורכי הדין, גוף סטטוטורי. התרשמותי הייתה שבמקרים הללו מדובר בטעות שהיא בתום לב או בעניין שלא היה בו דופי.

הייתה פרקליטה, שלגביה נאמר בבית משפט כי היא לא גילתה חומר לסנגוריה בתיק ביטחוני, והדברים נאמרים מן הזיכרון. כנגדה הגישו תלונה ללשכת עורכי הדין בעקבות הערת ביהמ"ש. אני ראיתי את המקרה כטעות שנעשתה בתום לב. בזמנו התבקשה ממני בקשה לעיכוב הליכי המשמעת בנוגע לחליך בלשכת עורכי הדין. לא עיכבתי נוכח עמדת בית המשפט, אך כתבתי בזמנו מה אני חושב על הנסיבות באופן שירכך את ההתייחסות לגבי מקרה זה.

היה מקרה אחר, ממש בסוף כהונתי, בו נתתי החלטה לגבי עיכוב הליכים בלשכת עורכי הדין, לגבי אדם בכיר בפרקליטות, שהייתה לגבי טענה מקצועית לא נכונה ולא ראויה, לדעת, להליך משמעתי, כפי שנומק בזמן אמיתי.

ועוד מקרה: היה פרקליט, שככל הנראה, בלחיצות מקצועיות, אך בתום לב, דיבר עם העד של הצד שכנגד. עורך הדין של הצד שכנגד, הגיש תלונה ללשכת עורכי הדין. בזמנו השתכנעתי כי הדברים נעשו בשל היותו של הפרקליט עו"ד צעיר, וכי הדברים נעשו בלחיצות יתר, שלא במזיד ובמכוון. עשיתי מעשה לא שגורתי, הופעתי בזמנו בפני לשכת עורכי הדין, במליאת הועד המרכזי, בנוכחות המתלונן. המתלונן חזר בו בנסיבות מהתלונה וכך נסגר העניין.

אלו שלוש דוגמאות למקרים אינדיבידואליים, במישור של ההתנהגות הפרקליטי, והן טופלו כפי שהצגתי אותן. מכל מקום, התרשמותי הכללית הייתה כאמור שהתלונות שהיו נסבו על טעות בתום לב, ולא על רשלנות בדרגה גבוהה ובוודאי לא בזדון.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אם אנו מקבלים כי קיומה של הנציבות הוא הכרחי בנושא של בדיקת המערכת, מדוע לא להוסיף לה את הבדיקה הפרטנית - אם גם כך מדובר בבדיקה נוספת של שתיים או שלוש תלונות. מדוע אם כך להעביר לגוף אחר?

כב' השופט אליקים רובינשטיין: אני שם עצמי בנעלי הפרקליט או התובע המשטרתית. גם במצב שבו התלונה מוקפאת עד לסיומו של ההליך המשפטי, אני חושש במצב הכללי של המקצוע, כי מבלי רצון לפגוע באיש, מניצול ציני העלול להיעשות משימוש במנגנון זה. פגשה אותי אמש, פרקליטה באירוע מסויים והיא סיפרה לי לתומה, מבלי לדעת כי אנו נפגשים היום, כי הוגשה נגדה תלונה לנציבות, ולדבריה התלונה מופרכת ולא מוצדקת, אך התלונה בעניינה לא נסגרה והיא מוקפאת כרגע. הדבר מלחיץ אותה.

הוא עלול הדבר יכול לפגוע בשלוות עבודתו של אדם, שברוב המקרים התלונות לא יהיו מוצדקות, על פי הנתונים שקראתי עד כה.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: בשתי האפשרויות - לשכת עורכי הדין ונציבות הביקורת - לא עדיף שבירור התלונה יהיה מוקפא עד לסיום ההליך ולא באופן מיידי?

כב' השופט אליקים רובינשטיין: ישנה טענה האומרת כי ללשכת עורכי הדין לא ממחרים לרוץ, ולנציבות הביקורת ממחרים לפנות, איני יודע אם זה נכון. בכל המקרים שציניתי, גם לעניין לשכת עורכי הדין, כולם היו ממש לחוצים ביותר ביחס לתלונות שהוגשו נגדם.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: כיועץ משפטי לממשלה, ישנו הצורך לבחון תלונה ביוזמתך בנסיבות מסוימות, על ידי גורם חיצוני, וכיום אין לך מנגנון כזה. למעט מקום בו הנציבות המוקמת מאפשרת לשר המשפטים וליועץ המשפטי לממשלה לברר מקרים אלה מיוזמתם. כיום אין מנגנון קבע כזה.

כב' השופט אליקים רובינשטיין: זה נכון. במקרי קצה אם יש דבר שזועק מבחינה ציבורית או מקצועית, ושעלולות להביא להשלכות מסוג זה או אחר, לא הייתי נועל את הדלת לבירור פרטני. אבל עם הזמן, החשש הוא שהדבר עלול להיות מנוצל לשימוש ציני, נגד פרקליט. במקרי קיצון יש לקבוע מי הגורם המסונן, בצבא למשל הכנסנו חקיקה המתייחסת לשאלה מה הדין ביחס לשימוש בממצאי תחקיר מבצעי כראייה. אני זוכר כי הוסיפו סעיף המאפשר אמנם בחריגים, להשתמש בכך, בתנאים מאוד מסויימים.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הוסף סעיף שבו לא יהיה ניתן להשתמש בתחקיר כראיה.. וזאת, כעולה בסעיף 539א לחוק השיפוט הצבאי.

כב' השופט אליקים רובינשטיין: מכל מקום, בעניינו, אם הייתי צריך להחליט באופן דיכוטומי הייתי נוטה לכיוון הפחות אינדיבידואלי ויותר נוטה לכיוון המערכת. אני נוטה שלא ללכת לכיוון הבדיקה האינדיבידואלית, אך אם כבר זה נעשה במקרים קיצוניים - צריכה להיות דרך שתמנע התערבות באדם רק בשל העובדה כי הוא מנהל תיק. היום יש שאינם בוחלים בשום אמצעי. מטרתם, גם כדי לנגח את השירות המשפטי באופן שתוצאותיו תהא על גבו של הפרקליט או התובע היחיד, כדברי הפסוק "על גבי חרשו חורשים האריכו למעניתם" (תהילים קכ"ט, ג'). לשופטים, אגב, הוקמה נציבות התלונות כי לגביהם אין הרבה מערכות המבצעות בדיקה, מה שאכן כן לגבי פרקליטים ישנה את לשכת עורכי הדין וישנה גם את נציבות שירות המדינה על פי הוראות התקשי"ר גם לא ברור מה היחס בין כל מערכות הבדיקה הללו, ובנידון בדיקה פרטנית שלא על פי חוק, אל מול מנגנוני בדיקה סטטוטוריים, ומדוע אין די בביקורת המנגנונים הללו.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אם בכל זאת מקימים גוף שכזה - מה עמדתך ביחס להקמתו של הגוף בחקיקה?

כב' השופט אליקים רובינשטיין: עדיף כך בחקיקה. כיום כל המערכות הרלוונטיות עובדות בהתאם לחקיקה (לשכת עורכי הדין, מבקר המדינה, נציב קבילות הציבור, נציבות שירות המדינה ועוד, כלומר, הנציבות תהווה גוף חיצוני, בחקיקה - ישנן הגנות שהחוק מעניק. אוסיף, חשוב כי בתפקיד הנציב יהיה גם מישוה שמכיר את עבודת הפרקליטות, יש תשיבות לתכרת המנגנון כדי לבצע את עבודת הביקורת, ומכל מקום כך בצוותו.

כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אני מודה לך מאוד. בכוונתנו להפיץ את הפרוטוקולים לכלל הגורמים הרלוונטיים.

כב' השופט אליקים רובינשטיין: אין שום בעיה. אני ממליץ לך להיפגש עם כבוד הנשיאה (בדימוס) דורית בייניש ועם כבוד השופטת (בדימוס) ארבל.

הישיבה הסתיימה: 16:02

מדינת ישראל משרד המשפטים

הועדה לבחינת פעילות נציבות הביקורת על מערך התביעה ומייצגי המדינה בערכאות

ירושלים, כ"א תמוז תשע"ה
08 יולי 2015
מס' מכתב: 027-99-2015-003459

(בתשובה נא לציין מס' מכתבנו)

פרוטוקול מס' 6
ישיבה עם כבוד השופט מני מזוז, שופט ביהמ"ש העליון
שהתקיימה ביום חמישי ט"ו בתמוז התשע"ה (02 ביולי 2015), בשעה 16:00

נכחו:

יו"ר הוועדה, כבוד השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג.
עו"ד איילת לוי, מרכזת הוועדה.

כב' השופט מני מזוז, שופט בית המשפט העליון.

כב' השופט מני מזוז: הנושא של מנגנון הביקורת התעורר בתחילת הדרך, בהתחלה דרך טענות שעלו ביחס לקשיים בהתנהלות מקצועית. אני סברתי שאלו דברים שמחייבים בדיקה ובעיקר היה בולט החסר של מנגנון ביקורת פנים. הטלתי את זה בזמנו על גורמים פנימיים. כמו למשל, על המשנה לפרקליט המדינה. בשני מקרים מיניתי ועדת בדיקה: בעניין רמון, לגבי שאלת אי מסירת תומרי חקירה- מיניתי בזמנו את ועדת הבדיקה בראשות השופט ברנר, ובעניין פרניאן - מיניתי ועדה, בשיתוף המפכ"ל, בראשותו של הנשיא ורדי זיילר המנוח.

אלו היה מקרים ב"פרופיל גבוה" שחייבו טיפול רציני, שבהם לא היה נכון שהבדיקה תהא פנימית. הדבר נכון גם בהיבטים של מראית פני הדברים. לעמדתך, יש שתי בעיות כשמדובר על עריכת ביקורת פנימית. הראשונה, אי נוחות - כלומר, ישנה אי נוחות מעצם הבדיקה הנעשית על הגורמים שעובדים איתם. השנייה - היא בעית הזמן, בדיקה שכזו גוזלת זמן רב. לכן סברתי, כי יש צורך לייצר מנגנון מיוחד של בדיקה כזו. בזמנו, שוחחתי עם ערן שנדר ומשה לדור, לשעבר פרקליטי המדינה, והם חשבו שרעיון זה הוא נכון, שהבדיקה תבוא ממקור פנימי בפרקליטות. הנושא הזה לא התקדם כל כך מהר.

המחשבה שלי לגבי העניין הייתה הפוכה למה שקורה עכשיו בפועל. אני רצייתי שהמנגנון הזה יהא צוות מצומצם של בכיר ושני עוזרים, אשר יהיה כפוף ליועץ המשפטי לממשלה. זהו רעיון דומה למבקר הפנים, אך לא מדובר בביקורת ניהולית. היתרון בבסיס ביקורת הפנים היא שיהיה מדובר בביקורת שהיא לא תחת הנהלת המשרד, דרך גורם שלא יהיה קשור לעבודה השוטפת של הפרקליטות אשר בראשה יעמוד מישהו כמו פרקליט מדינה לשעבר, מישהו שהיה בכיר במערכת אשר יהיה איש ל"משימות מיוחדות" ולטובת העניין.

לגבי הביקורת המערכתית, לא חשבתי שיש בכך צורך. חשבתי שזה תפקיד של ההנהלה. יש דו"ח מבקר מדינה שבדוק זאת. כלומר, לא חשבתי שיש צורך בבדיקה ארגונית של המערכת אלא במצבים בהם מתגלים כשלים נקודתיים – בהם המטרה היא לברר מה קרה ולהפיק לקחים. בעניין רמון, מלבד הבדיקה של ועדת ברנר, הקמתי צוות שיבחן את הנושא של העברה של חומרי חקירה וחומרים מודיעיניים, בוועדה היו המשנה לפרקליט המדינה (פלילי) בנוסף לנציג משטרה, כדי למנוע הישנות של התקלה, כמו במקרה של רמון, שבהם תומרים לא מגיעים ליעדם.

השר רמון, שחזר אחר כך כמשנה לראש הממשלה, יחד עם השר פרידמן, הציעו להקים ועדת חקירה. אני התנגדתי, וכפשרה הוסכם שלא תוקם ועדה, אלא שתהייה פנייה למבקר המדינה שיבדוק נושא כללי, אשר יבדוק את האזנות הסתר. הייתה גם יוזמה בזמנו להקים ועדת חקירה בכנסת, הנושא נבדק על ידי המון גופים.

אחרי שפרשתי, נולדה מחדש היוזמה להקים גוף ביקורת, בעקבות שתי הצעות חוק פרטיות שהוגשו. היועץ המשפטי לממשלה, עו"ד ויינשטיין, הקים צוות והייתה אליי פנייה לבוא ולהופיע בפני הצוות. אני חשבתי שלא יהיה נכון להתנגד לרעיון של הקמת גוף הביקורת, משתי סיבות: הראשונה, הדבר נכון לגופו של עניין. השנייה, מדובר למעשה ברכבת שיצאה מן התחנה... וכעת נותרה השאלה איזה גוף ביקורת יהיה. חלק אמרו, שזה ימוקם אצל מבקר המדינה, אני חשבתי, שיהיה נכון יותר מבחינה ארגונית, להקים זאת בתוך היחידה. לא סברתי שהגוף יהווה תחליף לצוות המקצועי בפרקליטות, ולא למשרד המבקר.

הייתה הסתה של הנושא לבדיקה הארגונית. אני סברתי שהצורך הוא ביחס לבדיקה הנקודתית. מיקוד יכול לבוא מהציבור או מביהמ"ש, על התנהלות של התביעה בתיק מסוים. כיועץ משפטי לממשלה אתה לא יכול לעבור על נושא זה לסדר היום והדבר מחייב יצירת כלי או אמצעי על מנת לטפל במקרים מסוג זה. הצורך נובע מהעובדה שמדובר במערכת אשר עוסקת בנושאים רגישים, הקשורים לחירויות בסיסיות של אדם, ובמצב כזה אין אופציה שבה לא יהיו כשלים ותקלות המחייבים בדיקה. כשלוקחים את זה ומייצרים ועושים בדיקות רוחב ארגוניות, זה מפספס את המטרה. אני חשבתי כאמור על מנגנון מצומצם של שניים עד שלושה אנשים. אני סברתי שצריך מנגנון כמו נציבות הביקורת על שופטים, שם ישנם ארבעה עורכי דין. מספר הפרקליטים הוא מעט יותר ממספר השופטים במדינת ישראל, פרקליטים פליליים למשל – יש פחות משופטים.

לסיכום, אני התנגדתי עקרונית לבדיקה ארגונית... אבל זה לא העניין עכשיו, אין לי התנגדות לבדיקה מוסדית, אבל מדובר בתפקיד מסורתי של משרד מבקר המדינה. הבדיקה המערכתית

הפכה כיום להיות סוג של אבן שואבת. אני יודע שהחשש הוא לשימוש לרעה – זו טענה מרכזית... שזה מזמין תלונות שרובן יתבררו כתלונות שווא.

הבעיה המרכזית היא ביחס לנושא הסינון. ניתן למשל, לסנן ביחס לאיזה פניות תתבקש התייחסות מפרקליט.

לטענה שישנן עוד מספר גופים שעורכים בדיקה כגון: נציבות שירות המדינה, לשכת עורכי הדין וגופים נוספים ישנן שתי תשובות: הראשונה, אמנם ישנם הרבה גופים, אף אחד לא נותן מענה אמיתי כשמדובר בשלל בביקורת ויש לעשות תחקיר והפקת לקחים פנימיים.

השנייה, מדובר כאמור ברכבת שיצאה מן התחנה, הרי לא יבוטל כל המנגנון הזה... אם השרה תחליט שהיא מבטלת את המנגנון הזה, זה יצוץ שוב לכן, טקטית יש לחשוב על דרך שתיתן מענה אולם לא תפגע בעבודת הפרקליטים.

יש ליצור מנגנון סינון שלא לוקח בחשבון את כל המנגנונים האחרים הקיימים, שיבדוק אם דברים הם אינם רציניים ומבוססים יש לדחות אותם.

הצוות צריך להחליט אם התלונה מצדיקה טיפול, מעצם התהליך של הגשת תלונה, יש לו מחיר ולכן האתגר הוא לצמצם את המקרים שנכנסים לתהליך. אם למשל, ישנן מאות פניות ברור שיש חלק מהם שיכולים להיות מסוננים – באופן שהפרקליט אפילו לא יידע שהוגשה נגדו תלונה.

צריך לנסח קריטריונים ביחס לאיזה נושאים צריכים להיות מטופלים, והאתגר הוא שמה שיטופל יהיו עד 10 פניות שיהיו ראויות לטיפול – גם ברמה האישית וגם ברמה המערכתית. זה יוגבל למקרים הבודדים, הרגישים שמצריכים טיפול.

יש לנסח בדיאלוג קוד קפדני איזה דברים יעברו את הסף ומה שלא עובר את הסף – לא יועבר לפרקליט. כך למשל, צריך לצמצם את היחס בין מספר המקרים שבהם תידרש תגובה לבין מספר התלונות שנמצאו מוצדקות. אם הפער גדול – המערכת והאיזון לא עובדים והמחיר הוא גבוה.

כבוד השופט (בדימוס) גולדברג: תלונות שווא על התנהגות הן אלה שמטרידות אותם.

כב' השופט מני מזוז: אם זה נכון שרוב התלונות הללו נזרקות לפח. האתגר הוא לנסות ולצמצם מראש את התלונות שמעוברות להתייחסות ותגובה אל הפרקליטים. הרי לעיתים יהא מדובר בזוטות, יש לדאוג שיהיה אפשר ליצור מנגנון סינון כדי שהתלונות האמתיות יגיעו לטיפול קונקרטי. זה הדבר היחיד שיכול לגשר בין האילוץ שמנגנון הביקורת לא ייעלם, לבין שנטען על ידי הפרקליטים.

בקשר לקביעת הנושא בחוק – אמנם, במסמך העקרונות נכתב כי אחרי שנה הנושא צריך להיבדק מחדש אבל למעשה, כל התקופה הייתה מלווה בעימות...לכן, האתגר הוא בשיפור מנגנון הסינון. זה צריך להיעשות בדיאלוג. צריך לבנות כללי עבודה שיסננו, שיהיו מספר קטן ורציני של תלונות.

אפשר גם לחשוב על מנגנון שתהא קודם פנייה להנהלת הפרקליטות, יחידת הניהול יכולה להיות חוליית קשר, לסוג של בדיקה ראשונית שתיתן תשובות לנציבות וזאת, במקום פנייה לפרקליט.

האינטרס לבחון אם מדובר בכשל של פרקליט, שבו תיק מסוים שוכב אצלו שנים...יהיו מקרים שהפניות הללו לא יסיימו את התהליך. האתגר הוא לצמצם למינימום ההכרחי את הפנייה לפרקליט, וזה יצמצם את ההפרעה לפרקליטים.

לגבי המשטרה – כבר הרבה שנים דיברנו על כך שצריך לשנות את מבנה התביעה המשטרתית, שתהייה דומה למבנה הצבא, כך שהפרקליט הצבאי הראשי יהיה ראש המערכת, אשר אף היא תהייה דומה למבנה הצבא.

דובר על לעשות רפורמה שלא הושלמה. בעבר, כל יחידת התביעות הייתה כפופה לקצין אגף המרחב ולמעשה לחוקרים, וזה השתנה, כיום הכפופות היא ברמת המתווז. השלב הבא הוא כזה: הרי לכאורה היועץ המשפטי למשטרה ממונה על הייעוץ ולא על החלק של התביעה, ומי שממונה על התביעה הוא לא בהכרח משפטן.. בצבא – הן הפרקליטות והן הייעוץ כפופים לפרקליט הצבאי הראשי. זה דבר הרבה יותר חשוב מאשר השאלה איך הנציבות תבדוק אותם.

לגבי השאלה האם יש הצדקה כי לבחינה של התביעה המשטרתית בנושא רוחבי, במצב שבו יש המון מנגנונים המשטרה הבוחנים תלונות באופן אישי – הדין המשמעותי של המשטרה, המחלקה לחקירות שוטרים ועוד. אם כך, אין הצדקה למנגנון זה זו מערכת היררכית מסוג אחר.

בנוגע לנושאי רוחב זו שאלה אחרת – אם למשל נשאלות שאלות רוחב שמאפיינות את הפרקליטות שהן רלוונטיות והן בזיקה רעיונית גם למשטרה למשל, אם בוחנים מדיניות של עריכת שימועים, או הגשת כתבי אישום, אז זו שאלה אחרת.

בעבר רב הפשעים היו נחקרים על ידי המשטרה, אני יזמתי וועדה שקבעה את התלוקה לפי אמות מידה ועקרונות אשר מצאו ביטוי בתיקון חוק סדר הדין הפלילי. כל המנגנון הוא שונה, גם הדבר הוא שונה להבדיל מתובעים משטרתיים ועירוניים, שאלו הן מערכות אחרות.

כיום במשטרה יש מספיק מנגנונים, יש גם במח"ש. לא נראה שיש הצדקה לעיסוק בנושא זה.

כבי' השופט (בדימוס) גולדברג: אני מודה לך על הדברים.

הישיבה הסתיימה: 17:00

מדינת ישראל משרד המשפטים

הוועדה לבחינת פעילות נציבות הביקורת על מערך התביעה ומייצגי המדינה בערכאות

ירושלים, כ"ו תמוז תשע"ה
13 יולי 2015
מס' מכתב: 027-99-2015-003634

(בתשובה נא לציין מס' מכתבנו)

פרוטוקול מס' 10
ישיבה עם עו"ד יעל גרוסמן
שחתקיימה ביום חמישי כ"ב בתמוז התשע"ה (09 ביולי 2015), בשעה 15:30

נכחו:
יו"ר הוועדה, כבוד השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג.
עו"ד איילת לוי, מרכזת הוועדה.

עו"ד יעל גרוסמן.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: ביקשת להיפגש להעלות עמדתך. בבקשה.

עו"ד יעל גרוסמן: מעל 30 שנה אני רק סניגורית, מעולם לא הייתי בתביעה, לא בסנגוריה ציבורית, אני סניגורית פרטית. למעשה, תחום הפעילות של הנציבה זה תוכן חיי, אני עוסקת ביומיום בנושאים שאותם היא בודקת. באתי על מנת לנסות להעביר מהחוויה פרטית שלי כסניגורית פרטית על החשיבות בקיום גוף כזה שבדק את מערך התביעה גם מהיבט המערכתי וגם מהיבט הפרטני.

קודם כל, כהשגוף זה הוקם הרגשתי רווחה, אני נתקלת לכל אורך הדרך בהתנהלויות בעייתיות, גם ברמה אישית וגם ברמה מערכתית, ואין לי מוצא. אין לי אפשרות להתריע על הבעיות ואני מדברת אך ורק ברמה של אזרחות טובה, כי כשמדובר על ניהול תיק, התיק מתנהל, הוא נגמר, אני מעולם לא שקלתי לעשות משהו במהלך ניהול התיק. כי יש בית משפט וכולנו מכירים את הכללים, מה שבית משפט קובע הוא קובע, מה שהתביעה מחליטה היא מחליטה. אז תוך כדי התהליך אני מקבלת את העובדה שהוא מתנהל כי שהוא מתנהל ולא מצפה שיאפשרו לי להתלונן או להעביר ביקורת. אבל בתום ההליך, בהרבה מקרים הרגשתי רצון רב מאוד להתריע, פשוט מתוך אזרחות טובה, כי המערכת יקרה לי. ולא היה לי מוצא עד כה.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: למה את אומרת שאין גוף כשהטענה שיש יותר מגוף אחד רלוונטי?

עו"ד יעל גרוסמן: ברשותך אעבור על הגופים השונים ואסביר למה מעולם לא פניתי לאף אחד מהם. נתחיל במבקר המדינה על שני כובעיו – אני חייבת לומר שהמקרה של אריאלה סגל ז"ל בנושא של האזנות הסתר בתיק רמון, זאת היתה פעם ראשונה שנתקלתי בנושא ביקורת המדינה, כי ייצגתי פרקליטה כסניגורית בפני מבקר המדינה.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: זה היה גלגול שלישי, רביעי...

עו"ד יעל גרוסמן: היה בג"ץ וגם ביקורת של מבקר המדינה.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: קודם מבקר המדינה ואחר כך בג"ץ. אבל לפני ביקורת המדינה היו ביקורות ...

עו"ד יעל גרוסמן: היא שכרה שירותי רק בשלב שהיתה צריכה להשיב לטיוטת דו"ח הביקורת. לפני כן, בית משפט התריע שהיתה בעיה בהתנהלות פרקליטות ובהתנהלות המשטרה. התוצאה היתה ביקורת – לא זוכרת שלפני כן, היה בירור של הנושא, לפני ביקורת מבקר המדינה. זו פעם ראשונה שנתקלתי באפשרות לפנות למבקר המדינה בתלונה על התנהלות המשטרה והפרקליטות.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: למען הדיוק, לא היתה כאן תלונה, מבקר המדינה לא התחיל לברר את הנושא לאחר קבלת תלונה. היתה החלטת ממשלה ...

עו"ד יעל גרוסמן: לא התלונה האישית של רמון, היתה החלטת ממשלה לבדוק. היה מקרה ייחודי כי בגלל החלטת הממשלה נקבעה אחריות אישית של ארבעה אנשים במערכת, נושא חריג שגרם לתוצאות חריגות. מה שהיה מעניין מבחינה מערכתית, שלי כסניגורית פעם ראשונה שייצגתי גורם מהפרקליטות, ונחשפתי אל מאחורי הקלעים, לחוסר התאמה בלתי נסבל בין נהלי המשטרה לבין החלטות היועץ משפטי לממשלה שמחייבות את הפרקליטות בנושא האזנות סתר. נחשפתי לאי סדר, חוסר בהירות, חוסר סבירות קיצונית, במקרה כי ייצגתי גורם מתוך המערכת, והחלטה המערכתית, אני עוזבת את נושאים אישיים והחלטות אישיות, כי זה מקרה ייחודי שמבקר המדינה דן בסיטואציה כזו.

עד כה לא נחשפתי לאפשרות להגיש תלונות במסגרת התלונות הפרטניות למבקר המדינה. לא יכולה לומר למה, עובדה שלא ידעתי שיש אפשרות כזאת, לא בטוחה שהיא יעילה ואגיד למה. אסיים חוויה אישית שלי מהזדמנות חד פעמית להיחשף לאחורי הקלעים. ראיתי בעיה יסודית של חוסר אחידות בנהלים וחוסר סבירות בנהלים. בעקבות דוח מבקר המדינה, הוקמה ועדה שהיתה צריכה לתאם נהלי האזנות סתר בין המשטרה לפרקליטות, שנים עקבתי אחרי זה ולא הצליחו להגיע להסכמות. ישבה ועדה על נושא כל כך חשוב של האזנות סתר: האופן שבו זה מתבצע, מי מודיע למי, מי מחליט למה מאזינים ואיזה מידע להעביר למי, הועדה לא הצליחה להגיע להסכמה

בנושא זה. אולי כבר הצליחו היום, אבל כמובן לא משתפים אותי. אבל בשנים שעקבתי, ידעתי שהנושא לא מוצה. זה מבחינת סדר בנושא כל כך עקרוני שנוגע לצנעת הפרט וחשיבותו מבחינת חומר חקירת. זה היה חד פעמי בשבילי כסניגורית, לולא אותו מקרה לא היתה לי אפשרות להכריע מבחינה מערכתית למה שקורה בפרקליטות בעניינים מסוימים.

כאשר הקימו את הנציבות; הרגשתי שיבוא מישהו ילמד את הנושא - בטוח שייקח זמן, הנציבות לא תגיע לניסיון והידע הדרוש בשנה ראשונה והשנייה, צריך להבין את עבודת משטרה ופרקליטות. צריך זמן - הייתי מאושרת כאזרח מזה שמישהו יתבונן מבחוץ במערכות האלה ויאמר להן בנושא זה דרוש תיקון, בנושא זה דרוש תיקון, רשמתי לעצמי כמה נושאים שאני חושבת שהם קריטיים מבחינת קביעת נהלים, של התנהלות מערכתית נכונה, רשמתי לעצמי נושאים שאני חושבת שהם הכרחיים מבחינת חשיבות. שאני יודעת שאין לגביהם נהלים, ואם יש נהלים הם לא מתפקדים מספיק טוב במציאות שאני מכירה. ושהכרחי לטפל בהם, זו תחושת.

אחד נושאים שאני עוסקת בהם הוא בעניין נושא החילוט וניהול רכוש על ידי המדינה. אני חייבת לומר שקראתי לפני כמה ימים בעיתון שקם עורך דין והגיש תביעה ייצוגית על עבודה שמדינה לא משלמת ריבית על הכספים המוחזקים על ידה בתקופת צווים זמניים והצליח בתביעה. זו יוזמה נפלאה. ברוב מקרים אנשים שרכושם מחולט זמנית, גם כאשר מקבלים בסוף הדרך, הם לא מסוגלים להתמודד עם זה.

בעיקר הם שמחים לנתק קשריהם עם מערכות תביעה ופרקליטות לעד, כמובן שהם לא יטפלו בנושא זה. כעורכת דין אני מרגישה מחויבות, מנסה לעשות דברים למען הציבור, אבל דבר כזה לא בטוחה שהייתי עושה. זה נושא סופר מורכב, המדינה נערכת, יש יחידות שמונו לנושא, בטוחה שהם עובדים לפי כללים מסוימים, עם זה חוסר אחידות - צריך לדעת לנהל רכוש של אחרים, זה לא פשוט. בעיקר לא כשמקור הרכוש הוא מתיקים פליליים. כשהמקור הוא מתיקים אזרחיים האפטרופוס מנהל את הכספים. אבל כשזה תיקים פליליים, דרושה חשיבה רבה, המדינה חייבת להתנהג בהוגנות, זה נושא תופס תאוצה, רוצים עוד מעט לעשות חילוט על כל עבירות פליליות.

נושא נוסף הוא חוות דעת מומחים. אני כעורכת דין צעירה ייצגתי מישהי שטענתי שהיא חולת נפש, רציתי להזמין את הרופא שקלטה אותה בבית חולים ממשלתי כעדת הגנה מטעמי, המדינה לא איפשרה לי. אמרו לי היא עובדת מדינה, אסור לה להעיד כעדת הגנה. כיוון שהיא פסיכיאטרית שעובדת בבי"ח ממשלתי, אסור לה להעיד. אני קוראת שאותו דבר קרה במכון לרפואה משפטית שלא רצו לאפשר לרופאה מהמכון - -

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: בית משפט לא יכול לתת צו להזמנת עדים. מי שמחליט זה בית משפט.

עו"ד יעל גרוסמן: אולי אני טועה במשהו. זוכרת את העובדה המדהימה שאסרו עליה להעיד

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: כשרוצים להזמין עד, פונים לבית משפט ומבקשים להזמין.

עו"ד יעל גרוסמן: אני זוכרת שהייתי אצלה – כדאי לבדוק, אני לא בטוחה שאיני טועה. אני יודעת שהמדינה אסרה עליה למסור עדות הגנה לטובת הנאשם.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: לכן גם לא הגשת בקשה בנושא.

עו"ד יעל גרוסמן: זה היה לפני כמעט 20 שנה, אבל אני יודעת שאסרו עליה להעיד. אני יודעת בוודאות. לא זוכרת למה לא פניתי לבית משפט, אבל אסרו עליה להעיד, אני זוכרת. נדמה לי שהפרשה של מאיה פרומן ומכון לרפואה משפטית, גם שם היה משהו מסוג זה, היה נדמה לי שזה אותו עניין אבל לא יכולה לומר בוודאות.

אתן דוגמא מחיי. אני עוסקת בעיקר בתיקים כלכליים. התיקים שלי, ברוב המקרים, המקור הוא בפרקליטות מיסוי וכלכלה בתל אביב ובפרקליטות כלכלית בפרקליטות מדינה בירושלים, בנוסף אני עוסקת בתיקי הגבלים עסקיים, אלה פרקליטויות שאני עומדת מולם. בפרקליטויות אלה אני מדברת עכשיו על תזרים חתיקים, פרקליט מטפל להערכתי בין 2 ל-5 בשנה (אולי אני טועה).

מדי פעם יש לי תיק עם פרקליטויות אחרות, אני לא מדברת על המשטרה ששם התובע מטפל ב-30 תיקים ליום, רואה בעייתיות בעצם עובדה שיש אפשרות לפרקליטים בפרקליטויות שמטפלות בצווארון לבן, שיש להם זמן בלתי מוגבל לתיקים מסוימים, בעוד שבפרקליטויות אחרות העומס עשרות מונים גדול יותר.

זה גורם לכך שפרקליטים בפרקליטויות שעוסקות בצווארון לבן מדקדקים בקוצו של יו"ד בכל מסמך הכי נידח, לא מוותרים על שום קצה טענה, הם מתנהלים בבזבז זמן שיש לי עליו ביקורת כאזרח, לא בגלל שאני מייצגת נאשמים. לא יכולה לבוא בטענות על תוצאות של תיקים שלי, אבל כאזרח אני אומרת הדקדקנות הזאת – גם תיקי נייע כלולים בזה – לא מוותרים על קצה, מביאים כל טענה אפשרית ובלתי אפשרית, כל ראייה בלי שום חשבון של זמן, של עלויות, של תועלת, של חשיבות, סדרי עדיפות, של לקחת סיכונים.

אני כסניגורית לוקחת סיכונים כי אין לי זמן בלתי מוגבל, אני שמייצגת אדם שאולי ישב בכלא, אני חותכת בבשר החי. בתיק חולילנד קראתי רק ראיות שחשבתי שהן רלוונטיות, כי אי אפשר הכל. פרקליטויות אלה לא לוקחות שום סיכון, יושבות על תיקים אלה זמן בלתי מוגדר; זה לא סביר, לא תקין, התוצאה בגלל זה לא יותר טובה. אלא זה מין פחדנות מערכתית, ליתר ביטחון נביא עוד עד ועוד עד, אם טוב יותר שיעיד בעל פה ולא הודעה, שיבוא. מצלמים אינסוף צילומים, מגישים לבית משפט ניירת בלי שום חשבון, גם בהיבט כספי, בהיבט של זמן תועלת, בכל היבט יש תחושה של הפקרות מבחינת ניצול משאבים בתיקים אלה, שלדעתי הכי חשובים. קביעת נורמות בתיקים אלה היא הכי חשובה, אבל כולנו חיים במגבלות, התחושה שבפרקליטויות אלה אין מגבלה, זה נושא שהייתי רוצה להביא לפתח הנציבות, זה דוגמא לנושאים שבהם איני יודעת למי

לפנות. לא אומר שאעשה הכל, הלוואי שיהיו לי כוחות להעלות את זה, אני אומרת מה הייתי רוצה שיטופל לא בהכרח כי לי יש כוח להביא דברים אלה לבדיקה.

יש נושאים מובנים מאליהם שכבר התחילה הנציבות לטפל – למשל, אורך הזמן עד קבלת טיוטה בעניין סגירת תיק, אורך זמן להודעה לנאשם, זו רעה חולה. זה לא נושא אזוטרי, הוא בלב העניין, כי אני יושבת 30 שנה עם אנשים שמחכים שנים על גבי שנים להחלטות, כולל מקרים מאוד מרגיזים שהפרקליטות מקבלת החלטה – אומר אחרת – בתיק שיש הרבה נחקרים, רק חלק נאשמים בסוף. חלק אחר יכולים להיות עדים או בפועל עדים בתיק. החלטה ביחד לאלה שהם עדים לתיק, יש לי שיטה, כי יש החלטות בית משפט – שהפרקליט מחויב להודיע לעד לפני שמעיד, אם יש החלטה בעתיד להגיש נגדו כתב אישום. זה החלטה אישית שהצלחתי להשיג. אבל לא כולם מצוידים כמוני, אני יודעת שיש עדים שמעידים בפני משפט מבלי לדעת אם תיק נגדם נסגר או לא.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הנציבה גרסטל פרסמה את הדו"ח שלה על סגירת תיקים. זה נושא שנבדק.

עו"ד יעל גרוסמן: יש נושא חסיונות של השאלה מי קובע מה חסוי ולמה ומי בודק את היגיון של זה. יש כמובן את נושא חומר חקירה שמאוד רצוי שמישהו יבחן את הנושא, מה מוגדר כחומר חקירה. אלה נושאים מערכתיים.

אעבור לנושא פרטני, אני מביאה מחוויות אישיות כי זו הפריזמה שלי. אני לפחות פעמיים בחיים נשבעתי לעצמי שכשייגמר התיק אעשה משהו נגד הפרקליט ולא עשיתי. כשנגמר התיק הלקוח לא מוכן לשמוע על שום דבר, יש את החיים עצמם בסוף לא עשיתי כלום. אבל אני אתן דוגמא אחת.

זה היה תיק על ידי פרקליטות מיסוי וכלכלה, על ידי פרקליטה ספציפית, שאני חושבת שהיא לא התנהגה ראוי, לא הסתירה ראיות ממש, אבל הכינה עדים לחקירה, תוך כדי "ריענון וזיכרון" הכתיבה להם גרסה שלא היתה קיימת בחקירתם במשטרה. היא הייתה רומזת להם או מספרת להם על חקירה נגדית שחקרתי עדים שהובאו לפנייהם, ואז באו לבית משפט עם גרסה מבושלת, לדעתי זה שיבוש הליכים, התנהגות לא נכונה. ניסיתי לומר לשופטת כמה פעמים, ניסיתי להביא את העדות בבית משפט לעומת ריענון הזיכרון וחקירה במשטרה. אמרתי מאיפה אדם זה שהעיד בבית משפט כך, העיד במשטרה ככה, אם לא הנחו אותי. הרבה פעמים אני מצליחה להשיג קואופרציה מהשופטים ולהשפיע, פה לי, עד אחרי עד העידו כשאני חשבת שזה שיבוש הליכים על ידי פרקליטה. נשבעתי לעצמי שאתלונן לממונים עליה, בסוף לא עשיתי, כי עד שהתיק נגמר והערעור לא יכולה לעשות כלום, התיק נגמר, הלקוח הלך לכלא, אותה פרקליטה לא הגונה בעיניי היא היום בתפקיד בכיר במערכת.

התחושה שאם יש גוף אובייקטיבי כמו הנציבות אתה כותבת מכתב והם בודקים. אם אתה צריך ללכת לממונה של התובע – אדוני אומר שיש טענה שיש כמה גופים. נתחיל מהממונים, באופן טבעי רוצים להגיש תלונה לממונים, הממונים הם בסופו של דבר אלה שבשבילם אני מופיעה בתיקים אחרים בשימועים, לא יודעת מה מערכות היחסים שלהם עם הנילוונים, לא יודעת מה הם

חושבים על תלונות שאני מגישה. לכן לא עשיתי זאת. לפנות למבקר המדינה לא ידעתי שיש אופציה, אני לא בטוחה שזו אופציה מקצועית מספיק כדי לבחון טענה שפרקליט מסויים, לא נהג באופן הוגן בניהול הליך ספציפי. הגופים הנוספים: כמו ועדת האתיקה של לשכת עורכי הדין, זה לא רלוונטי. ישבתי שמונה שנים בוועד מחוז תל אביב, שהוא גם מקבל טענות של בית דין לאתיקה, זה לא רלוונטי. יושבים שם שלושה שופטים בלי ידע מקצועי פלילי, אין להם אפשרות לבחון טענה שגם מצד פרקליטות והנילוניס אין להם אפשרות לבחון באמת את הנושא, כי אם התשובה יש לנו עומס בפרקליטות לכן העדפנו תיק זה על זה, זה לא משהו ש-3 חברי לשכת עורכי הדין יכולים לבחון את היגיון שלו ולהעביר ביקורת. זה גם לא נושאים של חוסר אתיקה, זה חוסר סבירות, חוסר יעילות, ניהול לא נכון. זה לא עבירות אתיות. לכן בית דין לאתיקה לא רלוונטי, אלא אם יש חוסר אתיקה שתובע דיבר לא יפה והעליב שופט לפני הלקוח.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: יש נושאים שלא נכנסים לגדר סמכות של ועדות.

עו"ד יעל גרוסמן: רוב הנושאים לא.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: יש דברים שאינם בגדר אתיקה. בה בשעה שהוועדות יושבות רק בענייני אתיקה, כך את טוענת, ונושאים אחרים ראוי שיהיה גוף שיברר אותם.

עו"ד יעל גרוסמן: אלה שתי טענות שקצת בלבתי ביניהן. רוב הנושאים שהנציבות עוסקת זה אלו לא נושאים לא של אתיקה. טענה, שלבתי דין לאתיקה בדרך כלל לא מהתתום והם ולא יכולים לדון בטענות מסוג זה.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: האם הגיעו תלונות על פרקליטים כשהיית בוועד מחוז תל אביב?

עו"ד יעל גרוסמן: במהלך שמונה השנים שהייתי שם, היו כמה פעמים תלונות על פרקליטים ותובעים משטרתיים בנושאי אתיקה. דווקא בנושאים כמו הסתרת ראיות. אנשים לא יודעים לאן לפנות, נדמה לי שמישהו התלונן שתובע הסתיר ממנו ראיה, שזו עבירה אתית. התנהלות בוטה או דברים מסוג זה. היו בהחלט כמה, והייתי רפרנטית לעניינים פליליים מטבע הדברים לאורך שמונה שנים. ועד המחוז שהייתי חלק ממנו מקבל תלונות, כל אחד לפי תחום התמחות שלו, אני קיבלתי את הפליליים, ומחליט אם כן או לא להעביר לבית הדין לאתיקה. לאורך השנים בערך בין 5 ל-10 תלונות כאלה היו, לא זוכרת כמה העברנו לדיון בבית דין לאתיקה, גם היו תלונות שופטים על התנהגות לא נאותה של פרקליטים.

הייתי 8 שנים בתפקיד ועד מחוז תל אביב שמחליט אם להעביר את התלונה לבית דין לאתיקה.

עכשיו, ברוב המקרים זה לא נושאים שמגיעים בכלל כתלונה ללשכת עורכי הדין. לרוב, יש נטייה לעורך דין להתלונן ללשכת עורכי הדין כאשר חבר למקצוע מתנהג בצורה לא קולגיאלית. זה לרוב העילה לתלונות וזה נכנס לאתיקה. אבל אנחנו מדברים על דברים לא מקצועיים, לא יעילים, לא סבירים או שרירותיים.

בתי הדין למשמעת של נציבות שירות המדינה, שהיה לי כבוד להופיע שם, זה לא רלוונטי כלל כמובן. כי ברוב המקרים לא מדברים – אפילו דוגמא שהבאתי כמו קודם של הכנת עדים בצורה לא הגונה – לא מגיע לכדי עבירת משמעת. זו התנהלות שהיא באופן חריף לא הוגנת, אבל זה לא מגיע לכדי עבירת משמעת. מיותר לומר שמי חוקר את תיקים אלה זה מחלקת חקירות של נציבות שירות המדינה, שגם לי כעורכת דין סניגורית אין אמון שיעשו חקירה כמו שאני רוצה, לא בטוחה שיש להם מיומנות להחליט אם עורך כדין נהג סביר בדין הפלילי.

בתי משפט – ברמה אישית איכשהו אני חיה עם דברים שאני רואה כעוול ושרירות, כי בהרבה מקרים אני מצליחה להביא דבריי בפני בית משפט ולהשיג דברים. מדי פעם בתי משפט באים לעזרת סניגורים שמרימים קול צעקה. אבל רק במקרים מתאימים. למשל בתיק חדסק הרוסי, ייצגתי אחד נאשמים בפני השופט רוזן, כשהוא ראה מה עשו לנו עם העברת חומר, שתוך כדי התיק העבירו לנו חומר שפרקליטות מיינה שזה יעניין אותנו לישיבה הבאה, הוא הקים קול צעקה וזיכה את הפרויקט. פעם בטענת הגנה מן הצדק, פעם לגופו של עניין.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: דוגמא לגבי פרקליטה של שיבוש הליכים.. –

עו"ד יעל גרוסמן: התלוננתי זעקתי, ישיבה אחרי ישיבה, השופטת אמרה – לא נראה לי מה שאת אומרת, ואני לא מוכנה לבדוק את זה. זה עניין אישי, אם שופט רואה עצמו אחראי על המערכת, או רק רוצה להתנדף לפי הראיות ומתעלם מהיבטים מערכתיים. יש שופטים רגישים מאוד, דוגמא של חדסק היתה קיצונית וקיבלה ביטוי מופרז בעיתונות. אבל שופטים בדרך כלל, אם מצביעים בפניהם על חוסר סבירות, על חסיונות מופרזים, הם מגיבים. בדרך כלל זה לא משהו שבית משפט יכול לדון בו. אם אני אומרת שתיקים מסוימים נסגרו מטענת אפליה, זה לא פשוט לבדוק טענת אפליה. השיטה שעומד סניגור ואומר תביאו לי את כל תיקי המס שנסגרו בכופר, זו שיטה רעה מאוד להליך משפטי לנהל אותו כך.

מה אנתנו יודעים מה היה בתיקים אחרים, זה מכביד על המשפט, שופטים לא אוהבים זאת. זה לא באופן טבעי נכנס בכל תיק ומקבל טיפול. במקרים מסוימים כן, למזלי, אחרת היה קשה לי לחיות במערכת. זה תלוי בשופט וביכולת שלו לבחון שיקולים מערכתיים. יש דברים שמתקבלות החלטות בפרקליטות, אין אפשרות להביא לבית משפט, כי זה מחוץ למשחק המשפטי ואין אפשרות להעלות את זה – או שזה לפני משחק המשפטי או מחוץ לשדה המשפטי. בהרבה מקרים שופטים לא יכולים, גם אם הם רוצים וכן יש להם רגישות ומעניין אותם המערכת ורוצים לעזור שתפעל כראוי, לא תביא זה מובא לפתחם ולא תמיד אפשר להביא לפתחם. גם אני עובדת לטובת הקליינט, ואני אעלה גם טענות לטובת קליינט ספציפי.. כשאני לפני שופט, יכולה לדון רק בתיק ספציפי, אם אני חושבת שזה יעצבן את השופט או לא רוצה שאחשוף זאת, לא אביא זאת בזירה של תיק ספציפי, ולא יכולה לקבל לזה מענה למרות שזה מחייב מענה. זה מבחינת בתי משפט.

זו אמירה סופר לא נכונה שיש מקומות שאפשר לבדוק טענות הללו. אלו טענות שאין מי שבדק, עובדה שעד כה לא נבדקו. במשך שנים אני תשה תחושת עוול, חוסר סדר במקרים מסוימים (אם כי יש דברים שמתנהלים טובים, אני מדברת על הרעות החולות), תחושה של חוסר סבירות וחוסר

יעילות ואין למי לומר. פעם היה לי תיק משטרה שפנה אליי קליינט ואמר שרוצה להגיש ערר על עילת סגירה של התיק. הגשתי ערר, היתה לי תחושה שכדי לעשות לי דווקא חידשו את חקירה, מצאו עוד ראיות וכמובן הגישו כתב אישום. אפילו דברים כאלה, בטח לא משהו שיש לי מקום להראות אותו, אבל מיותר לומר שיש כל מיני אנשים ולפעמים עושים דברים מתוך שיקולים לא רלוונטיים.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: לטעמך אלו שיקולים לא רלוונטיים. הם יגידו שזה מאוד רלוונטי לגלות עבירה.

עו"ד יעל גרוסמן: בהחלט. יכלו לגלות זאת בסיבוב הראשון לפני שפניתי בבקשה לשינוי הסגירה. ולזה צריך גוף אובייקטיבי שיחליט אם מלכתחילה חשבו שזה תיק לסגירה, אם בעקבות כוונה לבקשה לבטל סגירה – יש מקרים שתופסים את הראש ואומרים מזל, חסכנו ארגון פשיעה בזכותה, אני לא מדברת על זה – אני חושבת שגורם אובייקטיבי שיבדוק זה הפתרון בדיוק.

אם אני עוברת לדבר על חשיבה יותר רחבה, וזה כולם אומרים, בטח אני לא מחדשת שלא יכול להיות שיהיה גוף עם כל כך הרבה כוח בלי ביקורת עליו. אני מסתכלת בתחום הפלילי על מערך התביעה והפרקליטות, זה גוף כל כך גדול עם שוני כל כך גדול, זה גוף שתייב שיהיה מישהו שיוכל להתבונן בו ולהצביע על חוליים ולהעביר ביקורת. אני לא רואה הגינות בכל זה. תיכף אתייחס לטענה כאילו זה מחליש את פרקליט, ההתלונות האישיות. אני במקרה מייצגת שופטת שהוגשה נגדה תלונה, התלונה הגיעה לנציב תלונות השופטים, ושמה נחשף בכרוניקה של דוח שנתי שמתפרסם באתר של שופטים, מיד אחרי זה בעיתונות עם השם.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: לא יכול להיות.

עו"ד יעל גרוסמן: בעניין עצמו, מה שמוצע כאן זה שביקורת אישית על פרקליטים תהיה חסויה, בעיה לא אמורה להתעורר של חשיפתם בגלל הגשת תלונות נגדם.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: עצם הגשת התלונה – תלונת שווא – יוצרת מצב שהפרקליט צריך להקדיש מזמנו להתגונן, להתפנות לתגובה. כשבסוף מתברר שהתלונה היא תלונת שווא. זאת אחת הטענות שנטענה בפניי.

עו"ד יעל גרוסמן: אני יכולה לומר, בגלל שישבתי כל כך הרבה שנים בגוף מקבל תלונות שצריך להחליט אם להעביר לבירור, הרבה פעמים אפשר לפי נוסח התלונה לדעת אם יש סיבה להעביר לבירור או לא. כמות תלונות שצריכה לעבור לבירור, צריכה להיות קטנה, יש גוף מקצועי שיכול להבחין אם זה תלונה מקניטה כדי לאיים או להפחיד לעומת תלונה אמיתית. אפשר לסמוך שלא הרבה תלונות יהיו כאלה שהפרקליטים יתגוננו לחינם. אם יש יותר מתלונה אחת של אותו אדם על אותו פרקליט, קל לזהות בוודאי.

דבר נוסף, מה לעשות, כולם חשופים לביקורת. אין מישהו שלא סובל ממצב שמגישים נגדו תלונות. צריך לברר אותו. יש ביקורת פנים ואם זה מערכת, יש ביקורות של מבקר המדינה. כולי

עלמא מתבוננים עם ביקורות, ומקדישים לכך חלק מהזמן. אחד סימנים של גוף בריא, שמקדיש חלק מהזמן לשיתוף פעולה על ביקורת עליו. זה בריא שחלק מהזמן מוקדש גם לזה.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: טענה שזו סיטואציה מיוחדת שאיננה קיימת בגופים אחרים. כאן – אני לא צריך לומר לך מה המתח באולם המשפט בין הצדדים, היריבויות בין עורכי הדין, בינם לבין עצמם, בין הצדדים – זה לפי הטענה גורר אחריו ניסיונות לפגוע אחד בשני ולהתלונן אחד על השני.

עו"ד יעל גרוסמן: יש לי מספר תשובות לעניין זה. זה מאמץ די גדול להגיש תלונה רצינית לגוף מבקר. אני לא חושבת שיהיו כל כך הרבה תלונות שווא, אלא אם מדובר בתלונות המוגשות על ידי כל מיני מטרידים מקצועיים. אני גם היועצת המשפטית של מועצת העיתונות, שנים אני עוסקת בתלונות בנושאי אתיקה נגד עיתונאים. עיתונאים לוקחים ברצינות את התלונות, מעבירים לבית הדין של מועצת עיתונות רק תלונות שיש בהן ממש. די קל לזהות תלונות שכל מהותן הטרדה, איום, עובדה – זה באמת עניין למקצועיות. מי שהוא איש מקצוע, בטח אחרי תקופה מסוימת במקצוע, מזהה מאוד בקלות תלונות שווא ויודע למיין. לאף אחד אין זמן, לא שמישהו רוצה לדון בתלונת שווא כי אין לו מה לעשות. אתה מזהה, עונה משהו, ומוריד מסדר היום שלך. אין ספק שגוף כזה יעשה זאת אפילו מהאינטרס הפרטי שלו לא לבזבז זמן על תלונות שווא. בעיניי זו טענה שאין לה מקום ואינה נכונה.

אגיד מה יתרונותיו של גוף זה בעיניי. קודם כל התמקצעות, בתחום הפלילי – אני מדברת על כל היבטים, מתלונות קטנות, תיקים של סכסוכי שכנים וקטטות, עד לתיקים גדולים שבאמת מוקדשות להם שנים של חקירות ודיונים משפטיים – צריך להתמקצע. יתרון של גוף כמו נציבות הוא שיצבור במשך הזמן ניסיון והבנה מעמיקה עם התהליך המשפטי, וזה דבר שלא קיים באף אחד מגופים האחרים או לא קיים בצורה מתאימה בגופים אחרים שיכולים להעביר ביקורת על הפרקליטות. לא עלה בדעתי שיש אפשרות להגיש תלונה למבקר המדינה, כי הפרקליטות והמשטרה זכאיות למבקר מקצועי בתחום שלהם, אחרי כמעט כל תלונה אין אפשרות לברר אותה. אם הם באים עם טענות צודקות של עומס ומשאבים, כי לי נראה שבכל תיק צריך לדון כמו ילד יחיד, מיד להכניס לתהליך ולסיים תוך חצי שנה, מבינה שיש עומס, מישהו צריך להיות עם עין מבחוץ ולשפוט בין מי שרוצה שתיק שלו יתברר באותו רגע, לעומת מערכת שיש לה עומס וסדרי עדיפות. גוף כזה אמור במשך הזמן לצבור התמקצעות להכיר את תהליכים וגופים המגוונים. יש הבדל בין רשות להגבלים עסקיים לבין מפקח על הבנייה שמוצא עבירות בנייה. שניהם עוסקים בתיקים פליליים ונכנסים לסדר הדין הפלילי, לאותה מערכת, צריך קשר בין דרך שמטפלים בזה ובזה. זה עולמות תוכן כל כך מגוונים, חשוב שיהיה גוף אחד שיאסוף את כל הידע, ובאמצעות ידע שיצטבר יוכל להעביר ביקורת, לראות כל המערך הזה מבחוץ. אני רואה השקה בין המשטרה לפרקליטות, רואה את זה המון, אני נמצאת בוועדות שמטפלות בדברים אלה, אני רק אעשה הפסקה ואסביר – אני נמצאת בוועדה שמנסה לעשות שינוי בהליך הפלילי בחלק מתיקים פליליים, במקום שייכנסו להליך פלילי, ייפתרו בשלב טרום בית משפט באמצעות שירות המבחן. זה תהליך הטיה מדין פלילי. אני יושבת בוועדה שיש בה אנשי משטרה, פרקליטות, שירות מבחן והסניגוריה הציבורית, הבאנו את רעיון הזה, אני יושבת שם כנציגת לשכת עורכי הדין. אני רואה

את הפרקליטות מול המשטרה, מדהים ששני גופים אלה עוסקים בתחום פלילי ואכיפה פלילית, כי מדובר בעולמות אחרים לגמרי, לפעמים אותו תיק הוא גם פת וגם פה. חשוב גורם חיצוני שיוכל לראות את כל התמונה.

חשוב שיהיה מישהו מבחוץ שיוכל לראות את המערך המגוון, לנסות בעזרת סיוע – אני רואה בביקורת סיוע – לנסות לאחד כללים, לאחד נהלים, לעשות יעיל יותר, בחלוקות מי דן במה, סדרי עדיפויות שיהיו הגיוניים שלא יהיה מצד אחד תיק שנשחק בגלגלים של תחנת משטרה ששם אי אפשר לבקש לשמוע, אני לא יכולה לדבר עם פרקליט לפני המשפט כי הוא כל כך עמוס, לעומת זאת כשאני הולכת לפרקליטות עם מגה תיקים ברור שנותנים לי שם שימוע. לא אומרת שצריך אותו קנה מידה בשני המקרים, אבל מישהו שיבחן שיש פה היגיון כלשהו. כשאתה מסתכל על זה מבחוץ, כמי שעוסק בכל המגוון – אני מופיעה גם בבתי דין צבאיים, נחשפת בפני כל המגוון – ואפשרות לראות הכל מבחוץ, זו אפשרות יוצאת מהכלל, אני לא רואה גוף שיש לו מספיק ידע מקצועי והיכרות לראות את התמונה הכוללת. חשוב שאם יש אי אחידות זה כתוצאה ממחשבה ולא כתוצאה מקרה.

החשיבות של גוף כזה היא גם שצריכה להיות לו אפשרות גם לראות את כל מה שמבחינתי מוסתר מהעין. אני אישית קצת נחשפת לזה כי אני בוועדות אלה, אני נחשפת לכל מערך שיקולים של התביעה מבחינה ניהולית, מבחינת תזרים התיק מאיפה לאיפה עובר. במשך השנים אתה צובר ידע, מבין שלכל תיק יש פרקליט ממונה. אבל יכולת של גורם מבחוץ גם להסתכל על תרשומות פנימיות של התיקים, כל דברים שמבחינתי כסניגורית מעולם לא אוכל לראות. חשוב שמישהו יוכל לראות זאת. כאשר כותבים משהו בתרשומת הפנימית, שמישהו יוכל לומר מה שנרשם שם, משהו פנימי בפרקליטות זה, דבר לא הגיוני, לא סביר, לא חוקי. מישהו יכול להסתכל לתוך הצנרת של הגוף הזה, להבין מה קורה בתיקים מסוימים. זה מאוד חשוב. לא רואה מי יוכל לעשות זאת מלבד גוף חיצוני.

לגוף הזה יש חשיפה לכל נהלים הפנימיים. אני למעט מקרה של האזנות סתר, בגלל שייצגתי פרקליטה הגעתי לכל החומר, להנחיות הפרקליטות, לנהלים של משטרה, הוועדות. ביומים שלי כסניגורית אין לי נגישות לזה. נכון שלפעמים מצליחים להוציא הנחיות של היועץ המשפטי לממשלה מהאינטרנט, אבל זה לא נותן תמיד את תמונה מלאה. פה יש גוף שיוכל לבקש כל נהלים הרלוונטיים, אם עושים בדיקה מערכתית להסתכל על כל מערכת נהלים והוראות, לבדוק איפה יש התאמה והיגיון, איפה התחילו בהסדרה ולא סיימו.

גם בנושא טענת העומס. אני שומעת על הנציבות בהקשר שהיא בודקת למה לוקח כל כך הרבה זמן להודיע סגירת תיק וכו'. לנציבות יש אפשרות לבדוק, כי יש לה תמונה כוללת.

לסיכום, אני חושבת שיש חשיבות לנושא המערכתי אבל גם חשיבות עצומה לנושא הפרטני, כי זה נותן אפשרות לציבור להוציא קיטור, לצרכני המערכת. בסופו של דבר עורכי הדין והנאשמים הם הלכותות של המערכת, וברוב המקרים התחושה שלהם היא שאין מוצא לתסכול, לא לתחושת עוול, לא ביקורת, ומאוד חשוב שיהיה מוצא. אפילו – זה לטובת המערכת שיהיה מוצא, כי

העובדה שאני כסניגורית מסתובבת 30 שנה מתוסכלת ומרגישה שיש לי כלים, אני לא מסכנה, ועדיין הרבה פעמים אני מרגישה עוול וחוסר יכולת לתת מוצא לעוול הזה, מבלי לפגוע בנאשם – התיק נגמר, הנאשם קרה איתו מה שקרה ובכל זאת אני רוצה שיהיה לי מקום שאבקש שיבדקו כי זה לא מתנהל לדעתי כמו שצריך. זה בטח לא פחות חשוב מנושא המערכת.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אם הייתי אומר לך את צריכה לבחור בין נציבות שעוסקת בביקורת, רק בביקורת, לבין נציבות שתבדוק טענות פרטניות על פרקליטים, איזה מודל היית בוחרת?

עו"ד יעל גרוסמן: הייתי בוחרת בפרטני, האישי, שמופנית כלפי פרסונה. האיש הזה הסתיר ממני חומר חקירה.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: את לא מתלוננת על הגוף אלא על אדם. אם היה לך שיקול דעת לבחור באחת מאפשרויות, היית הולכת על ביקורת פרטנית, כלומר, על בדיקות התלונות הפרטניות?

עו"ד יעל גרוסמן: כן. אגיד גם למה. אני בתפיסת עולמי סניגורית, אני חושבת שלעניין ה"קטן" של הפרט יש חשיבות אדירה, יותר מאשר לכל המערכת. אם נגרם עוול לאדם אחד והוא כמובן לא יכול להיות מתוקן, כי ברוב מקרים מדברים על מצב שהתיק נגמר, האדם יושב בכלא או הלך הביתה, אבל העוול הוא העניין עצמו, קודם כל צריך לטפל בדבר הקטן.

לתקן את המערכת זה חשוב, ומאוד חשוב, שבתמונה כללית יפעלו ביעילות עם הקצאת משאבים נכונה והחלטות נכונות, אבל אם יש מקרה אחד פרטי, המקרים הפרטיים חייבים שיהיה להם מוצא. אם אדם או עורך הדין שלו מחליט לאסוף האנרגיה הדרושה, כי כל כך חורה לו, ויאמר אני חייב לפנות כי לא נעשה עמי צדק. תחושת חוסר צדק הפרטית חשוב שתהיה לה מקום שאדם יגיד- ייגמר המשפט, אבלע את מה שקורה כאן, אבל אחר כך אתלונן. יהיה לי מקום להתלונן ומישהו שהוא חיצוני למערכת יסתכל על התלונה. לא שופט ולא תובע בתיק שלי, מישהו חיצוני יסתכל בעיניים טריות על התמונה ובפניו אוכל להתלונן.

זה חשוב מאוד המוצא הזה, אחרת יש מערכת עם כוח אדיר כלפי הפרט, ולפרט אין למי להתלונן. זה לא תקין. אני לא מדברת על ועדות ברמה המערכתית. לאדם פרטי צריך שיהיה מקום להגיד: התיק נגמר, אבל עשו לי עוול, תבדקו. אני רוצה תשובה על העוול. זה מאוד חשוב.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: תודה רבה שהארת את עיניי לאור נסיוןך.

הישיבה הסתיימה: 16:30

מדינת ישראל משרד המשפטים

הוועדה לבחינת פעילות נציבות הביקורת על מערך התביעה ומייצגי המדינה בערכאות

ירושלים, כ"ו תמוז תשע"ה
13 יולי 2015
מס' מכתב: 027-99-2015-003642
(בתשובה נא לציין מס' מכתבנו)

פרוטוקול מס' 11
ישיבה עם היועצת נציגות הלשכה המשפטית של משרד הרווחה.
שהתקיימה ביום ראשון כ"ה בתמוז התשע"ה (12 ביולי 2015), בשעה 14:00

נכחו:

יו"ר הוועדה, כבוד השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג.
עו"ד איילת לוי, מרכזת הוועדה.

עו"ד בתיה ארטמן – היועצת משפטית של משרד הרווחה.
עו"ד רינת וייגלר, סגנית היועצת המשפטית, לשכה משפטית, משרד הרווחה.
עו"ד ליאורה אברמוביץ – לשכה משפטית, משרד הרווחה.
עו"ד מיכל ברגר – לשכה משפטית, משרד הרווחה.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: גבירותיי, קיבלתי בקשה מכן להעלות את עמדתכן, השגותיכן, בנושא שאני עוסק בו. בבקשה. אני לרשותכן.

עו"ד בתיה ארטמן: תודה שהזמנת אותנו. קודם אני רוצה להציג את העבודה שלנו, אנחנו לשכה משפטית שיש לה גם את תפקיד המיוחד להופיע בפסקי דין של הפרקליטות בנושא מעמד של אנשים, ראו פועלים כנציגי היועץ משפטי לממשלה. אנו מטפלים בנושאים הכי רגישים שיש.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: "מכוח סמכות?"

עו"ד בתיה ארטמן: כן. מכוח ייפוי כוח של היועץ המשפטי לממשלה, אנו מייצגים בתיקי אימוץ, נוער, אפטרופסות, שהם נושאים שנותנים הגנה לאוכלוסייה חלשה הזקוקה להגנה, הלשכה משפטית שלנו היא מחולקת - יש כאלה שמופיעים בתפקידי פרקליטות, יש גם כאלה שלא בתפקידי פרקליטות אלא עוסקים בענייני חקיקה.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: כמה אנשים יש בתפקידי פרקליטות?

עו"ד בתיה ארטמן: בירושלים יש תשעה. בכל הארץ – 11 ועוד 17 ועוד 9, שזה קרוב ל-30. אלו לא יחידות גדולות מאוד, יש תמיד חוסר של כוח אדם, מקווה שנגדל, אבל זה מחולק לפי מחוזות והתפקידים בעיקר של מחוזות, בעיקר תפקידי פרקליטות הלשכה הראשית מחולקת גם לתפקידי פרקליטות וגם לתפקידים אחרים. יש לזה יתרון כי המשוב מגיע אלינו גם מייעוץ וחקיקה ונושאים אחרים שבעקבותיהם יכולים להמליץ על תיקוני חקיקה ולתת הנחיות.

אנחנו מצטרפים לכל מה שהפרקליטות טענה. אדגיש גם את הדברים ייחודיים לנו. באופן עקרוני אנו לא נגד ביקורת, אנחנו נתונים להרבה גופי ביקורת, גם בתוך המשרד יש מנגנון לביקורת, אצלנו יש מנגנוני ביקורת הן בלשכת השר, יש גם לשכת סגן שר היום, יש אחת שתפקידיה לדון בתלונות ציבור. אנחנו בשאיפה להקים גוף שנקרא אומבודסמן, שאפשר לפנות אליו. אלה תהליכים מבורכים, לדעתנו, עם סמכויות מתאימות.

מה מיוחד בלשכה שלנו? אנחנו מייצגים אמנם את יועץ המשפטי לממשלה, אבל מה שקורה ועצם צורך להגיע לבית משפט, הוא בשיקול דעת של שירותי הרווחה ברשויות מקומיות, כולל גורמים במדינה. כשזה בא אלינו ללכת לבית משפט, אנחנו לא בודקים את העובדות, לא עשינו את חקירות, סמכויות החקירות מוקנות הן לעובדים סוציאליים על פי חוק, או כמו שמכירים אותם פקידי סעד. אנחנו מבצעים את המדיניות שלהם, וגם הם שיקול דעת שלהם אינו של אדם אחד, לא שאדם אחד מחליט היום אני פותח תיק אימוץ או תיק נוער, יש מערכת מקצועית, יש ועדות תכנון וטיפול שיושבים בהן גורמים רבים מקצועיים, יש מעמד של שמיעה גם של גורמים מקצועיים ושל המשפחה כמובן. רק בעקבות המלצה של אותה ועדה, זה מגיע לגורם מקצועי שיש לו סמכות על פי חוק להחליט. העובדים הסוציאליים לפי חוק הנוער הם בעצם פותחים בהליכים, כשאנחנו מסייעים להם ומופיעים בערעורים. בהליכי אימוץ היועץ המשפטי לממשלה פותח בהליך, אנחנו רק בודקים אם יש מספיק ראיות אבל שיקול הדעת הוא שלהם.

מדובר בנושאים הרגישים ביותר. לכן כשאדם פונה – תיכף אתן תמונת מצב – הוא יכול לערער על זה תמיד בבית משפט. חוץ מנושאי אימוץ שזה נושא סגור, אלא אם יש בקשות מיוחדות שאפשר לפנות לבית משפט, כל ההליכים האחרים – אפוטרופסות, נוער, שמות ומגוון רחב של חוקים – אלה נושאים שאפשר לחזור לפנות לבית משפט. הדלת פתוחה, לא צריך את המנגנון הנוסף של הנב"מ כסיוע לאותו אדם. לעומת הליכים אחרים שבשלב מסוים ההליך מסתיים, בנושאים שלנו אפשר לחזור לפנות לבית משפט. יש את הכלי לחזור לפנות.

מה שקורה היום – לא יודעת אם אתה שמעת על זה – יש מסע הכפשה והפחדה נגד עובדים סוציאליים, נגד שופטים ונגד עורכי הדין, אנחנו שמופיעים בתיקים אלה, מסע חסר תקדים שעובר כל גבול. אני לא מדברת על פרסומים איומים באינטרנט תוך פגיעה בפרטיות אנשים, קריאה לעוד אנשים לעשות פעולות נגד אותם עובדים, יש אצלנו סאגה של "עושים שכונה", באים לבית של אותו עובד, עומדים שם... הרי עד מספר מסוים זה לא הפגנה, הם באים והם קוראים להם חוטפי ילדים, ואותו דבר לנו, אפילו הגיעו לשר עכשיו, ובפורומים זה נורא, הבאנו לך כאן

כמה דוגמאות, אם תרצה תראה, אני עצמי אפילו נקראת שם באינטרנט "ראש הנחש" ופשוט מדובריטיויים איומים, שמטרתם הפחדה. התוצאה היא שיש פגיעה בשירותי רווחה עד כדי כך שעובדים סוציאליים רוצים להחזיר את המינוי, אומרים מה אני צריכה את האנשים אלה.

כלי נוסף, נוסף לכל הכלים הקיימים, משמש להם וכבר התחילו, כי היתה אליי כבר פנייה מהנציבות, אמנם לא מקרה שהיה בסמכות נציבות – הם יודעים את הכלים. לתת להם עוד כלי – התועלת שתהיה מהבדיקה הזאת היא הרבה יותר קטנה מהנוזק. יש עלינו מנגנוני בדיקה, עוד משהו שישמש ככלי ניגוח, מטרתם של אותם אנשים זה להשפיע לשנות שיקול דעת, יש לזה השלכה על כל המערכת, לא רק עלינו. בעיניי זה מאוד מסוכן, יכול להיות במצב שלא יהיה מי שיגן על אוכלוסייה שזקוקה לכך.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אם יושב-יושבת בנציבות מישהו-מישהי שמתמצאת, מכירה את התחום הכללי, וגם את כל המנגנון הגדול הזה שנקרא פרקליטות, שאתם לצורך העניין כלולים בו, קל מאוד לדחות תלונה כזאת.

עו"ד בתיה ארטמן: אני מבינה שלא דוחים. אגיד לך מה היה למשל. יש אחד שהוא מתלונן סדרתי נגד עובדות סוציאליות. אני בתור יועצת משפטית של משרד הרווחה אחראית על המשמעת, יש הגשת תביעות משמעתיות נגד עובדים סוציאליים. עורכי דין שמופיעים בחליך משפטי הם לא באי כוח יועץ המשפטי לממשלה. בנוסף לכך, הוא הוא פנה כמעט לכל שרי הממשלה, וכולנו במקום לעבוד היינו עסוקים בזה. זה מה שיקרה. זה סוג של אנשים טורדניים שתהיגיון הוא נקודה חלשה אצלם. הם מרגישים פגועים מעצם החלטה של שירותי רווחה. כשמוציאים ממישהו ילד לפי חוק הנוער, לתקופה שישתקם, אם הוא לא משתף פעולה עם שירותי הרווחה זה לא יעזור. עכשיו בנוסף למנגנון הקיים, אם אנחנו נותנים לו עוד כלי - -

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: למה שזה לא יידחה על הסף?

עו"ד בתיה ארטמן: בפרקליטות היה מצב שלא נדחה על הסף. לא בתחומים שלכם

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אני מדבר על התחומים שלכם.

עו"ד בתיה ארטמן: מה זה שונה?

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אני רוצה לדעת אם היעליהום" הזה מוצא גם ביטוי בהגשת תלונות לנציבות?

עו"ד בתיה ארטמן: כרגע אין, עוד לא גילו את המכשיר הזה.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הנציבות התחילה באפריל 2014.

עו"ד בתיה ארטמן: עוד לא גילו את הכלי הזה. אתן דוגמא למי הם פונים. החשש שלנו שברגע שיגלו כלי הזה, החיים שלנו יהפכו באמת לבלתי נסבלים. אנחנו עונים לכל כך הרבה גורמים, פונים למבקר, לפניות ציבור, לתקשורת, ליועץ משפטי לממשלה.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: נסתכל על תלונות שמוגשות לתלונות הציבור למשרד המבקר. כמה הוגשו השנה?

עו"ד בתיה ארטמן: אין לי סטטיסטיקה מדויקת, אני יודעת את התוכן.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: תוכן יכול להיות איום ונורא גם אם מתבטא בשתי תלונות. אני מדבר על מספר התלונות. כמה תלונות הוגשו למוסדות על ידי מתלוננים?

עו"ד בתיה ארטמן: המספר לא גדול. אבל אני יודעת שביחידת המשמעת של המשרד שלנו, למשל, מתוך בערך 50 תלונות חלק גדול אנחנו בכלל לא מבררים, מוחקים אותם. זה נכון. אנחנו עושים זאת, לא שהם מרוצים כי עובדה שהגיעו לנציבות.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הנתונים חשובים לי. כמה תלונות הוגשו לכל אחד מהגופים שמוסמכים לברר תלונות עליכם?

עו"ד רינת וייגלר: נספק מספרים

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: כמה הוגשו, בכמה הייתה החלטה בהם היתה שהתלונה מוצדקת? ואם אפשר גם באיזה נושאים?

עו"ד בתיה ארטמן: ניתן לך.

עו"ד רינת וייגלר: אני מבקשת להדגיש שעדיין גורמים אלה, גם נציבות תלונות ציבור, גם יועץ המשפטי לממשלה, האוכלוסייה שאנחנו מדברים עליה פונה שוב ושוב גם ליועץ המשפטי לממשלה, ואנחנו נדרשים לענות במסגרת היועץ המשפטי לממשלה שמעביר להתייחסות אלינו. אלו תלונות שתוזרות על עצמן, השורה תחתונה אם זה נמצא מוצדק, זו לא שורה יחידה. גם עצם הצורך לתת מענה, הזמן המושקע.... –

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: מסכים שהמבחן איננו רק התלונות המוצדקות אלא מספר התלונות שגורמות אי נוחות, אי נעימות לילון. והזמן הנדרש להתייחס לזה. אם אנחנו מדברים

על תלונות שנדחות על הסף, אנחנו מתייחסים לתלונות שהעובד הפרקליט לא נדרש בכלל להתייחס אליהן, אפילו לא יודע על קיומן.

עו"ד רינת וייגלר: גם היום לנציבות יש סמכות לדחות על הסף תלונות. אנחנו רואים את זה גם בהתנהלות של שופטים בתוך בתי משפט, אדוני ודאי זוכר, המטריה הזאת – תיקי אימוץ, אפטרופסות, נוער, מכניסה את כל הגורמים בסיפור הזה ל"סטייט אוף מיינד" אחר מאשר תיקים רגילים. קשה לדחות על הסף, קשה לדחות על הסף תלונה של הורה שאומר שלקחו את הילד בלי צדק. גם אם יש סמכות פורמלית לנציבות, בתחומים אלה – ובתי משפט מתייחסים אלינו כבאי כוח יועץ המשפטי לממשלה תחת זכוכית מגדלת בפרטי פרטים, כי המטריה, כשבא הורה ומלין כך או אחרת, צריך לשמוע אותו. גם אנחנו פחות טוענים טיעונים דחיה של הסף בבקשות, גם כשנסגר תיק לפני משורת הדין דנים אולי יש מקום להחזיר ביקורים שנשללו, למרות שיש מעשה בית דין כבר. היכולת להיעזר בנימוקים פורמליים בתחומים אלה, הם יותר קשים מתחומים אחרים. גם בגלל אופי המטריה ואופי הגילונים.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: יש נושאים שלא נכנסים לקטגוריה של תלונה בפני הנציבות.

עו"ד רינת וייגלר: מה למשל?

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: שיקול הדעת, החלטה שיש בה שיקול דעת.

עו"ד רינת וייגלר: מדוח הראשון של הנציבות, וגם מתוך העמדות שראינו ושמענו דוגמאות שהובאו לידיעתנו, ראינו שלא רק זה שיש התערבות בשיקול דעת, אלא יש התנהלות תוך כדי הליך משפטי. ההתערבות עדיין כשפסק דין אינו חלוט. יש גם שימוש במהלך הדיון בהערות אם אתה תפעל כך וכך, אתלונן לנציבות. הגורם הזה הוא שחקן בזירה. אנחנו נתקלים כבר היום באיומים: נתלונן ללשכת עורכי הדין. יש היום שחקנים בסיפור הזה. הכנסת שחקן נוסף כרגע – נכון שבאופן פורמלי ניתן לדחות על הסף, ניתן לומר שזה עכשיו בהליך משפטי ואנחנו לא מתערבים, אבל יש שיקול דעת עצמאי וצריך לשמור עליו. אנו מרגישים שהוספת גורם נוסף יש בה להחליש, אם הנציבות אמורה לחזק את המערכת. זה מתלבש על היעילה והמצב שאנו נתונים בו כרגע, שקשה להעלים עין ממנו.

עו"ד בתיה ארטמן: אוסיף עוד כמה דברים. אני חושבת – ואמרתי בתחילת דבריי – שעצם התלונה, לא בגלל שלא היה הליך הוגן, עצם התלונה יש לה מטרה אחרת. הם יתלוננו, לכן חשש שידחו אותם על הסף, לא יתנו שידחו אותם על הסף. הם בעצם רוצים שמישהו שיגיד שבית המשפט טעה, שהיועץ המשפטי טעה, שעובד סוציאלי טעה, לא יסתפקו בזה שיגידו להם אין לי סמכות. יש לי דוגמא שהם לא מסתפקים בזה. לתת להם עוד כלי ניגוח באווירה היום, רואה בזה סכנה לתפקיד של שירותי הרווחה. לא רוצה שפרקליט יפחד ללכת לבית משפט לבד ולפעול לבד בתיק, לכל דבר ירצה גיבוי של אחראי, אי אפשר לעבוד כך, גם בכוח אדם מצומצם זה בלתי אפשרי.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אי אפשר לעבוד כך גם אם אתם לא נכנסות למסגרת הנציבות

עו"ד בתיה ארטמן: נכון. אבל יש לנו מנגנוני סינון - -

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אני לא קבעתי עמדה, מנסה לאתגר כדי להבין. נוסף לכך, הטענות בגדול נשמעות גם על ידי הפרקליטים. אולי ניואנסים מסוימים, אבל הטענות בגדול הן הנזק יותר גדול מהתועלת. זה מה שהם טוענים. אם אני אומר שראוי להוציא את התחום שלכם, יבוא מישהו ואולי בצדק ויאמר: יש כאן אפליה. אנחנו בערך טוענים אותו דבר, היום בבתי המשפט נלחמים ומופיעים פרקליטים בארגונים פשע. אם אני מחליף מה שאת אמרת, במקום מה שאת אומרת – לקרוא לזה ארגוני פשע, זה אותו טיעון ממש.

עו"ד בתיה ארטמן: זה אותו טיעון ושונה. אסביר מה זה שונה. בעניין פשע, אנשים שעושים עבירות פליליות, הם יודעים ש...

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: יודעים.

עו"ד בתיה ארטמן: שאם יתפסו אותם ויהיו מספיק ראיות הם ייענשו. הנושאים שלנו זה מצב שלא תלוי באף אחד. אגיע לנושא חיסיון ופרטים. זה נושא שונה, זה יכול לקרות לכולם בלי שהם התכוונו. יש הורה חולה נפש, הורה עם פיגור שכלי, יכול לקרות להם. זה יכול לקרות להורה שיש לו הפרעות נפשיות שלא מקבל טיפול, זה משהו אחר, לא נתון בידיים שלהם. בדרך כלל זה גם כלול בתוך המשפחה. כל נושאים שאנו עוסקים בהם, יש בהם הרבה פרטים על בני משפחה נוספים, זה פוגע בצנעת הפרט. אני לא יכולה להעביר למי שבודק את כל הפרטים על מישהו אחר שכלל לא פנה, יכולה להגיע למצב שלא יכולה לתת כל תמונה מלאה, כמו שלא יכולה לצאת בתקשורת להגיד על מי שמתקיף אותנו שהוא פסיכופת, חולה נפש.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אלה תלויות מבוררות שעברו את השלב של דחייה על הסף.

עו"ד בתיה ארטמן: מזה אני חוששת בדיוק. זה לא רק הוא, בנושא הזה מעורבים עוד אנשים שלא יודעת באיזה סמכות אני יכולה לעביר את המידע – על פי חוק, יש חוקים שאוסרים עליי להעביר מידע על זה. איך אוכל להעביר? אם אדם פונה, אני נגיד הוא מוותר על סודיות שלו אז מילא. וגם אז יש מקרים שאצטרך לקבל אישור בית משפט, זה לא גוף שיש לו סמכויות בחוק. איך אוותר על פרטיות של אנשים אחרים כדי לספק תשובה על תלונה, חייבת להעביר פרטים עליהם. זה שונה. מפה יתלונו עליי מצד זה, ואחר כך מצד זה. אני יודעת שהרבה דברים דומים לפרקליטות ומשיקים, יכולה להבין מצוקה שלהם, גם אנחנו חושבים שיש מספיק מנגנונים שמבקרים. לא חושבת שפרקליט שעושה שליחות מצד המדינה, צריך לחשוש שמישהו יכול לדלג על תחליכים מסודרים ולהמליץ על פיטורים שלו. אבל במטריה שלנו זה יותר מזה, זה לא אדם לבד. מה שיתלונו ויבקשו זה לא רק על התנהגות. הם רוצים שישנו את החלטה, או ישפיעו לטווח ארוך – חוק הנוער זה דבר מתמשך, כל כמה זמן צריך ללכת לבית משפט – יגידו עכשיו תלך שוב, אז אתה

תיזהר. זה שונה מפרקליט ששם נגמר התיק, מזה אני חוששת, זאת מטרה של "העליהם" שעושים על עובדים סוציאליים שופטים ועורכי דין שדנים בנושא. זה עוד כלי שמשחק לידיהם, שבסופו של דבר יפגע לא רק באנשים שעוסקים בכך אלא גם באנשים שזקוקים להגנה. אני לא רוצה להפקיר אוכלוסייה זאת. לא חושבת שמנגנון נוסף של ביקורת, עדיף על שמירה על אותם אנשים שזקוקים להגנה. אי אפשר לוותר על זה. אתן לך דוגמאות מהפרסומים, הבאתי לך רשימה של מה שעושים לעובדים סוציאליים, רק להתרשמות. או תמונות.

עו"ד מיכל ברגר: מכונית עם שלט מול בית של אורנה הירשפלד, יש תמונות שהיא כמו חומר הדברה, גולגולת ופרצוף שלה בפנים.

עו"ד בתיה ארטמן: זה הגיע למצב שהפרקליטות ייצגה פקידת סעד בתביעת לשון הרע. זה עבר את כל הגבולות, ששמו עליה דמות של נאצי, ראש של כלב. זה אנשים חסרי גבולות, אנשים ששום דבר ממה שאתה חושב שצריך להתנהג בכלל הם לא מפנימים. יש להם מטרה, לא מעניין אותם. אם מעניין אותך, אוכל להראות לך פרסומים עליי. אנשים אלה בדרך כלל הם חסרי גבולות, אדם רגיל שיש לו החלטה בבית משפט שלא מרוצה ממנה יודע מה לעשות. זה הכבר אחרי החלטת בית משפט, זה אנשים שלא ישימו, והנקמה שלהם עוברת כל גבול. כך הם חושבים שיפעלו – יטרידו וישפילו, יש עובדים סוציאליים שהולכים להחזיר את המינוי, לא רוצה שעורכי דין יגידו שלא רוצים להופיע בתיקים בחלק של פרקליטות.

עו"ד רינת וייגלר: שאלת לגבי למה הפרקליטות כן ואנחנו לא. אנחנו רצינו להדגיש שאנו מצטרפים לפרקליטות, רצינו להופיע להאיר זרקור על התחומים הייחודיים שלנו. נכון שהרבה מעבודה היא מקבילה או חופפת, מה שאפשר לטעון שם אפשר כאן, רצינו ביתר שאת להדגיש את הסיכון שיש בביקורת פרטנית על עורכי דין ספציפיים. בכתב המינוי של הנציבות, וגם הטענות האלה מתחלקות לשניים – היכולת של הנציבות לבקר תהליכים, לקחת נושאים ולבדוק אותם, והביקורת הפרטנית על פרקליטים מסוימים. אנו מתמקדים בתחום השני, בתחום הנוסף שהוא ביקורת הפרטנית.

דבר שני, רצינו להדגיש שבשונה מגופים אחרים, אצלנו בגלל שאנחנו מחלקה משפטית של משרד, יש לנו גם באי כוח יועץ המשפטי לממשלה, 40 עורכי דין, יש גם מחלקה רגילה של משרד שנותנת ייעוץ וחקיקה, עוסקת במכרזים וחוזים. כאשר יש ביקורת של בית משפט לתהליך זה או אחר שנעשה אצלנו, אנו יכולים לתרגם אותו מיד על ידי – כבר היו דברים מעולם – של איזון תיקוני חקיקה, כתיבת הוראות פנימיות, מתן הוראות מקצועיות בשטח, להקים ועדת ביקורת פנימית. החיבור אצלנו בין באי כוח יועץ המשפטי לממשלה לבין העבודה האחרת שלנו, מאפשרת לנו ליישם. לא כמו שהפרקליטות שולחת מכתב למשרד מסוים ואומרת: לתשומת ליבכם זה פסק הדין. אנחנו יכולים ממש – ויש גם דוגמאות לכך – לתרגם בפועל ביקורות של בית משפט להנחיות ונהלים.

עו"ד בתיה ארטמן: עוד משהו לסיום, על נושא של עובדים.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: היועץ המשפטי לממשלה, הוא גם בין גורמים המבקרים!

עו"ד בתיה ארטמן: כן.

עו"ד רינת וייגלר: נדרשים לתת מענה לפניות שלו.

עו"ד בתיה ארטמן: אנו כפופים למחלקה האזרחית בפרקליטות המדינה, מקיימים יחד ישיבות אם יש פניות. גם היועץ המשפטי לממשלה מעביר לנו פניות, והם מקבלים מאיתנו תשובה.

עו"ד ליאורה אברמוביץ: גם מופיעים בערעור בבית משפט עליון על התיקים שאנו מטפלים בהם. ערכאה גבוהה.

עו"ד מיכל ברגר: יש גיבוש החלטות עקרוניות.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: כל הנחיות הוראות, ההתייחסויות למצד יועץ משפטי, לפרקליטים במשרד המשפטים, אתם כפופים, ברשימת תפוצה.

עו"ד בתיה ארטמן: בוודאי. יותר מזה, היות שאנו מתעסקים בנושאים שיש להם דינמיקה, כל הזמן יש דברים חדשים בנושאים של אימוץ של זוגות חד-מיניים, פונדקאות, כל הזמן יש דינמיקה, כל הזמן אנחנו בשיתוף פעולה, ממש חלק אינטגרלי.

רוצה עוד לומר על נושא הערכת עובדים. אני בעמדה – וכך אני נוהגת – שכל מנהל רוצה עובדים טובים. אני לא רוצה שאצלי במערכת יהיו עובדים לא טובים. יש לנו מערכת בקרה, ונוסף למערכת בקרה שלנו שאנחנו מעריכים את עובדים ורואים מה קורה, יש היום במדינה מסלול חדש – יש חוברת מפוארת מפורטת – שאתה צריך לבחור כמה כאלה שיהיו מצטיינים ויקבלו בonus, יש מערכת בקרה היום גם מצד הנציבות, מערכת בקרה מדוקדקת. רק לעשות את הערכת עובד תזה, זה

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: חוות דעת ממונה.

עו"ד בתיה ארטמן: ממונה ישיר, ממונה עקיף. יש מערכת שלמה של הערכת עובדים, חדשה, עוקבים אחרי העובד אחרי שנה אם ביצע, יש כל כך הרבה מנגנונים. אני חושבת שעוד גוף כזה, חוזרת ואומרת מה שאמרתי בתחילה, נראה לי שנוק יעלה על התועלת. וחבל. אם יש עוד למישהו לחוסף.

עו"ד מיכל ברגר: אולי ממקום מושבי כפרקליטה שמופיעה בבית משפט, אני חושבת שמה שיפה בזירה המשפטית זה שעד היום היתה מאוד נקייה. אפשר היה להיכנס ולהשאיר את רעשי רקע אלה בחוץ. גם אם אני יודעת שמדובר במתלונן סדרתי, המשרד יתמודד עם התביעות, אבל אני פה ויכולה לטעון לסיכון לילד שלו, בלי שאחשוש למשרתי, לקידומי, לשמי הטוב. יכולה באמת להיכנס לבית משפט, להגן על שלומו של הילד בלי לחשוש לעצמי. כל הביקורת האישית הזאת הופכת את קערה על פיה. כדי להתמודד עם אב או אם שפוגע בילדיו, אני צריכה לגעת במקומות הכי כואבים וקשים, וחייבת לעשות זאת באופן נקי בלי לחשוש לעצמי. זה מחבל בזה, זה לא פשוט אם אני מדמיינת ויזואלית איך זה קורה.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: שמעתי את הפן שלכם. הופיעו בפניי אנשים מהמתלוננים הפוטנציאליים. הם אומרים נכון, יש כמות מסוימת של תלונות שבאות להתחשבן עם הפרקליט ולהעלות טענות שווא. אבל יש גם מקרים של תלונת אמת, ואומר אותו אדם שטוען את הטענה הזאת: אני רוצה תלונת אמת שיהיה גוף ניטרלי שאני מאמין בכוונותיו ובאובייקטיביות שלו, גוף מקצועי, היום – הוא אומר – לא אומר שהוא צודק, אני מדבר על הטיעון, היום אין לי מנגנון כזה.

יש עוד פעם את נציבות שירות המדינה, שזה חלק מתמערך ויש לי את הביקורת הפנימית של הממונה, ויש לי את נציב תלונות הציבור על שופטים, אבל אין לי גוף ייעודי שמטפל רק בתלונות אלה.

עו"ד בתיה ארטמן: למה צריך גוף ייעודי רק לזה?

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: כי אחרת הכל נשאר בפנים, אמר לי מישהו כדוגמא – התלוננתי, ואמרו לי בסדר, אתה צודק. נו? אז מה? מה קרה? אמרו לי שאני צודק. אבל אין לי, אני רוצה לדעת מה עשו, איך טיפלו, האם בכלל טיפלו. אומר: כתבו לי אתה צודק. מה אני עושה עם" אתה צודק" בתלונתך?

עו"ד בתיה ארטמן: על כל עובד יש ממונה. כל שר שחדש שבא, דבר ראשון שמגיע אליו זה תלונות מכל גורמים האחרים, אנשים יודעים למי לפנות להתלונן.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הוא יודע למי לפנות.

עו"ד בתיה ארטמן: הוא לא מאמין במבקר המדינה, לא בנציבות שירות המדינה, לא בשר?

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הוא מאמין, אבל הוא אומר שמבקר המדינה עוסק בכל משרדי הממשלה ומוסדות ציבור, אין לו התמקצעות, אין לו את כל הידע שיכול להיות למבקר חיצוני שמתמצא בנושא.

עו"ד בתיה ארטמן: אולי בנושאים שלי יהיה לו, בנושאים אחרים לא.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: לא יכול להעלות על דעתי שיש גוף שמתמצא בכל הנעשה במדינה הזאת, ומכאן הטענה. גוף שמתמקצע בנושא מסוים יהיה אמין יותר על הציבור, את החלטותיו יקבלו יותר בהבנה והסכמה, לא כאשר הביקורת היא לגוף פנימי. הטיעון אני לא בא לגונן עליו, אני רק אומר לאור מה ששמעתי כאן, אני עובר לצד השני ואומר מה הטיעון שכנגד. הוא אומר: התלוננתי, לא יודע מה קרה עם זה, אמרו בסדר.

עו"ד רינת וייגלר: אני אציין שני דברים. קודם כל אנחנו יודעים שיש תלונות על כל מיני גורמי ביקורת במדינה וגורמים פנימיים במשרד, שהתשובות שמתלוננים מקבלים הן לא מספיק מפורטות. צודק מי שמתלונן, אם מקבל תשובה תלונתך מוצדקת, ואין המשך לתלונה שאומר

עשינו כך, הבהרנו את נהלים, קראו לעובד לשיחה, והבהרנו לו, וכמו כן גם שינינו את הנחיות, צודק לגמרי שזו לא תשובה. אני חושבת שמערכת כפי שהיא בנויה היום – לא שחפה מטעויות – מאפשרת גם היום מתן תשובות מעין אלה. אנחנו נתנו, יש לנו דוגמא של פסק דין שהגיע וביקשו העברת העתק ליועץ משפטי, לשר. אז שינינו הנחיות, יזמנו תיקון חקיקה. – המערכת יכולה להשתפר במתן מענה. מי אנחנו כמתלוננים יודעים שאנחנו מקבלים תשובות מרגיזות: תלונתך נבדקה ונמצא מוצדקת, ללא המשך. אנחנו לפחות סוברים שיש מקום לטייב את מערכות הקיימות, לדרוש מהן, ממני כממונה, לתת תשובות יותר ברורות, אנחנו נאבקים באנשים שמתלוננים פעם חמישית ועשירית באופן של לענות להם, לא באופן של לגלגל מכל המדרגות, אלא לענות באופן ענייני למרות שפעם 7,000 שהם פונים. בהבהרות והנחיות למערכת איך היא נדרשת לענות, יש אולי מקום להנחיות נוספות, לטיוב, אבל לא על ידי הקמת גוף חיצוני. כמו שאומרים לנו, באים עם הצעת חוק, צריך להקים רשות שהיא פתרון לכל דבר, כי משרדי ממשלה לא יכולים לנהל את הדברים. משרדים צריכים לשפר תפקוד, אבל פתרון של רשות אינו פתרון. כאן מערכת חיצונית אינה פתרון.

דבר נוסף, גם בהקשרים האלה, גם בעיות הסודיות, גם ציפייה של אוכלוסיות מסוימות למתן מענה – אם תהיה ביקורת חיצונית ויגיעו למסקנה שדברים צריכים להשתפר, עדיין זה צריך להתנהל לפי התקשייר, האופן שבו מפטרים עובד קיים, הנחיות לשכת עורכי הדין איך מפטרים בעיני עומדות. הנציבות לא תוכל באופן עצמאי לפטר, איש לא מעלה זאת על דעתו. אני חושבת שטיוב המערכת הקיימת, דרישות למתן תשובות ברורות ומנומקות, ולא דחייה על הסף במכבסות מילים – כל זה כן, אבל לא פתרון של מערכת חיצונית. זה לא ישפר את המצב.

עו"ד בתיה ארטמן: לגבי הטענה – אם זה בזירה שלנו או של הפרקליטות זה הזירה המשפטית, זה שם. אם מישהו חושב שפרקליט התנהג בצורה לא טובה, יש לו כתובות. הוא רוצה – עוד מעט ירצו שלרופאים יקימו ולמהנדסים יקימו גוף חיצוני, למה רק לנו? כל אחד ירצה כתובת חיצונית? לא חושבת שלפעמים לא צריך לעשות בדיקה חיצונית עם גופים חיצוניים?

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: מבקר המדינה זה גוף חיצוני.

עו"ד בתיה ארטמן: נציבות תלונות הציבור זה בדיוק בשביל זה, יש מחלקות שכל אחת מתמחה במשרד אחר. יש מחלקה מתעסקת במשרד הרווחה, היא מכירה את המערכת. זה קיים. יש טענות ותלונות.

עו"ד מיכל ברגר: ועדת ביקורת של הכנסת.

עו"ד בתיה ארטמן: זה קיים. אותם אנשים שדיברתי עליהם הם גם מגישים תביעות אישיות. לפעמים הם חוששים שאולי בארץ יהיה להם קשה להגיש תביעה, הם הגישו נגד עובדים ושרים כולל נגדי תביעות בחו"ל, הם עושים נזק למדינה, כי מופיעים בכל מיני פורומים ומשמיטים. אבל זה דבר אחר. עלה למדינה הרבה כסף להגן – לטעון את טענות שלנו, לא הענייניות אלא איך לדחות זאת על הסף – זה מקבל תאוצה, זה לא יאומן. יום אחד הייתי בארה"ב, אמרו לי תיזהרי

לא לקחת כל מעטפה, אולי את לא חוזרת. אתה מבין למה זה מגיע? או שצריך להתקשר לילדים ולומר אל תפתחו את הדלת, את השער. אלה אנשים אלה, שהתלבשו עלינו, על שירותי הרווחה. לא מכירה תופעה זאת במקום אחר. הם התלבשו עלינו, בגלל שזה נוגע בדבר הכי אישי של כל בנאדם. אני מבינה את זה, אנחנו מגלים לזה אמפתיה, אבל כשיוצאת המלחמה, כשהיום הראו לי ביוטיוב שמישהו עושה כנס – ארגון א' זה אבא – שהוא אומר, הוא אומר אני לא מבין איך עד עכשיו לא הורידו לפקידת הסעד את הראש. המדינה חסרת אונים, לא עושה להם כלום. להם לא עושים כלום. והם יכולים לעשות לנו מה שהם רוצים. אבל זאת נקודה אחרת. יש להם עכשיו עוד כלי, התביעות. יש להם מתנדבים רבים שמגישים בשמם תביעות בחו"ל, עוברים ממדינה אחת לאחרת. זאת האווירה. אנחנו לא רוצים לפגוע באנשים שזקוקים לנו. כשעובד לא טוב, יש מספיק מנגנונים היום לראות מה קורה עם העובד הזה.

עו"ד ליאורה אברמוביץ: רוצה להדגיש משהו. נושא של תיקים שלנו בבתי משפט לא נגמרים, הם מתמשכים. הורה שיפנה אחרי 20 שנה ויבקש לראות את הילד שלו או יש לו תלונה שאף אחד לא ענה לו בלשכת שירותים חברתיים, כל פנייה כזאת נטפל בה. הדלת תמיד פתוחה לאנשים אלה, זה משהו מתמשך. לא כמו תיק פלילי כתב אישום שנגמר. זה משהו שמתמשך עם החיים, כי תיקים שלנו הם החיים, לא יהיה מצב שלא תהיה התייחסות עניינית שלנו לכל פנייה לא משנה אחרי כמה שנים, אין התיישנות, יש לנו גישה לתיקים לכל אורך החיים, הם לא נגזזים. זה שונה מפרקליטות הרגילה.

עו"ד רינת וייגלר: דוגמא לנושא שביקורת המדינה בחרה להתייחס לתחום שלנו. לפני מספר שנים היה בכמה פעמים של בדיקות חוזרות – אנחנו לוקחים ברצינות את בדיקות מבקר המדינה, יש לנו מאבקים, אנחנו מוציאים נהלים – למשל תחום אפוטרופסות אנחנו ב"כ יועץ משפטי. מבקר המדינה נכנס ללשכות משפטיות, בתן תיקים שנפתחו ונסגרו, ראה תהליכים, נתן ביקורת. בעקבות זאת מספר פעמים שינינו נהלים, הקפדנו הקפדה נוספת על עמידה בלוח זמנים. לא היה חיפוש אחרי פרקליט מסוים, אבל היתה יכולת ללמוד את תחום אפוטרופסות לעומק – אפרופו גוף מקצועי – לשמוע מעו"ד איך מתנהלים, מה עומס, מה כוח אדם לרשותנו, בסוף להוציא דוח ביקורת, יש לנו עד היום מספר נהלים שיצאו בעקבות אותה ביקורת. יש כלים לבחון לעומק סוגיות והתנהלות.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אם אני מסכם בשתי מילים, אתן אומרות שאין צורך בנציבות בכלל. לא לעניין הביקורת ולא לעניין ביקורת מערכתית ולא לתלונות פרטניות נגד העובד. למעשה אין צורך. אתם אומרים אל תתקן מה שעכשיו – לפי המנגנון הקיים שמבוסס על מסמך העקרונות, שאתן בוודאי מכירות. תחזיר את הגלגל אחורנית לפני הקמת הגוף הזה.

עו"ד רינת וייגלר: יותר מזה. אנחנו גם אומרים שיש אפשרות – אנו לא טוענים שהכל היה מצוין

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אני מדבר על עמדתכן לגבי קיום הגוף שקוראים לו נציבות. אתן אומרות אין צורך בנציבות, לא לעניין הביקורת לא לעניין התלונות הפרטניות. צריך בכלל

לבטל את המוסד שהוקם, אמנם לא על בסיס חקיקה אלא על בסיס הוראות נוחל, צריך לבטל את כל המוסד הזה. זו המסקנה.

עו"ד רינת וייגלר: זו מסקנה. אפשר לטעון גם טענה חילופית. קודם כל כן, אנחנו כן חושבים שיש מקום ואפשר לחדד ולשפר את מערכות הקיימות. מודעים שיש קושי במערכות הקיימות, לא חושבים שהכל בסדר. יש מקום לשפר.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אבל לא באמצעות מנגנון של נציבות.

עו"ד רינת וייגלר: לחילופין ככל שיימצא שיש מקום לסוגיות מערכתיות, שיש מקום לנציבות ספציפית לנושא של טענות מערכתיות שהנציבה רוצה לבדוק סוגיות – יש לה רשימה שלמה, תוכנית עבודה – ככל שיגיעו למסקנה שזה המקום, שכן יש מקום לגוף כזה, אנחנו עדיין חושבים שאותו גוף לא צריך ליזום בעקבות כך ביקורת ספציפית על פרקליט מסוים – -

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: את הולכת לקו הגנה השלישי. קודם כל לא צריך בכלל, עכשיו גם אם אנחנו אומרים לא צריך, צריך אבל לתקן את הקיים.

עו"ד בתיה ארטמן: זה חלק מהטיעון הראשון. נוהל עבודה רגילה שאם מגלים ליקוי.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: זה קן ההגנה השני, להשאיר את הביקורת. בכל מקרה לבטל את התלונות הפרטניות.

עו"ד בתיה ארטמן: אני אומרת שמקימים גוף חדש, זה בדרך כלל גוף שאין פונקציה אחרת שממלאת תפקיד זה. כשיש כל כך הרבה פונקציות, וחוששים לגבינו לפחות שפונקציה זאת תוכל להזיק, אנחנו חושבים שלא צריך.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: תודה רבה.

עו"ד בתיה ארטמן: נעביר לך את הנתונים.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הטענה שלכם שעצם הגשת התלונה והאפשרות להגיש תלונה – מה שאת הדגשת – הטיפול בתלונה לאחר שהוגשה, כל זה יוצר מצב שצריך למנוע אותו.

עו"ד רינת וייגלר: כן. תודה רבה.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: תודה רבה.

הישיבה הסתיימה: 15:00

מדינת ישראל משרד המשפטים

הוועדה לבחינת פעילות נציבות הביקורת על מערך התביעה ומייצגי המדינה בערכאות

ירושלים, כ"ז תמוז תשע"ה
14 יולי 2015
מס' מכתב: 027-99-2015-003721
(בתשובה נא לציין מס' מכתבנו)

פרוטוקול מס' 12
ישיבה עם עו"ד דרור ארד-אילון.
שהתקיימה ביום ראשון כ"ח בתמוז התשע"ה (12 ביולי 2015), בשעה 15:30

נכחו:
יו"ר הוועדה, כבוד השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג.
עו"ד איילת לוי, מרכזת הוועדה.

עו"ד דרור ארד-אילון.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: ביקשת להופיע, נעניתי כמובן לבקשה ואני אשמח לשמוע מה בפיד.

עו"ד דרור ארד-אילון: אני רוצה להתחיל מלידתה של הנציבות. אני חושב שהנציבות היא קשובה לרחשי לב של הרבה אנשים שעוסקים במקצוע ונתקלים במקצוע של אכיפת החוק לאורך השנה. התחושה היא שהמערכת היא הרבה יותר חזקה מכפי שהיא מודעת לכוחה, על כן היא הרבה יותר רגישה ופחות מדי פתוחה לביקורת, המערכת חשה שהביקורת תוקפת אותה ולכן היא לא פתוחה לביקורת. היא סגורה לסוגי עיסוק, למעט הגרעין הקשה של אוכפי החוק. גם סניגורים, גם סניגורים ציבוריים, גם מומחים שנתקלים במערכת, גם נאשמים שיש להם עין מרוחקת יותר מעצמם – יש מקרים אלה – הם בתחושה שמערכת הפסיקה להיות קשובה, והיא בתחושה שהיא חלשה ורדופה. זאת תחושה רעה לגוף חזק, כי אז הכוח מכפיל את עצמו. לכן, הקמת הנציבות, לא חשוב באיזה מתווה, תהווה מענה לרחשי לב של הרבה אנשים שהסתכלו על המערכת בכאב וחשו שהיא הולכת לאיבוד.

בצד המוסדי, אקדמאים הם בעד המערכת הזאת. אני מכיר מרצה שאמר: לפני 40 שנה כשהתחלתי, הייתי פחות ביקורתי ועכשיו אני יותר ביקורתי. הצעירים שמתחילים היום, באים עם חוש ביקורת, ככה זה היום. זאת נקודת מבט חשובה בעיניי כי היא מלמדת שזה לא סוג של

קנטרונות כלפי המערכת, אלא זה צורך. התלונות על המערכת מתבררות, בתיקים בודדים הייתי מוכן לקחת חלק - בדרך כלל כשותף פסיבי - לתלונה.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אני שואל אותך כמי שמעורה בנושא האתיקה בלשכת עורכי הדין, האם לגבי החלל הזה שאתה מדבר עליו, אין מנגנונים שבאים לענות לצורך שאתה מדבר עליו?

עו"ד דרור ארד-אילון: התחושה היא שלא. יש לי תשובה קצרה ותשובה ארוכה. התשובה הקצרה - במשך 20 שנה אחרונות, לדעתי יותר, היו שני מקרים של תלונות בודדות נגד פרקליטים, הרוב הגדול היו תלונות בעלות אופי די קנטרני. אדם שבא להתלונן, הפגיעה מדברת ולא השכל. אני זוכר שתי תלונות מאוד רציניות, לגבי חיסיון בפרשה שעודנה מתבררת כבר חמש שנים עם שתי פרקליטות שעומדות לדין. לא יודע אם יורשעו או יזוכו. שני מקרים ב-5 שנים זה תת אכיפה. גם נגד סניגורים יש מעט מאוד תלונות. מנגנון האתיקה אינו יעיל לסוג בעיות אלה שרלוונטיות לגבי ביקורת על מערכת שיש לה כוח ביד. זהו מנגנון טיפול או בטוח ארוך על נורמות, התבטאויות וכי, או באופן ספציפי על התנהגויות חריגות. אבל הבעיה היא לא התנהגויות המאוד חריגות, הן מתישהו מתפוצצות, מדברים על ההתנהגויות הרגילות. האתיקה לא עושה זאת.

ביקורת הפנים של המשרד לא מסוגלת לעשות זאת, אין לה כלים, גם לא למשרד מבקר המדינה. כל הגורמים שאומרים שיש גופי ביקורת, אף אחד מהם לא באמת מטפל באכיפה הזאת. עובדה שאתה מסתכל על מערכת, זה לא עבד, אף אחד ממנגנונים אלה. המנגנון שאני הייתי בתפקיד משמעותי בו, לא עבד. אגיד משהו על אתיקה, כיושב ראש ועדת האתיקה הארצית של לשכת עורכי הדין, שהוא בעצם פרקליט מדינה בזעיר אנפין, הרגשתי מחסור גדול בנציבות בביקורת על ועדות האתיקה בבתי הדין.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: לא חששת שהנציבות הזאת תתחרה בזה?

עו"ד דרור ארד-אילון: לא, גם על זה אדבר. היו תלונות לוועדת אתיקה על התנהגות של חברי ועדות אתיקה ושל דיינים, קבענו שאנחנו לא זנים בהתנהגות של חברי ועדות אתיקה או דיינים בתוקף תפקידם זה, כי אם דיין התבטא לא יפה במהלך הדיון, הוא לא עושה זאת סתם כעורך דין, הוא דיין; אני ככובע של ועדת אתיקה שבא לפניו לא יכול לדון בו. כך חשבנו וזו העמדה שהתקבלה.

מי ידון? אמרתי נקים מערכת כמו שהוקמה לשופטים שתדון בבתי דין ובוועדות אתיקה, מדובר במספר יחסית קטן של אנשים, אני חשבתי שזה נחוץ. גם אם יהיה לי לא נוח. כשיש הדלפה, מי יבדוק? כשיש התבטאות לא ראויה של חבר ועדת אתיקה בעיתון, מי יעיר לו? כשהפרוטוקול לא משקף כהלכה את דבריו של חבר בית דין, מי יעשה סדר? הרושם שלי בפנים הוא שזה נחוץ ולא צריך לפחד מזה. אולי כאן המערכת חלשה או לא כל כך חזקה ולכן היא לא עיוורת לחולשותיה,

כלומר, הפרקליטות חזקה ולכן עיוורת לחולשותיה. במקרה אחד אמר בעיתון חבר בכיר שלפעמים בלחץ עושים טעויות. ואני אומר – אם זה רמז סמוי לכך שביקורת היא לא דבר נכון, מישהו עושה הנחה כזאת לנאשם שבלחץ הדברים עושה טעויות?, הרי אתה עומד לדין על זה.

המערכת חזקה ומבוהלת, לא קשובה לביקורת גם כשהיא באה מבית המשפט. היא עושה דברים קשים, היה בעיתון פרסום על פרשה שלא נחקרה... די לראות את הפרטים, להבין שהיתה תקלה משמעותית בטיפול בחקירה, מי יבדוק אותה אחרי עשר שנים. יש מקרה שתיק מוכן ולא מגישים אותו 5 שנים, מי ייתן את הדעת על דברים אלה? למה שלא יהיה גורם שיבדוק זאת?

טיפולתי במקרה שימים לפני מועד חלוף הזמן מבחינת התיישנות (או לפני שהקטין היה בן 18) התעוררו להגיש תיק על ניסיון אונס נגד קטין. צריך לזה את אישור הייעוץ המשפטי, אמרו לי בוא לשימוע מחר, שיכנעו אותי ללכת... הם שמעו אותנו באריכות, הוויכוח היה אם נסכים לעשות זאת את הדיון בכתב ואכן עשינו זאת בכתב. באותו ערב היתה השלמת חקירה, מזעזעת, הוגש כתב אישום, צעקנו כי כתב האישום שאתם לא מסתכלים על החומרים, בסוף הנאשם זוכה זיכוי מלא, קיבל פיצוי מלא לפי סעיף 80 לחוק העונשין וגם ולא לפי סעיף 80 לחוק העונשין, מדובר היה במאות אלפי שקלים. כלומר, היתה הכרה בטעות, אבל הוא הועמד לדין על ניסיון אונס, לא בטוח שכל שופט היה מזכה אותו, ואז אז חייו היו נמחקים.

אין סניגור שלא יבוא עם 15-20 מקרים כאלה, שהתובע אמר לא אמת שאי אפשר להכחיש בדין על חומר החקירה. אלה דברים שקורים. כל אדם שעוסק במערכת יודע שיש מקרים שמומחה שאומר שקרה לו כך, בנאדם שאומר שקרה לו כך – לא צריך לאסוף את הדוגמאות האלה כדי להגיד שהמערכת לא טובה. צריך לאסוף דוגמאות כדי להבין שזו מערכת ללא בקרה שיטתית אשר הופכת למערכת שיש בה יותר מדי טעויות.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: היית ממקד את הפעילות של נציבות שאתה מאוד-מאוד תומך בה, בקיומה, האם היית ממקד את פעילותה בתלונות פרטניות או רק בתלונות או בביקורת מערכתית פלוס תלונות פרטניות? מה אתה רואה כמבנה מומלץ?

עו"ד דרור ארד-אילון: בלי אפשרות לתלונות אישיות, אין טעם.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: בכל זאת קיימים גופים לכך. אז אמרנו הלשכה, אולי לא מגישים אליה היום תלונות.

עו"ד דרור ארד-אילון: אי אפשר להגיש. אי אפשר להפוך טעות קשה בשיקול דעת לעבירה אתית.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אתה אומר שלשכת עורכי הדין עוסקת באתיקה נטו. לא מעבר לאתיקה.

עו"ד דרור ארד-אילון: בענייני אתיקה יש זהירות. בכל תיק עשירי אפשר להגיד: בוא נראה אם הוא נאם כהלכה או לא. אם זה יהיה כך סניגורים יחתימו לקוחות שהם לא יתלוננו.... הציבור

הכללי שלא עומד לדין בעצם אומר: הפקדתי בידי מערכת כוח, אני בתחושה מצטברת שאין לה מדדים, לא מדובר בכוח משחית חס וחלילה, אבל אין עליו בקרה מתמדת וזה כשל, לכן אני רוצה לעשות בקרה כי הבקרה היום לא עובדת.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: יש עוד גוף - נציבות שירות המדינה כדוגמא לעוד גוף שמטפל במשמעת שאמנם נוגעים רק לעובדי מדינה, אבל הוא אחראי על נושא...

עו"ד דרור ארד-אילון: לא בתחום הזה. נתחיל בעובדות. הכל היה יכול לקרות, יכל להיות שמבקר הפנים יהא מאוד אימפריאליסט, אקטיביסט, ויש חשש שהוא היה הופך את ביקורת פנים במשרד משפטים למעצמה של בקרה. יכול להיות שמבקר המדינה שהיה מחליט להציב כרפרנט למשרד משפטים היה עושה זאת, או הדבר היה נעשה בנציבות שירות המדינה. אבל עובדה שזה לא קורה. אף אחד ממנגנונים אלה לא מיועד לסוג ביקורת שכשנגמר תיק ושואלים איך היה, איך הוסתר חומר ריאות, איך אדם לא פתח עיניים לראות מה עוד יש לפניו, מה עם השימוע.

בתיק מסויים נפגשתי עם תובעת. האדם היה במעצר ואני ביקשתי מיני שימוע... אפילו שלא מגיע לי, אבל מדובר היה בתיק רצח שעורר סימנים מכבידים לפני שידענו מה הפרשה, היא לא יכלה לפגוש אותי, הסכמתי - נפגשנו בבית קפה כי לא הייתה ברירה, כלומר, נפגשנו באופן חצי פורמלי. הפרקליטה ישבה וכתבה את כל ההערות שלי ואת הטענות, תזה שלמה...

הטענה המרכזית בתיק היה שהוא שהאדם אמר שהתקבלה שיחת טלפון בחצות ולכן נסעתי לאבא. מטייחים בו בחקירות שאין שיחת טלפון כזאת, שזה אליבי מפוברק... אנחנו לא ידענו אז איך יכול להיות שהוא נשבע בנקיטת חפץ, והוא משקר, בנוסף, אשתו אמרה שאכן היתה שיחת טלפון. השוטרים אמרו שאין שיחה.

בחומר החקירה מצאנו את שיחת טלפון, ידענו שהפרקליטות ידעה עליה שבוע לפני הגשת כתב אישום והם שינו את אופן החקירה כדי להתאים לממצא חדש. ישבתי מול פרקליטה בכירה, שעתיים בשיחה פתוחה גלויה מקצועית וטובה מאוד אשר בה היא כתבה כל מילה, כשאמרתי אני לא יכול להסביר את עניין שיחת הטלפון ושהוא התעקש שהיא היתה, היא ידעה על השיחה הזאת עוד לפני הגשת התיק.... זה דבר שרק בכלים מקצועיים אפשר לבדוק.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אדם שלא יודע בדיוק את גבולות הסמכות מגיש תלונה ללשכת עורכי הדין על פרקליט ולא לנציבות - מה עושה הלשכה?

עו"ד דרור ארד-אילון: תלוי על איזה אדם נפלת. יש הסדר בוועדה הארצית של הלשכה, ויש הסדר בוועדה המחוזית בתל אביב.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הצעה של ועדה המחוזית לא התקבלה.

עו"ד דרור ארד-אילון: לדעתי, הוועדה הארצית צודקת.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אז מה אתה מציע, מירוץ סמכויות?

עו"ד דרור ארד-אילון: צריך שיתוף פעולה. כל אחד צריך להיות אחראי בתחומו, אם מגיעה תלונה שמעוררת שאלה אתית, ועדת האתיקה צריכה לדון?

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הגבול הוא חד:

עו"ד דרור ארד-אילון: ברוב המקרים כן. התנהגות לא הולמת, שקר למפגיע בבית המשפט, חוסר נאמנות ללקוח (כי הפרקליטות לא מתלוננת על פרקליטיה), פגיעה בחיסיון – די נדיר. אבל מישהו יפנה לפרקליטות בטענה שפגעה בחיסיון?

דיינד וינר ז"ל, היתה החלטה לא לחקור באזהרה. דיינד וינר ז"ל העלה טענת חיסיון, כתוצאה מזה אמרו שהחיסיון הוסר, זה היה שקר, אמרו לו שהוא כמו אחרון עבריינים. הוא נחקר בעצם באזהרה, בלי לומר לו שהוא נחקר באזהרה. זה עניין של שימוש לרעה בסמכות שניתנה לפרקליטות, לא ברישיון עורך דין, זו לא עבירת אתיקה. בזמנו, לא חשבת שוועדת אתיקה היא כתובת, גם לא ידעתי את הדרך אליה. חשבנו שוועדת שופמן היא כתובת, כי הפרקליטות יצרה מקום שהוא יבדוק את העובדות מצד פרקליטות. זה מה שחסר.

תלונות פרטניות הן קריטיות – זה מה שרצינו, יועץ לענייני התנהלות או גורם עצמאי שעושה איזון לקוח ומערכת. אף אחד לא רוצה מערכת חלשה, בפרשות כמו 512, פרשת הפשע המאורגן ואחרות – וגם בפרשות של הנאשמים שלנו, אם לא היו נאשמים שלנו היינו רוצים מערכת חזקה. כולנו כאזרחים רוצים פרקליטות חזקה ומשטרה חזקה. אבל לא במקרה התחלתי במשהו פילוסופי, של הרעיון של עוד כוח עם פסיכולוגיה של חוסר כוח, שהוא מצב מסוכן לכל חברה. אני רואה איזו הצלחה גדולה קוצר מוסד של הנציבות לענייני שופטים, עם כל התקלות שהוא גורם, אבל ההצלחה היא פנטסטית, אני רואה את המספרים של תלונות האמת מול התלונות הלא מוצדקות...בוועדות אתיקה 12% קובלנות נמצאות מוצדקות, בנציבות לענייני שופטים שיעור התלונות האמיתיות הוא כפול, הרבה יותר טוב. זו אחת המערכות הכי טובות ביחס תלונה מוצדקת לתלונה לא מוצדקת.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: כשנשאלת השאלה למה לגבי שופטים תהא ביקורת ולגבי פרקליטים לא תהא ביקורת, התשובה שיכולה להיטען היא שאנחנו מדברים על שני נושאים שונים, השופט יושב למעלה, מסתכל מה נעשה בזירה, ואילו הפרקליטים נמצאים בזירה עצמה רוויה במתח, רוויה בהתגוששות, וזה מזמין תלונות שווא.

עו"ד דרור ארד-אילון: בוא נבדוק, אם יש תלונות שווא, ניצור מערכת סינון. לא נוותר על מערכת בגלל שימוש לרעה. בלשכת עורכי הדין הבדיקה היא בשני שלבים – תגובה ראשונית אם להפוך

את הפנייה לתלונה, רק אם זה רציני מגישים קובלנה. זו הטכניקה. אני ער לחששות של משרד המשפטים, אני לא מבטל את זה, אבל אני חושב שחלק גדול מהחששות מוזן מפחד לא ריאלי.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הם אומרים שהרבה תלונות נמצאות כתלונות שווא בסוף, אבל עד שרואים החלטה שזוהי למעשה תלונת שווא, בינתיים עוברים שבעה מדורי גיהנום.

עו"ד דרור ארד-אילון: כשעורך דין התקשר – קיבלתי תלונה זו, הלקוח שתה לי את הדם, אני לא רוצה להגיב, זה מרגיז. אני מדבר על תלונות לוועדת האתיקה. אמרתי לו: תשמע, קיבלנו נכס שאין לו כמעט תחליף ותקדים, חושבים שהוא חיוני – זה אוטונומיה משמעתית. לפעמים צריך לענות על תלונה אמיתית, שקרית, חצי שקרית, זה כמס על לשכת עורכי דין שיש אוטונומיה משמעתית, תתייחס בכבוד, כך יהא יותר קל יהיה לגנוז תלונות.

הכוח שקיבלתם בא עם תג מחיר, תג מחיר הוא בדמות הביקורת. אבל מה שהיה עד היום זה לא ביקורת, לא היה למי לפנות. מח"ש לא טיפלה בתלונות נגד שוטרים, נציבות שירות המדינה לא טיפלה בתלונות, משרד מבקר המדינה עוסק מדי פעם בנושאים ברזולוציה כזאת: אם יש 5 תיקים חשובים – הוא יטפל באחד מהם.

חיוני שיהיה גוף כזה עם מעמד. גוף זה לא צריך להיות בתוך החלטה של משרד משפטים, זה שגיאה, צריך להיות בחוק, החוק צריך לפתור ממשקים עם מערכות אחרות. צריך להגיד בקווים כלליים מה הפתרון כשיש תלונות מקבילות. אם אדם גם מטעה את בית המשפט וגם מדבר לא בצורה נאותה, זה יכול להיות גם ביחד: ברמה אתית ואחד ברמה משמעתית. אבל אתיקה וביקורת מקצועית לא צריכים להיות ביחד, לא יכולים להתנהל במקביל, כשמגיע תיק צריך להחליט לאן הוא עובר. אם האופי המרכזי הוא אתיקה, הנושא יעבור לוועדת אתיקה. אם ועדת אתיקה תחשוב שזה שייך למישהו אחר היא תעביר לנציבה. גם הנציבה יכולה להעביר תיק אתי לוועדת אתיקה.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: היא לא תעסוק בנושא אתי?.

עו"ד דרור ארד-אילון: אני חושב שלא. אם מגיעה תלונה לנציבות שהאופי שלה היא כתלונה של אתיקה, הנציבות צריכה להגיד זה לא בבית ספרי. טוב שיש גוף שזה התמקצעות שלו. תלונה לגבי הפעלת כוח מקצועי, שיקול דעת מקצועי, חייבת שתהיה לה כתובת. צריך להבין את הסנטימנט הציבורי. אמרתי לפרקליטים: אתם עושים טעות, אם אתם אומרים "ביקורת זו לא לטעמי", כבר הפסדת את הקרב, גם אם תנצח.

הנציבה גרסטל... כולם אנשים טובים שרוצים להשיג מטרות טובות, כולם אנשים מהמערכת, לא דניאל ובסטר שיהיה ראש המערכת, בנאדם שבא מהמערכת, יש לו קרדיט שרוצה לטובת המערכת, עכשו עמדה שלו קצת ביקורתית. תריצו את זה, תנצלו שזה פיילוט בהחלטת משרד משפטים ולא בחקיקה, יש תקלות תלכו לבג"ץ.... גם נציבות היא סוג של כוח, גם היא יכולה לפעול לא טוב, צריך תקנון וכללים ושיטה. אבל בגלל שיש אופציה לתקלות, לא לאפשר ביקורת?

ביקורת נקודתית היא יותר חשובה, מהביקורת המערכתית. היא תייצר את הביקורת המערכתית. היא תזוהה את המקרים – גם נקודתית ביקורת צריכה להתעסק בשאלה עקרונית, באיזה תיקים, שסך הכל השיטה עובדת אבל האדם לא היה בסדר. זו הזנה הדדית בין שני החלקים.

אני מאוד אצטער אם זה יוביל לסגירת הביקורת הנקודתית או לצמצום של ביקורת. צריך ספר נחלים מפורט יותר, אומר זאת בלי להכיר את הנחלים הנוכחיים. אני בא מוועדת אתיקה, ב-10 שנים שינינו סדרי דין וראיות, קבענו נוהל ניגוד עניינים, נוהל אחיד לטיפול בתלונות וגם תת נחלים פחות מפורסמים איך מטפלים באדם, ספר נחלים הוא דבר חשוב. גוף צעיר כזה צריך ספר נחלים מסודר, איך מטפלים בביקורת צולבת, מתי מעבירים לביקורת פנים. מגיעה תלונה למשל, שהכל זה על שימוש בקבלות מוניות – שולח למבקר פנים, לחשב. אם אף אחד לא יפעל מתוך רצון, לשאוב תלונה אליו, אלא מתוך הסתכלות אם זה שלי או שלי, בטוח שרוב תלונות יוגשו לנציבות, מעט מאוד יוגשו למבקר הפנים, יהיו תלונות בודדות בשנה לוועדת האתיקה.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: גם לנציב תלונות הציבור במבקר המדינה...

עו"ד דרור ארד-אילון: לנציבות שירות המדינה יוגשו תלונות על פרקליט שהתבטא בצורה לא ראויה, כך התבטא בפסק דין בנציבות שירות המדינה. האם זה חופש אקדמי, או שזה בסדר כחופש אקדמי אבל לא מתקבל על הדעת בבית הדין, גם אם התבטא במטפורה או בדיחות הדעת. היה מקרה שמישהו הלך לנציבות שירות המדינה והגיע להסדר, קיבל עונש, עכשיו התלוננו עליו לוועדת אתיקה. ועדת אתיקה גנזה את התיק, אמרה התיק הזה טופל, אם היה מגיע לכתחילה היינו מטפלים בזה בסטנדרט אֶתי, אבל ה"אקטוס ריאוס" טופל בסטנדרט משמעותי. אף אחד לא הרגיש שגנבו לו תיק. אמרתי: בשמחה רבה, טופל לשביעות רצון כל הגורמים, מעשה עשוי.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: לפעמים יכולים להיות מצבים די סמוכים. למשל, מקרה של עבירה אתית בשילוב עם אי קיום הוראה של היועץ המשפטי לממשלה. מוגשת תלונה על שני הדברים, אתה לא יכול להפריד. אתה מביא את התלונה הזאת לוועדת האתיקה. כלומר, יש פה עניין אתי, והנציבה תאמר: אני אטפל. יש לך דיון בוועדת אתיקה, אתה אומר בנושא של אי קיום הוראה – אני לא אטפל, זה לא עבירה אתית. אז אני משאיר אותה או מעביר לנציבות, זאת אומרת לא יהיה גוף אחד שיוכל לאחד את הדיון בשני הנושאים האלה, לשיטתך?

עו"ד דרור ארד-אילון: גם היום זה כך.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: למשל עובד מדינה, למשל פרקליט, יש לו בעיות גם בדיווח שעות נוספות, וגם בגניבת ציוד מהמשרד. אומרת נציבות שירות המדינה --

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אלה שני מקרים רחוקים אחד מהשני. עו"ד דרור ארד-אילון: זו בעיה ניכרת, שחלק מהפרשה חורג מגבולות נציבות שירות המדינה, חלק בסמכות ייחודית של נציבות שירות המדינה. מה תעשה נציבות שירות המדינה? יש אנשים שעומדים בחוק נציבות שירות המדינה הרי כתוב העובדה שעמדת לדין פלילי לא מונעת דין

משמעותי. זו תפיסה של כפילות. תפיסת ביקורת בכלל בתחום משמעותי זה תפיסה של כפילות ולא איחוד. המיוחד הוא הפלילי, כל השאר הוא כאמור בתפיסה של כפילות.

למשל, אתה יכול לעמוד לדין וועדת אתיקה, או סעיף 75 לחוק לשכת עורכי הדין, בעבירה שיש עמה קלון, או לפי התנהגות לא מוצלחת. הדברים האלה הם חלק מהחיים של המשפט הציבורי. המשפט הציבורי לא חי בתחושה של איחוד, לא עושה קל לשחקנים. אם יש 3 מערכות חוק שחולקות – צריך שכל ושיתוף פעולה, ספר נהלים ובייחוד שכל ישר. אבל רוב המקרים הם לא כאלה, הם די פשוטים. רוב המקרים שלא נבדקים היום הם בעיות בשימוש בכוח שנמסר בדין לפרקליטות ולמשטרה, בכוונה נתנו להם כוח, רק רוצים ביקורת על השימוש בכוח...אני חושב שהצגתי את עמדתי בעניין.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: באופן ברור ומובן.

עו"ד דרור ארד-אילון: אנו זקוקים למוסד הזה. אני מודה על הזמנה שהקשבתם לי בקשב.

הישיבה הסתיימה: 16:10

מדינת ישראל משרד המשפטים

הוועדה לבחינת פעילות נציבות הביקורת על מערך התביעה ומייצגי המדינה בערכאות

ירושלים, י"ג אב תשע"ה
29 יולי 2015
מס' מכתב: 027-99-2015-004222
(בתשובה נא לציין מס' מכתבנו)

פרוטוקול מס' 15
ישיבה עם הגב' שרית דנה לשעבר המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (אזרחי).
שתקיימה ביום רביעי כ"ח בתמוז התשע"ה (15 ביולי 2015), בשעה 16:00

נכחו:
יו"ר הוועדה, כבוד השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג.
עו"ד איילת לוי, מרכזת הוועדה.

גב' שרית דנה, לשעבר המשנה ליועץ המשפטי לממשלה לשעבר (אזרחי).

הגב' שרית דנה : את תחילת דרכי בשירות המדינה עשיתי אצל השופטת בן פורת, לא הייתי חברה בצוות השמונה. בזמנו הייתי המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (אזרחי). ליוויתי באופן חיצוני הליכים משפטיים, נוכח עיסוקי בתכנון ובנייה וברשות המקומיות לכן החוויה שלי ביחס לפרקליט היא לא מהמקור הזה... אני רוצה להציג את תפיסת עולמי כמשפטנית בשירות המדינה ... עימותים הם לא נושא שזר לי. אני מפרידה בין החלק המערכתי לבין זה הפרטני. יש לי גם מה לומר על המערכתי, זוהי ביקורת פנימית שהיא בעצם ביקורת חיצונית. ואם היא ביקורת חיצונית – לא ברורה התוספת של גוף זה.

גופי הביקורת שאנו מגירים עובדים לפי כללים והנה נוצר משהו שהוא לא זה ולא זה...אין לגוף זה את ההגנות שיש למבקר המדינה, ויש לו את הסטיגמה של גוף ייחודי במגזר הציבורי, הנושא הזה שעל הפרקליטים צריך להיות מערך ביקור מיוחד לא בא בחלל ריק.

אני לא מפרידה בין משפטנים לבין עורכי דין, המשפטנות הציבורית נמצאת תחת מתקפה בשנים האחרונות שלא ידענו עליה והמחירים שמשפטן בשירות הציבורי, בפרספקטיבה של ה – 20 שנים האחרונות זה לא דומה לדבר אחר.

במילים אחרות, להיות משפטן בכיר של להיות לפני 20 שנה לא דומה להיות משפטן לפני שנה – צריך לחפש את נקודת החשוואה במגזרים שמתייחסים למצבים שבהם יש גם השפעה, היקף גם שלשיקול הדעת אין לו כללים, ואין לו חוק שמסדיר את הפעילות..... זה דורש חשיבה מערכתית.

בשנים האחרונות המשפטנים נמצאים בליבת המתקפת. והשיטה שבה המערכת הפוליטית לא רק רוצה מצב שבו המשפטנים שלא יעמדו בדרכם, לעיתים, הדרך להשיג את זה הוא על ידי מנגנוני הרתעה שונים, ומנגנוני הרתעה מתחילים בתקשורת – אני לא חושבת שידענו מתקפה בזהותו של משפטן כמו זו שישנה בשנים האחרונות, דרך התלונות בתקשורת עם גוף או בלי גוף, שלא נרתעות מביקורת קשות קטלניות ומכוערת.

משרד מבקר המדינה תורם את חלקו, והיום עובדי מדינה מוצאים את עצמם בכתיבת תשובות לדו"חות ביקורת המופנים אליהם – בשונה מה שהיה בעבר.

אני רוצה לומר משהו על יצירת גוף לתלונות – ברגע שמגישים מכתבים, חלק יותר אישיים וחלק פחות אישיים, מהרגע שיצרת מסלול הרי שהמסלול שינה את המהות.

מדובר בגוף שיצירתו נועדה להזמין תלונות והגשת וחייה והוגשה תלונה, לכאורה, אין בעיה - אתה תשיב על התלונה ולכאורה והכל יהיה בסדר. אבל, מה שנדרש מהם הוא הצורך לעסוק בתשובה לתלונה (המספר הנמוך שהתלונות נמצאו מוצדקות היא ההוכחה למה שאני רוצה להגיד), ... הרי מי שעומד מולם, זה סט של 40 עורכי דין, כלומר, במילים אחרות לא מדובר בתוצאת התלונה אלא עצם ההליך, והצורך להשיב עליה.

לפני שלוש ארבע שנים, עשו רפורמה בתחום הבניה. עבדנו במשך 4 תודשים ולא יצא מזה כלום זה היה אמור להיות חוק מצוין. וכעבור זמן הגיע דו"ח מבקר המדינה שעניינו דו"ח תהליך החקיקה, אני כתבתי תשובה, המשאבים שנדרשו היו עצומים...ככל שאתה צעיר, פחות גבוה בסולם הדרגות, היכולת והזמינות שלך להתמודד עם כך בעיתים יותר. זה משהו שאי אפשר לקחת לא לקחת בחשבון.

רוח הקרב, הנכונות לחיבוק על זכויותיה של המדינה, לפעמים נתקלת בלחץ בית המשפט להתפשר, ...לכן יצירתו מסלול שיש בו מכוון מטרה יש לו השפעה. אנחנו שומעים טוב את פרקליטי המדינה – המשכורות הן משכורות טובות אך השחיקה של הפרקליטים שמגיעים היא שחיקה אמיתית, יש לזה משקל, לפרקליטים לא היה חשק להגיע לעבודה, אם יש מישהו שחושב שאין לזה השפעה חוטא לאמת.

יש גם קצת עיוות – בעולם נורמלי אם פרקליט השתחה במתן תשובה צריך לזמן את המנהל, ואנחנו סומכים על כל השדרה הניהולית, רק לגבי הפרקליטים אין את זה ולא מקבלים את הדבר הזה.

בתפיסת העולם צריכה להיות הבחנה חדה בין ההיבט הניהולי לבין הביקורת. הדין המשמעותי הוא דין פנים ארגוני, לדבר הזה יש יתרונות ויש חסרונות כשהאחד מהם הוא להגן על העובד. אם לא עשית עבירה גדולה אזי הממונה ינזוף בך והעבירה תישאר בבית וזה לא מלווה בפרסום תקשורתי.

נדהר שנוצר כאן הוא הפיכת הביקורת לביקורת תקשורתית בידי מי שמחוץ למערכת – במסמך שהוא מסמך מעין שיפוטי. הרי סופו של יום, גם אם אתה מזוכה אתה לא רוצה להיות בבית משפט. הסיפור שבו אתה צריך להסביר את זה שאתה התמהמהת בתיק ולגורם חיצוני זה אירוע שלא יכול לעמוד על השולחן. העובדה שכל רגע אפשר לשמוע באוזן: "תזהר ממני." זה נותן כלי בידי מי שרוצה לעשות שימוש לרעה בדבר זה.

כבוד השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הטענה שאת מעלה יכולה להיות טענה שאסור להתעלם אך זה לא אומר שצריך "לשפוך את התינוק עם המים" צריך ליצור את החסמים. הרי יש שיטענו שאם רוצים לחזק את אמון הציבור, נייצר את הגוף הזה ובכך אנו יוצרים גילוי. איך מחזקים את אמון הציבור נוכח הטענה שלך?

הגב' שרית דנה: אני לא חושבת שהגוף מחזק את אמון הציבור, צריך להיות שהעברת מסר משר המשפטים ומטה שאנחנו אלו שמנהלים את המערכת. יצירת גוף כזה לא יוצרת ולא מחזקת אמון הציבור זה כמעט זריית חול בעיניים. אני לא חושבת שמחזקים אמון ציבור על ידי סימון גוף באופן זה, אני חושבת שאמון הציבור מחוזק בדרכים אחרות, אני חושבת שמבקרת הפנים של המשרד היא עצמאית והיא מקבלת גיבוי, והיועץ המשפטי לממשלה מעולם לא חסם את הביקורת, אני לא חושבת שיש בעיה. אף אם הייתה כזו טענה, הרי שיש לאזן בין היתרון לחסרון, החסרונות והפוגעניות של הקמת גוף כזה זה כל כך גדולים שהמחיר המשתלם הוא מחיר כמעט בלתי נסבל.

הייתי 8 שנים וקצת יותר במשרד המשפטים, והייתי ממונה על יועצים משפטים, מי שלא יודע ומבין כיצד היועמ"ש מאוים לא מבין מהי המשמעות של מנגנון שיביא להרתעת ייתר בכלים ובמנופים שאין להם נר לרגליהם.

כבוד השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הופיעו בפני עורכי דין שאמרו לי: "אין לנו כתובת."

הגב' שרית דנה: התחושה של מי שמפסיד במשפט היא כנראה כזו. ... כמות הפעמים שבחזר הזה הטיל היועץ המשפטי לממשלה לבדוק תלונה שהתקבלה הייתה יותר ממה שבכך, אני לא מקבלת את הטענה כאילו משיקולים זרים היועץ המשפטי לממשלה, לא בדק את התלונות.

כבוד השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: אני עד היום לא קיבלתי תשובה לכך שאם לדוגמא אני מתלונן אני לא מצפה לקבל את התשובה: "תלונתך התקבלה", אני לא מתלונן כאילו אני רוצה לפגוע באדם, אלא להבין אם הרתיעו אותו, כיצד טיפולו בתלונה.

הגב' שרית דנה: ...אם זו הטענה זה בסדר גמור לומר ליועץ המשפטי לממשלה שאם נבדקים תלונות יצא מסמך מפורט ולא שורה אחת, בין זה לבין יצירת הגוף הזה – יש מרחק גדול.

כבוד השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: נשאלת השאלה היום יש גוף שמטפל בתלונות וגם בביקורות, האם אפשר להחזיר את "הרכבת לתחנה"? איך זה ישפיע על הפרקליטות מהחינה ציבורית. איך הציבור יראה את ביטולו של הגוף מבחינת השלכת הצעד הזה על ההיבט של אמון הציבור?.

הגב' שרית דנה אני חושבת שיש משמעות לכך... כיוון שהגוף נותר על כנו, זה לא נעלם כליל, אני מאמינה שהנזק כל כך גדול מקיומו, גם אם יש מחיר מסוים בכך המחיר צריך להשתלם....

הישיבה הסתיימה: 17:00

מדינת ישראל משרד המשפטים

הוועדה לבחינת פעילות נציבות הביקורת על מערך התביעה ומייצגי המדינה בערכאות

ירושלים, י"ג אב תשע"ה
29 יולי 2015
מס' מכתב: 027-99-2015-004224
(בתשובה נא לציין מס' מכתבנו)

פרוטוקול מס' 17
ישיבה עם פרופ' אסא כשר
שהתקיימה ביום ראשון ג' באב התשע"ה (19 ביולי 2015), בשעה 14:00

נכחו:
יו"ר הוועדה, כבוד השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג.
עו"ד איילת לוי, מרכזת הוועדה.

פרופ' אסא כשר.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: פרופ' כשר, ביקשת להיפגש. והנה אנחנו נפגשים.

פרופ' אסא כשר: תודה רבה. אני הייתי מעורב בכתיבת קוד אתי של הפרקליטות. לאורך זמן רב חששו הפרקליטים ממנגנון השגחה עליהם, שיהיה עוד מנגנון אנושי, עוד מישהו שרודף אחריהם. בסופו של דבר, כל הנוגעים בדבר השתכנעו שעיסוק באתיקה שהיא לא מנגנון משמעותי ולא מנגנון מעין שיפוטי או חינוכי, חשובה כדי להעמיק את הבנה... ואז הקוד אתי התקבל. עשיתי זאת ביחד עם פרופ' זמיר.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: נגעת בפתחה בנושא שאני רוצה להבין אותו לאשורו. מדי פעם אני נתקל באמירה שכללי אתיקה אינם כללים עונשיים, לא נועדו להעניש. כשאני קורא את כללי האתיקה של הפרקליטים, לדוגמא - וזו רק דוגמא אחת - יש כלל שפרקליט ינהג ביושרה. אם הוא לא נוהג ביושרה, וזה מגיע ברמה לא הכי נמוכה, קצת יותר, הוא יעמוד בפני בית דין המשמעותי ויישא בעונשו. איך האמירה הזאת מתיישבת עם כך שהכללים לא עונשיים?

פרופ' אסא כשר: כשעושים קוד אתי שעומד בכל הדרישות האתיות המושגיות, כולו בלשון חיובית, זה לא מטיל איסורים ודורש דרישות התנהגות ברמה גבוהה, אין לו מקום למה שמטופל בחוק הפלילי או בדין המשמעותי.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: ההבדל הוא בניסוח?

פרופ' אסא כשר: באוריינטציה. ניקח את המושג יושרה. אני לא זוכר איך זה מנוסח שם, אבל יושרה, יושר. ... תרי זה בכל הקוד האתי. תיקח קוד אתי של כללי אתיקה על שופטים. הם עומדים אחר כך בפני בית משפט.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: איך זה מסתדר עם האמירה זאת?

פרופ' אסא כשר: יש פגיעה ויש סטייה מן הראוי.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: זה כלל, לא סטייה.

פרופ' אסא כשר: הכלל הוא רחב מדי, מופשט, מתפרש בהרבה מצבים, כל מצב לפי טבעו. לפעמים, פגיעה ביושרה פירושה ניגוד עניינים בולט, כי לא תיתכן יושרה כשיש ניגוד עניינים. צריך לטפל בכלים סטנדרטיים שיכולים להיות גם עונשיים. אני חושב שהנוהל זה לא טוב, כי אין פה שום שיקול זר – אני מרשה לעצמי בלי לדבר עם הממונים עליי, לא לנהוג לפי הכללים אלא קצת אחרת. זה בניגוד ליושרה, אתה התחייבת לעבוד במקום הזה, יש נהלים, תפעל על פיהם, תציע שינוי. על זה צריך להעיר, זה לא דין משמעותי.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: זה עניין של מינון. אבל הכלל לא עומד בפני עצמו, כי אם זה אתיקה, זה לא ענישה.

פרופ' אסא כשר: הכלל הזה פרוס על כל התחומים, גם על אתיקה וגם על תחומים אחרים.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: חשבתי שכשמדברים על כללים של מוסר, יכולה להיות יותר ההבחנה בין המוסר לעונש. אם כי גם התוק הפלילי חלק ממנו זה מוסר, בכל מקום תמצא את הכלל המוסרי. רצח – זה רצח אבל אפשר לראות גם את "לא תרצח" במונח המוסרי. אבל זה יותר קרוב לאמירה – אם זה מוסרי, זה לא ענישתי.

פרופ' אסא כשר: גם בכללים המקצועיים, יש חובה על הפרקליט להיות מקצועי. מה זה מקצועי? הפרקליט נדרש להתעדכן כל הזמן בחקיקה, בפסיקה, ...

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: זה ניתן להבחנה.

פרופ' אסא כשר: המנהל של הפרקליט יודע.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הוא יכול להצביע – איך לא ידעת את פסקי הדין האלה.

פרופ' אסא כשר: לכן זה לא יהיה במישור העונשי, זה יהיה באתיקה.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הבחרנו.

פרופ' אסא כשר: כשקראתי בעיתונים על שביתה של הפרקליטים אחרי הקמת הנציבות, נהיה לי חבל שכל סיפורי האתיקה וביקורת- מתחילים במשבר. ביקשתי לקרוא ניירות, קיבלתי מאיגוד

הפרקליטים ניירות, כתבתי מכתב ליועץ המשפטי לממשלה והצעתי להקים ועדה שתבדוק את המצב הנתון.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: תמיד פתרון... אני אומר את זה על עצמי.

פרופ' אסא כשר: נדרשת ועדה שתעשה סדר. יש הרבה גופים שמעורבים ואין הגדרה ברורה של ממשקים וסמכויות. אז אולי עניין זה תרם להקמת הוועדה שלך. מאז אני ממשיך לקרוא ולהתעניין. קיבלתי וקראתי את שני הניירות שהגישו לך הנהלת הפרקליטות וארגון הפרקליטים. רוח הניירות מקובלת עליי, הנתונים העובדתיים זה לא בגזרה שלי, רק מסגרת מושגית, משם והלאה אני ממשיך. בניתי זאת בצורה כזאת של מצב רצוי, איזה מנגנונים יש בו וכמה הצעות מעשיות..

במצב הרצוי, יש אינטרס ציבורי מובהק בפעילות תקינה של הפרקליטות ושל הפרקליטים, על פי ייעוד, תפקיד, מקצוע, אתיקה ותנחיות. זה מובן מאליו. פעילות תקינה היא רק חלק מהתמונה הכוללת. בתמונה הכוללת של המצב הרצוי צריכים להיות עוד שני מרכיבים. על אחד לא מדברים כלל, על השני מדברים בצורה קצת בעייתית. אמון הפרקליטים צריך להיות במעמד של פעילות תקינה: כדי שפרקליט יוכל לפעול בדיוק כמו שצריך, לקבל החלטות קשות, להיות נחוש בצורה שהוא מנהל את התיק. הוא צריך להיות בטוח שאם פועל בצורה תקינה הכל יהיה בסדר. שלא צפויה לו שום רעה אם הוא פועל בצורה תקינה. זה לא מובן מאליו.. אחר כך אתן דוגמאות, אני חושב שהעניין של אמון הפרקליטים הוא נושא חשוב ומוזנח. הפרקליטים במעמד של פעילות תקינה, צריכים לדעת שאם הם פועלים בצורה תקינה לא יאונה להם רע.

דבר שלישי זה אמון הציבור בפרקליטים. אני אומר "אמון הציבור" במירכאות, מפני שמה זה בדיוק אמון הציבור, אנחנו לפעמים הולכים שולל אחרי כותרות בעיתונים כאילו אמון ציבור זה זה מה אמרו 3 עיתונאים ו-4 פוליטיקאים. זה אומר משתן, אבל זה לא ממש אמון הציבור. לא מעניין אותי עיתונאים ופוליטיקאים, אלא ציבור רחב שלא בטוח שמשתקף בעיתונים ובדברי פוליטיקאים. צריך לדאוג לאמון הציבור, שאדם ידע שהוא הולך למשטרה, לפרקליטות, הכל מתנהל בצורה תקינה, החוק יישמר והוא יבוא על סיפוקו. יהיה כל מה שהחוק דורש.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: הפעילות צריכה להיות בין היתר לשם אמון הציבור.

פרופ' אסא כשר: נכון, אומר זאת בהמשך. צריך לפעול בכל המישורים האלה בכדי לדאוג שהפעילות תהיה תקינה, ואם הפרקליטים דואגים שיהיה בסדר והדברים יהיו תקינים – זה בסדר גמור.. צריך שהציבור ייתן אמון. יש אינטרס ציבורי בשלושתם, כל אחד אם משהו לקוי בו, משהו מתפשט בתומרה שלו. בתוך הפרקליטות יש מנגנוני שיפור והגנה, רוצים לשמר את רמת פעילות והגנה על פרקליטים. הרוח הכללית של מנגנוני השיפור היא גישה אתית, רעיון בגישה אתית זה שאתה רוצה לשפר, אתה עושה זאת על ידי תמיכה ועזרה לאנשים. כשיש לך אוריינטציה חיובית, הם צריכים להרגיש כל הזמן שאתה בעדם, שמי שמטפל בשיפור הוא בעד פרקליטים, לא נגדם. צריך להתרחק מהיבטים של ענישה ומעין אישום שנותנים חותמת של "לא היה בסדר", ומודיעים שלא היה בסדר. לא אומר שלא צריך לעשות לפעמים בירורים, אבל בסך הכל הרוח הכללית של מנגנוני השיפור היא אווירה חיובית, אווירה של שינוי לטובה, נותנים למישהו יד כדי שמעכשיו

יהיה בסדר; הוא לא נהג מאה אחוז בסדר, עכשיו לא אבוא איתו חשבון אבל אגיד: תראה איך פעם הבאה תהיה בסדר. נלמד להיות בפעם הבאה במקום אחר. זה נעשה קודם כל בשגרת הניהול. הפרקליטות בתור ארגון מקצועי היא כזאת שהמנהל של הפרקליט הוא פרקליט, הם באותו מקצוע ומומחיות. המנהל אמור לנחל את הכפופים לו, לכן הוא תומך בהם ועוזר להם ומשפר את הרמה בהחלטות והנחיות שלו, בתחקיר שעושה לאחר שיש פסק דין, בהגנה עליהם שירגישו שאם הם פועלים בצורה תקינה הוא ייתן להם את כל הגיבוי המגיע. גם ביקורת, כלומר נכונות להצביע על טעויות ותקלות. וגם הכשרה. גם קורסים והשתלמויות וכל דבר שצריך בשביל להעלות את הרמה. זה עניין שגרת.

עכשיו אני חושב שאפשר לאמץ בפרקליטות מנהג שיש במשטרה או מקומות אחרים. ביחידות גדולות של המשטרה יש מבקר פנים. הוא כפוף לראש היחידה ועושה ביקורות.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: גם במשרד משפטים, כל משרד ממשלתי.

פרופ' אסא כשר: שם זה ברמת המשרד, שם זה לא מבקר משרד לביטחון פנים או משטרה, זה מבקר היחידה, למשל מחוז מרכז. זה רעיון טוב כי מבקר זה הוא מומחה לפעילות היחידה, תהערות שלו הן הערות מומחה פנימיות, הוא מומחה ביקורת פנים ומתאם את ביקורות עם ראש היחידה. הוא יכול לשמוע תלונות, אבל בירור התלונות זה כדי לשפר. יבוא למישהו ביחידה יגיד יש תלונה כזאת, נדבר על זה, פעם הבאה צריך לעשות אחרת במקרה הזה.

גורם שלישי במנגנונים אלה זה ועדת אתיקה. אני מבין שפרקליט המדינה מינה ועדת אתיקה של פרקליטים. יש שני גופים – נציב קבילות וועדת אתיקה, זה שני גופים שעוסקים בזה.

השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג: לפני ואחרי מעשה.

פרופ' אסא כשר: ועדת האתיקה של הפרקליטים תעסוק גם לפני וגם אחרי מעשה, גם יכולה לייעץ מראש, גם לאחר מעשה יכולה לקבל פנייה ולעשות בירור. הבירור הוא כדי לשפר את התנהלות, חוץ ממקרים חמורים מאוד שצריך להעביר לגוף אחר שיטפל, הנציבות ואחרים.

לדעתי, לפרקליטות בתור גוף ייחודי ועצמאי צריך להיות גם דובר שייחודי לה. זה נחוץ גם לצורך אמון הפרקליטים וגם לאמון הציבור. דובר שקודם כל יטפח את אמון הציבור, לא על ידי הודעות לקוניות, שקוראים עליהם במקרים נדירים, של דובר משרד משפטים. אלא כמו דובר צה"ל שנותן נימוקים למה פעלנו כך ולא אחרת. יש מהומה שלמה על תאונת דרכים שהייתה לפני 10 שנים, התגובות של הפרקליטות הן חלקיות ולא מסבירות כלום, מגומגמות. צריך הסבר מה קרה בדיוק, אם קרה בטעות. הסבר צריך להיות מנומק, אמון הציבור תלוי בהסברים אלה. אם נהגנו כך וכך טעינו, או נהגנו כך וכך מפני שהחוק מחייב זאת, לפי חוק זה וזה, אפשר לטפח בצורה הזאת את אמון הציבור. בעקיפין עוזר לטיפוח האמון של פרקליטים, זה עוד הגנה, הדוברות מגינה עליהם מול הקהל הרחב, אל תתנפלו על הפרקליטה, תראו למה פעלה כך וכך, מה הנימוקים, למשל, היא פעלה באישור הממונים עליה.